

Työttömyyden haasteiden edessä

Sari Laitinen

2022 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Työttömyyden haasteiden edessä

Sari Laitinen
Sosiaali- ja terveysala
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö
Lokakuu, 2022

Sari Laitinen

Työttömyyden haasteiden edessä

Vuosi

2022

Sivumäärä 76

Opinnäytetyössä selvitettiin työttömien käsityksiä työttömyyden syistä ja työttömyyden aiheuttamista haasteista sekä siitä, mikä edistäisi työllistymistä. Opinnäytetyössä kartoitettiin hallituksen työllisyystoimenpiteitä ja pohdittiin niiden valossa, vastaavatko työllisyystoimet työttömien kokemuksiin. Tietoa edellä mainituista asioista kerättiin valtakunnallisesti Työttömien ay-jäsenten tukiyhdistys Tatsi ry:n ”Työtön 2020-luvulla” kyselyn avulla. Sen lisäksi opinnäytetyöhön otettiin mukaan alueellinen näkökulma Kuopiosta.

Työn teoriaosuudessa tarkasteltiin työttömyyden lisäksi huono-osaisuutta, köyhyyttä, osallisuutta, hyvinvointia ja työttömien kokemaa elämänlaatua. Kyselyyn vastanneiden mielestä työttömyydessä vaikeinta oli rahojen riittävyys, toiveikkuuden ja positiivisuuden ylläpitäminen työnhaussa, tulevaisuuden ennakointi ja byrokratia. Näihin vaikuttivat esimerkiksi työttömyyden kesto, ulkopuolisuuden ja häpeän tunne sekä vääränlaisena koettu tuki. Vastauksista korostui myös ikäyrjintä sekä työnantajien ja yhteiskunnan negatiivisena koettu asenne. Monet kokivat, ettei oma elämä ollutkaan enää omissa käsissä, kun työttömyyden mukana tuli velvoitteita ja sanktioita.

Kyselyyn vastanneiden kokemukset kertovat, ettei tänä päivänä ole helppoa löytää töitä ja työn hakeminen on haasteellista. Haasteellisuuteen vaikuttivat osaamisen ja koulutuksen puute, perhetilanne ja oma jaksaminen, työhakijoiden määrä ja liian kova kilpailu työmarkkinoilla.

Työttömien mielestä työllistymistä edistäisi eniten muutokset työnantajien asenteessa, erilaiset koulutukset (tutkinnot ja kurssit) ja arjessa kiinni pysyminen, mutta myös omasta hyvinvoinnista huolehtiminen. Kyselyyn vastanneet toivoivat muun muassa byrokratian keventämistä, työpaikkojen lisäämistä, eriarvoisuuden ja ikäyrjinnän poistamista, automaation hidastamista, osa-aikatyön ja pätkätyön mahdollisuuksien lisäämistä, palkkatuen muuttamista ja perustoimeentulon korottamista. Vastajat toivoivat myös työttömyysturvan opiskelurajoitusten vapauttamista ja vastikkeettoman perustulon käyttöönottoa.

Hallituksen työllisyystoimet eivät näytä täysin kohtaavan työttömien kokemusten kanssa, mutta suunta näyttää kuitenkin oikealta. Saavuttaakseen korkeamman työllisyysasteen hallituksen tulisi kuunnella enemmän työttömiä heidän kokemuksistaan ja kuulla heidän ääntään.

Työttömien näkemyksiä ja kokemuksia sekä toiveita kartoitettiin laadullisen ja määrällisen menetelmän avulla. Opinnäytetyön tulokset olivat yhtenäisiä aikaisempien tutkimusten kanssa. Opinnäytetyö toteutettiin yhdessä Tatsi ry:n kanssa ja yhteistyötä tehtiin myös Kuopion SAK aluetoimiston ja Kuopion Navigaattorin kanssa. Kuopion Navigaattori on paikka, jossa kuopiolaiset työttömät saavat asiantuntijoiden apua.

Asiasanat: työttömyys, köyhyys, huono-osaisuus, hyvinvointi, työllisyystoimet

Sari Laitinen

In front of challenges of unemployment

Year

2022

Pages

76

In this study the opinions of unemployed people about the reasons of unemployment, challenges caused by the unemployment and how getting employed could be advanced were studied. In the study the government's actions on employment were surveyed and considered in the light of them if the employment actions correspond to the experiences of unemployed people. The data concerning the surveyed issues was collected nationally by a questionnaire of "Unemployed on the 2020 decade" created by Tatsi ry, the support association of unemployed trade unionists. In addition, a regional point of view from Kuopio was included in the study.

In the theoretical part of the study unemployment disadvantage, poverty, complicity, well-being, and quality of life of unemployed people were considered. According to the answerers of the questionnaire the most difficult in being unemployed has been the insufficiency of money, maintaining of hope and positivity in looking for a job, predicting the future and bureaucracy. To these issues was affected for example the duration of unemployment, the feeling of being an outsider, embarrassment, and the support experienced being of wrong type. In the answers also age discrimination and the attitudes of employers and the society experienced as negative was highlighted. Many unemployed experienced that their own life was not anymore in their own hands as the unemployment brought compulsions and sanctions.

The experiences of the answerers of the questionnaire are reflecting that finding a job today is difficult and looking for a job is challenging. The challenges were the lack of knowledge and education, the family situation and own resources, the amount of job seekers and too hard competition in the job market.

According to unemployed people getting employed would be improved by the changes in employers' attitude, varying schooling (examinations, courses) and hanging on everyday life but also taking care of own wellbeing. The answerers hoped among others reducing bureaucracy, increasing jobs, removal of inequality and age discrimination, slowing down automation, increasing possibilities to part-time work and intermittent work, changing the wage subsidy, and rising of basic livelihood. The answerers were hoping also that unemployment security would be released from study restrictions. They also hope that the social security system's gratuitous basic income would be deployed.

The employment actions of the government do not seem completely to meet with the experiences of unemployed people. However, the direction seems to be right. To achieve higher degree of employment the government should listen more to unemployed people about their experiences and to hear their voice.

The opinions, experiences and hopes of unemployed people were surveyed by both quantitative and qualitative methods. The results of the study were similar to earlier studies. The study was executed together with the support of Tatsi ry and also in cooperation with SAK's regional office in Kuopio and with Navigaattori of Kuopio. Navigaattori is a place, where unemployed people in Kuopio will get expert help.

Keywords: unemployment, poverty, disadvantage, well-being, employment actions

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Teoreettiset lähtökohdat.....	8
2.1	Työttömyys.....	8
2.1.1	Työllisyys ja työttömyys tilastoina valtakunnallisesti	8
2.1.2	Kuopion kaupungin työttömyyden näkymät.....	10
2.2	Köyhyys	11
2.3	Työttömästä huono-osaiseksi	13
2.4	Työttömyyden rattaissa	14
2.4.1	Koettu työkyky, hyvinvointi ja riskitekijät.....	14
2.4.2	Työttömän tunteet	17
2.5	Osallisuus, sosiaalinen hyvinvointi (resilienssi) ja eriarvoisuus	18
2.6	COVID-19 epidemian vaikutukset, toipuminen ja suojautuminen	20
2.7	Työttömänä työllistämistoimien pyörteissä	21
2.7.1	Työttömyysturva ja toimeentulotuki	21
2.7.2	Työnhaku	22
2.7.3	Uudelleentyöllistyminen.....	23
2.7.4	Traumaattiset kokemukset.....	24
2.7.5	Vieraantuminen.....	25
2.7.6	Työllistämistoimien sanktioita.....	26
2.7.7	Työttömän rooli ja näytösluonteisuus	26
2.8	Hyvinvointivaltio ja työn tulevaisuus.....	27
3	Opinnäytetyön lähtökohdat, tausta ja tarve	28
3.1	Työttömien ay jäsenten tukiyhdistys ry Tatsi	28
3.2	Kuopion navigaattori ja Kuopion SAK-alue toimisto.....	29
4	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymys	29
5	Opinnäytetyön menetelmät.....	30
5.1	Tutkimusmenetelmät.....	30
5.2	Aineiston keruu.....	30
5.3	Analysointi	31
6	Tulokset	31
6.1	Työtön 2020-luvulla kyselyn tulokset.....	31
6.1.1	Miksi olet työtön?.....	32
6.1.2	Mikä työttömyydessä vaikeinta on?	35
6.1.3	Mikä edistäisi työllistymistäsi?	36
6.1.4	Osallistuisitko mieluiten työkykyä ylläpitääksesi tai kehittäääksesi?	39
6.1.5	Oletko ammattiliiton jäsen?	41

6.1.6	Haluan kertoa vielä?	42
6.2	Työtön 2020-luvulla kyselyn alueellisen näkökulman vastaukset.....	44
6.2.1	Miksi olet työtön?.....	44
6.2.2	Mikä työttömyydessä vaikeinta on?	45
6.2.3	Mikä edistäisi työllistymistäsi?	46
6.2.4	Osallistuisitko mieluiten työkykyä ylläpitääksesi tai kehittääksesi?	47
6.2.5	Oletko ammattiliiton jäsen?	47
6.2.6	Haluan kertoa vielä?	48
6.3	Hallituksen tavoitteet ja työllisyystoimet	49
6.3.1	Työkyvyn ylläpitäminen ja osatyökykyiset	50
6.3.2	TE-palvelut, kuntakokeilut ja pohjoismainen työvoimapalvelumalli	51
6.3.3	Maahanmuutto, jatkuva oppiminen, työvoiman tarjonta ja kohtaanto.....	53
6.3.4	Nuorten työllistyminen	55
6.3.5	Ikääntyneiden työllisyyden nostaminen	55
6.3.6	Työvoimatiekartat	56
6.3.7	Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden yhteiskunta	56
7	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	56
8	Johtopäätökset	58
9	Pohdinta	64
	Lähteet.....	66
	Kuviot	72
	Taulukot	72
	Liitteet	73

1 Johdanto

Työttömyys aiheena on erittäin ajankohtainen ja yhteiskunnallisesti tärkeä ilmiö. Työttömyys ja köyhyys ovat koskettaneet monia ihmisiä sekä ovat aiheuttaneet suuria kriisejä niin työelämässä kuin perheissä. Keväällä 2020 alkoi Covid -19 epidemia. Tämä epidemia sai yhteiskuntamme sekaisin pitkäksi aikaa. Monet firmat lopettivat toimintansa ja joutuivat irtisanomaan tai lomauttamaan työntekijänsä. Työttömyys, köyhyys ja pienituloisuus lisääntyi. Nykyinen hallitus ja työmarkkinajärjestöt ryhtyivät nopeisiin toimiin, joilla pystyttiin varmistamaan kansalaisten toimeentulo. EAPS-fin (2021, 3) mukaan Suomi kuitenkin asettuu köyhyystarkastelussa melko hyvin verrattuna moniin muihin maihin, vaikka pienituloisuus, köyhyys ja syrjäytymisriskissä elävien määrä ei ole vähentynyt viime aikoina. (EAPN-fin 2021, 3; Kiviholma & Kauhanen 2020, 4.)

Opinnäytetyössä selvitettiin työttömien käsityksiä työttömyyden syistä ja työttömyyden aiheuttamista haasteista sekä siitä, mikä edistäisi työllistymistä. Lisäksi kartoitettiin hallituksen työllisyystoimenpiteitä ja pohdittiin niiden valossa, vastaavatko työllisyystoimet työttömien kokemuksiin. Tavoitteena oli koota tietoa Tatsi ry:n kyselyn pohjalta, mitä työttömyys on 2020-luvulla ja miten sitä voidaan vähentää. Opinnäytetyöhön haettiin myös alueellinen näkökulma kyselyn ja sähköpostihaastattelun avulla.

Opinnäytetyössä pohdittiin muun muassa sitä, mitä työttömyys on 2020-luvulla, Miten ihmiset kokevat työttömyytensä? Miten koronapandemia on vaikuttanut työttömyyteen? Onko työttömyys vähentymässä yhteiskunnassa? Mitä vastaukset kertovat? Miten tehdyt työllisyystoimet korreloivat ja keskusteleivat kohderyhmän omien toiveiden osalta? Onko löydetty yhteistä säveltä?

Teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan työttömyyden lisäksi huono-osaisuutta, köyhyyttä, osallisuutta, hyvinvointia ja työttömien kokemia elämänlaatua. Työttömyys vaikuttaa niin yksilötasoon kuin yhteiskunnan tasoon. Työttömyyteen vaikuttaa hyvin monet asiat, eikä sitä voida selittää yhdellä syyllä.

Opinnäytetyö on tehty yhdessä työttömien ay-jäsenten tukiyhdistys Tatsi ry:n kanssa. Mukana yhteistyössä ovat olleet myös Kuopion SAK aluetoimisto ja Kuopion Navigaattori.

Tästä opinnäytetyöstä on hyötyä jatkossa, kun suunnitellaan, mitä pitää huomioida, kun ryhdytään toimiin työttömyyden vähentämiseksi. Tässä opinnäytetyössä kuuluu ja näkyy työttömien oma ääni.

2 Teoreettiset lähtökohdat

2.1 Työttömyys

Työttömyys on yhteiskuntamme pysyvä ilmiö, jonka joudumme hyväksymään osaksi yhteiskuntaa. Tilastokeskuksen (2022c) määritelmän mukaan työttömäksi luokitellaan henkilöt, jotka ovat vailla työtä. Myös sellaiset henkilöt, jotka on lomautettu tai, odottavat sovitun työn alkamista.

Työttömyys yhteiskunnassamme ymmärretään enemmän yksilön ominaisuuksista eikä esimerkiksi työmarkkinoiden muutoksista johtuviksi. Työttömyyttä pyritään pääsääntöisesti hallitsemaan työttömiin kohdistuvilla toimilla, ei niinkään puuttamalla rakenteellisiin syihin. Yhteiskuntamme tavoite on ollut pitkään parantaa työttömien työllisyyttä. Työllisyyden aktivoinnin tavoite on ollut jo kauan työttömien työllistyminen eikä niinkään panostaminen työpaikkojen luomiseen. (Hakovirta & Kallio 2020, 10; Hiilamo, Hänninen, Isotalo, Karjalainen & Turunen 2015, 82; Näre & Näre 2022, 10.)

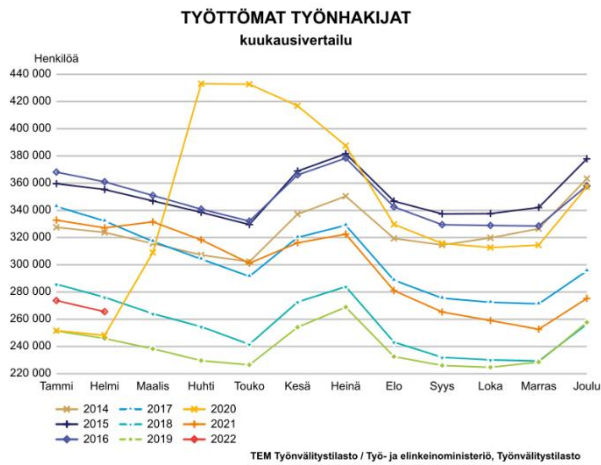
Näre & Näre (2022, 302-336) toteavat, että työttömyys herättää hyvinkin voimakkaita tunteita ja moraalista paheksuntaa. Työttömyydellä on heidän mukaansa moraalitaloudellinen ulottuvuus. Tämä tarkoittaa sitä, että siihen liitetään käsityksiä hyväksyttävästä tai paheksuttavasta suhtautumisesta muun muassa työntekoon, taloudenhoitamiseen tai rahan käyttöön. Yleensä työttömän arki täyttyy epävarmasta odottelusta, katkoksista ja epäsolidaarisuudesta. Työttömät kokevat, ettei heitä haluta päästää yhteiskunnassamme yhtään vähemmällä. Työttömänä oleminen ei ole niin sanotusti vapaa-aikaa, ei lomaa eikä työtä vaan pysähdys- ja väli-tila, jossa työtön elää koko ajan hälytystilassa, päivystäen töitä.

2.1.1 Työllisyys ja työttömyys tilastoina valtakunnallisesti

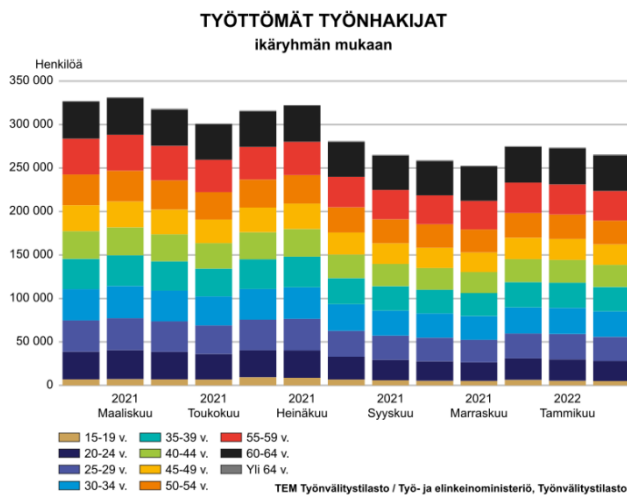
Tilastokeskuksen mukaan Suomessa työllisiä vuoden 2022 alussa oli noin 2 570 000, mikä oli 89 000 enemmän kuin vuoden 2021 helmikuussa. Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2021 helmikuussa työttömiä oli noin 220 000 ja vuonna 2022 työttöminä oli noin 185 000. Työttömyysaste vuonna 2022 helmikuussa oli 6,7 prosenttia, kun aikaisemmin vuonna 2021, se oli 8,3 prosenttia. (Tilastokeskus 2022b; Tilastokeskus 2021.)

Valtioneuvoston (2022 & 2020) ja Työ- ja elinkeinoministeriön (2022l) työllisyyskatsauksen mukaan Työ- ja elinkeinotoimistoissa sekä kuntakokeilussa vuoden 2020 helmikuussa työttömiä työnhakijoita oli 248 100 ja huhtikuun loppupuolella oli yhteensä 433 100 työtöntä työnhakijaa. Se on 203 400 enemmän kuin vuonna 2019. Vuoden 2022 helmikuun lopussa oli 265 600 työtöntä työnhakijaa. Alla olevasta kuvioista (Kuvio 1), on nähtävillä työttömien

työnhakijoiden kuukausivertailu vuosien 2014-2022 välillä ja kuviosta (Kuvio 2), on nähtävillä työttömät työnhakijat ikäryhmän mukaan.

Kuvio 1: Työttömien työnhakijoiden kuukausivertailu (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022l).

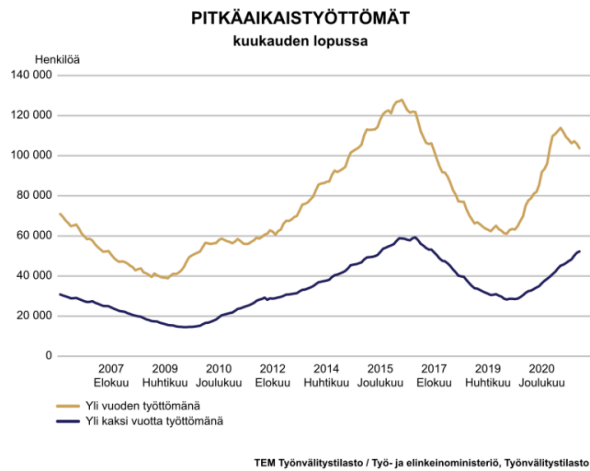

Kuvio 2: Työttömät työnhakijat ikäryhmän mukaan (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022l).

Helmikuussa 2022 kokoaikaisesti lomautettuja oli 26 800, kun edellisenä vuotena se oli 55 600. Lomautettujen määrä väheni eniten esimerkiksi palvelu- ja myyntityöntekijöiden, rakennus, korjaus ja valmistustyöntekijöiden sekä kuljetustyöntekijöiden ryhmissä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022l.)

Vuoden 2022 helmikuussa tehdyn Työ- ja elinkeinoministeriön katsauksen mukaan pitkäaikais-työttömyys on kasvussa, koska yli vuoden työttöminä oli helmikuun lopulla 103 800, kun taas vuotta aiemmin luku oli 7 700 pienempi. Yhtäjaksoisesti yli kaksi vuotta työttömänä olleita oli 52 200 ja luku oli viime vuonna 13 700 vähemmän. Tiedetään, että työttömien köyhyysriski

kasvaa, kun työttömyys pitkittyy. (EAPN-fin 2021, 9-15; Isola & Suominen 2016, 74; Työ- ja elinkeinoministeriö 2022l.) Alla olevasta kuviosta (Kuvio 3), on nähtävillä pitkäaikaistyöttömät vuosina 2007-2020.

Kuvio 3: Pitkäaikaistyöttömät (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022l).

2.1.2 Kuopion kaupungin työttömyyden näkymät

Kuopion työttömyysaste vuoden 2022 huhtikuussa oli 9,5. Huhtikuun loppupuolella työttömänä oli 5473 henkilöä, luku on 1230 pienempi kuin vuosi sitten. Vuonna 2022 lomautettuja oli 365, kun vuosi takaperin luku oli 883. Pitkäaikaistyöttömien määrä oli myös vähentynyt viime vuoteen katsottuna. Vuoden 2022 huhtikuussa avoimia työpaikkoja oli 3224. Luku oli 36 % enemmän kuin vuonna 2021. (Kuopio 2022a.) Alla olevasta kuviosta (Kuvio 4), on nähtävillä, kuinka työttömyysaste vaihtelee Kuopiossa kuukausittain vuosina 2019-2022.

Kuvio 4: Työllisyysaste kuukausittain 2019-2022 (Kuopio 2022a).

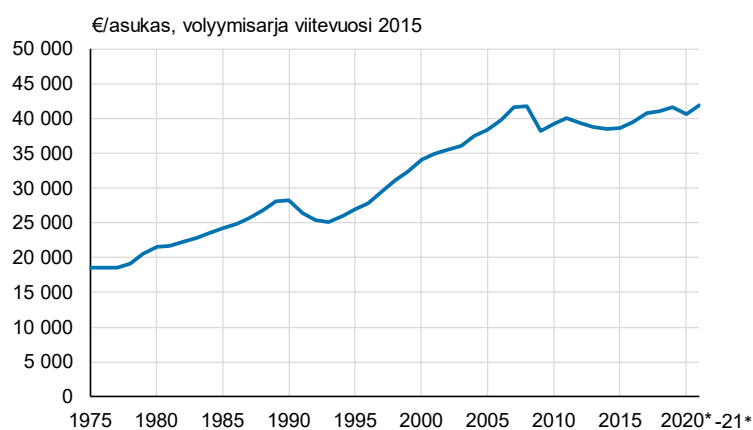
Alla olevasta kuviosta (Kuvio 5), on nähtävillä Kuopion työttömät ja pitkäaikaistyöttömät huhtikuussa 2018-2022.

Kuvio 5: Työttömät ja pitkäaikaistyöttömät huhtikuu 2018-2022 (Kuopio 2022a).

2.2 Köyhyys

Köyhyys on myös hyvin laaja yhteiskunnallinen ilmiö. Yhteiskunnassamme elintaso koskeva köyhyys on suhteellista, joka puolestaan kertoo siitä, että köyhät ovat köyhiä suhteessa yhteiskunnan ”normaaliin” elintason. Elintasolla tarkoitetaan usein aineellista elintaso, joka pitää sisällään saatavilla olevien tavaroiden ja palveluiden määrän. (Hakovirta & Kallio 2020, 9-13; Laihiala, 74.) Tilastokeskuksen (2022a) ja Elinkeinoelämän keskusliiton (2022) mukaan elintaso voidaan mitata esimerkiksi henkeä kohden lasketulla bruttokansantuotteella tai tulojaon tasaisuudella. Ennakkotietona vuonna 2020 bruttokansantuote oli 40 558 €/asukas ja vuonna 2021 41 886 €/asukas. Alla olevasta kuviosta (Kuvio 6), on nähtävillä bruttokansantuote asukasta kohden.

Kuvio 6: Bruttokansantuote asukasta kohden (Tilastokeskus 2022a).

Usein köyhyyden syitä ovat pienet palkat tai tulot, jotka eivät riitä elämiseen eikä elättämiseen. Kun köyhyys syntyy, se tulee näkyväksi suhteessa muihin. Sen kriteereinä ovat yhteiskunnan vaatimukset ja elämisenstandardit. Köyhyys liitetään usein taloudellisten resurssien puutteeksi, vaikka siihen saattaa liittyä useita muita erilaisia haasteita kuten toimintakyvyn rajoittuneisuus. Köyhyys Suomessa on hyvin paljon erilaisempaa kuin esimerkiksi kehitysmaissa, joissa se esiintyy absoluuttisena ilmiönä, joka puolestaan tarkoittaa sitä, ettei taloudelliset resurssit riitä yksilön välttämättömiin tarpeisiin. Köyhyys on usein vastentahtoista osattomuutta yhteiskunnassa. Suomessa köyhän yksilön katsotaan olevan kykenemätön osallistumaan yhteiskunnan määrittelemään elämäntapaan. Köyhyyden kuva kytkeytyy työmarkkinoiden muutokseen ja laajentuneen alityöllisyyden haasteisiin. Köyhyyteen niin kuin työttömyyteen liittyy usein toimeentulon vaarantuminen ja turvaverkon ohentuminen. (Björklund, Eskelinen & Saari 2020, 72-73; Hakovirta & Kallio 2020, 9-13; Heinonen 2019, 73; Laihiala 2020, 74; Näre & Näre 2022, 293.)

EAPN-fin tietojen (2021, 9-18) ja Tilastokeskuksen (2021) mukaan vuonna 2019 köyhyys- tai syrjäytymisriskissä oli noin 873 000 henkilöä. Luku on kasvanut vuodesta 2019 vuoteen 2020 noin 17 000:lla. Köyhyys- ja syrjäytymisriskissä olevat henkilöt ovat yleensä pienituloisia, vajaatyöllistettyjä tai heillä on perustarpeisiin liittyviä puutteita. Suomessa palkkatyököyhyyttä kokevat eniten maahanmuuttajat, itsenäiset ammatinharjoittajat ja vajaatyölliset kotitaloudet, etenkin yksinhuoltajat. Myös vammaisten henkilöiden köyhyys on jopa neljä tai viisi kertaa yleisempää kuin keskimäärin. Työssä olevien köyhyyden taustalla on muun muassa epä-säännölliset ja epävarmat työsuhteet, kuten pätkätyö. Pätkätyötä tehdään työllistämisvaroin, oppisopimuksella, koeajalla, työhön kutsuttuna, vuokratyövoimana, sijaisena, kausiluonteisesti, freelancerina, apurahoilla ja määräaikaisissa työsuhteissa (Näre & Näre 2022, 32-37).

Pitkäaikaistyöttömyys on yksi monista köyhyyttä selittävästä tekijöistä, koska työttömyys voi johtaa pitkittyessään etenkin taloudellisiin vaikeuksiin, mutta myös muihin sosiaalisiin tai terveydellisiin ongelmiin, perheiden pahoinvointiin ja ylisukupolvisen köyhyyteen. Se voi muun muassa lisätä stressiä ja huonoja kokemuksia, jotka puolestaan altistavat päihde- ja mielen-terveysongelmille. Viimeaikaisten tutkimusten mukaan varhaislapsuuden aikana koettu köyhyys vaikuttaa aikuisuuden asemiin ja hyvinvointiin. Niin köyhälle kuin työttömälle lapsilisä on tulonlähde. Lapsiperheiden köyhyydellä on pitkäkestoisia vaikutuksia, koska hyvinvoinnin perusta lähtee lapsuudesta. Varhaislapsuuden köyhyys on kytköksissä muun muassa matalaan koulutukseen, pienempiin tuloihin ja erilaisiin terveyden ja hyvinvoinnin haasteisiin. Näiden lisäksi köyhyys vaikuttaa myös sosioekonomiseen asemaan, perheolosuhteiden muutokseen ja avioeroon. Myös vanhemman vankilatuomio voi vaikuttaa perheen toimeentuloon, että perheen psyykkiseen jaksamiseen. Tutkimukset ovat osoittaneet, että perhetausta voi vaikuttaa lapsen terveyteen ja koulumenestykseen. Etenkin vauva-ajan köyhyys ennakoii ongelmia. (Björklund, Eskelinen & Saari 2020, 74; EAPN-fin 2021, 9-15; Hannikainen & Saikku 2019, 152; Isola & Suominen 2016, 74-196; Näre & Näre 2022, 297.)

Hiilamo ym. (2015, 81) toteavat, että köyhyys on niin sanotusti tila, jossa ongelmat kasaantuvat ja kyky ratkoa ongelmia heikkenee. Ihmiset tarvitsevat elämäänsä ennakoitavuutta ja turvaa selvitäkseen vaikeuksista ja suunnitellessa tulevaa, myös kehittäessä itseään. Ennakoitavuus elämässä lisää tyytyväisyyttä elämään. Kun ihmisellä on epävarmuus toimeentulosta, se voi estää näkemästä tulevaisuuteen, joita köyhät, huono-osaiset ja työttömätkin kokevat. Köyhyys ei ole siis vain rahan ja materiaalien puutetta, vaan se kertoo paljon ihmisten kokemuksista. Ihmiset itse ovat niitä, jotka määrittävät kuka on köyhä ja kuka ei. (EAPN-fin 2021, 6-7.)

Näre & Näre (2022, 299-304) havaintojen mukaan niukkuudessa luovimiseen tarvitaan luovuutta. Monet köyhät kuin työttömät ovat kehittäneet monenlaisia luovia keinoja selvitäkseen arjesta. Niukkuudessa luoviminen edellyttää talouden suunnittelua. Stressivaikutusten on todettu johtuvan useimmiten työttömien ja köyhien taloudellisista vaikeuksista. Esimerkiksi työttömyysturva rajoittaa työttömien toimijuutta, ajaen heitä kohti köyhyyttä. Toistuvilla karsenseille alennetaan toimintamahdollisuuksia ja tuotetaan niukkuutta. Tämä taas puolestaan voi passivoida ja aiheuttaa masennusta sekä pahimmillaan itsetuhoisuutta. Tukien vähentämisellä ei luoda aktiivisuutta vaan lannistetaan ja vieraannutetaan. Työttömyys ja köyhyys voivat siis aiheuttaa keskinäistä solidaarisuutta ja sosiaalista köyhtymistä. Pahimmillaan taloudellinen niukkuus johtaa sosiaaliseen eristäytymiseen ja lopulta tunne voi olla, että rahattomuudesta rankaistaan.

2.3 Työttömästä huono-osaiseksi

Huono-osaisuus liitetään usein hyvinvointivajeisiin ja niiden kertymiseen, kuten köyhyyteen, taloudelliseen vajeeseen ja ylivelkaantumiseen. Huono-osaisuuteen liittyy usein monia muitakin haasteita kuin varallisuus. Näitä voivat olla yksilön elinolot, fyysinen ja psyykinen terveys, osallisuus ja sosiaaliset suhteet. Huono-osaisuuteen liittyy sekä toimintakyvyn, että elämänhallinnan käsitteet. Köyhyyden ja työttömyyden yhteinen ilmiö on yksilön vaikeus elää yhteiskunnassa toivottuna jäsenenä. Usein huono-osaisuus leimataan ajatukseen, etteivät kyseiset henkilöt pysty päättämään elämästään ja tulevaisuudestaan. Usein huono-osaisuuden elämä eroaa kaiken kaikkiaan muiden suomalaisten elämästä. Mitä suurempi etäisyys huono-osaisella on muuhun enemmistöön, sitä eriarvoisempi yhteiskunta ja maailma on. (Hakovirta & Kallio 2020, 9-10.)

Huono-osaisuuden rakentumiseen vaikuttavat usein myös jo lapsuudessa perheeseen kasaantuneet ongelmat. Työttömyyden ei ajatella siirtyvän sukupolvelta toiselle vaan työttömyys näkyy enemmän perheessä vallitsevina arvoina ja asenteina. Sukupolvelta periytyminen on hyvin moninaista eikä siihen ole vain yhtä syytä, koska työttömyys, huono-osaisuus ja köyhyys ovat monien tekijöiden summa. (Björklund, Eskelinen & Saari 2020, 78-83.)

Huono-osaisuuden kerrotaan merkitsevän eriarvoisuuden ja köyhyyden lisäksi yhteiskunnan kerrostuneisuudesta. Yhteiskunnan kerrostuneisuus merkitsee resurssien ja eri asemien epätaisisesta jakautumisesta. Viimeaikaisten tutkimusten tulokset ovat viitanneet siihen, että huono-osaisuus yhteiskunnassamme olisi syventynyt. (Hakovirta & Kallio 2020, 9-12.)

2.4 Työttömyyden rattaissa

Suomen perustuslain (731/1999) 2 luvun 6 §:ssä määritellään, että ”ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vammaisuuden, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella”. Tästä huolimatta, monet työttömät kokevat monenlaista huonoa kohtelua ja syrjintää heitä kohtaan (Näre & Näre 2022, 202).

Näre & Näre (2022, 205-212) mielestä työttömiin liittyviä stereotyyppioita ovat muun muassa toimeettomuus, passiivisuus, laiskuus, nuhjuisuus, masennus, työnvieroksunta, syrjäytyminen ja runsas alkoholin käyttö. Mielikuvat työttömistä liittyvät kansalaiskuntoon, työmoraaliin ja joskus jopa ulkonäköön. Useat työttömät kamppailevat työttömän leiman kanssa ja pahimmillaan se voi syödä työttömän identiteetin. Hyvä itseluottamus on avainsana suojaamaan tältä työttömyyden leimalta. Monet työttömät ovat kertoneet, että heitä verrataan usein sanoilla pohjasakkaan ja alimpaan kastiin.

On huomattu, että työttömien omat kokemukset alistamiseksi tulemisesta eivät voi tulla tyhjästä. Pitkin yhteiskuntamme historiaa sosiaalipummiutta koskevaa moraalipanikointia on ilmennyt aiemmin tutkimuksissa. Tämä sosiaalipummeihin liittyvä panikointi kumpuaa solidaarisuusvajeesta ja empatiakuilusta. Sosiaalipummiutta voidaan käyttää häpeänleimaamisen välineenä, jolloin osoitetaan niitä yksilöitä, joita halutaan pudottaa tuen ulkopuolelle. (Näre & Näre 2022, 217-220.)

2.4.1 Koettu työkyky, hyvinvointi ja riskitekijät

Työkyky on tärkeää, koska se kuvaa esimerkiksi yksilön mahdollisuuksia pysyä työelämässä. Hyvinvointimittarin mukaan työttömien koettu työkyky on heikompi kuin työllisten. Toimeentulon turvaaminen ja varhaiset työkykyä tukevat toimet ovat tärkeässä osassa työkyvyn ylläpitämisessä. Heikomman työkyvyn lisäksi työttömillä on todettu esimerkiksi heikompi terveys (fyysinen ja psyykinen terveys), enemmän toimeentulovaikeuksia, ahdistusta, yksinäisyyttä ja heikompi koettu elämänlaatu. (Hannikainen & Saikku 2019, 143; Wanberg 2012, 370.)

Työllisten ja työttömien välillä on ero, joka voidaan selittää esimerkiksi matalammalla koulutuksella, yksin asumisella, työn tarjoamalla yhteisöllä ja työn myönteisillä vaikutuksilla. Eroihin vaikuttavat myös palvelujärjestelmien erilaisuudet, kuten työterveyspalvelut. Työttömyyteen sisältyy monia asioita, jotka vaikuttavat koettuun hyvinvointiin ja työkykyyn. Tiedetään,

että koettu hyvinvointi vähenee, kun työttömyys tulee elämään. Hyvinvointimittarin mukaan myös toimeentulovaikeudet ovat yhteydessä heikentyneeseen hyvinvointiin ja työkykyyn. Kun työtön kokee työkykynsä hyväksi, on se yhteydessä muun muassa hyvään koettuun terveyteen ja elämänlaatuun sekä lyhytkestoisempaan työttömyyteen. Jatkuva työttömyysjärjestelmän byrokraattinen kontrolli ja sanktiot muistuttavat työtöntä vain arvottomuudesta. (Näre & Näre 2022, 222-292.)

Työikäisten koettua hyvinvoinnin heikkoa tasoa selittävät työttömyyden ja huono-osaisuuden lisäksi sukupolvisuus, matala koulutustaso, monilapsisuus, yksinhuoltajuus tai työkyvyttömyys (pitkäaikaissairaus tai vamma), osatyökyvyttömyys ja tuloköyhyys. Nämä ongelmat tiedetään säteilevän muun muassa terveystarpeisiin, päihdeongelmiin ja sosiaaliseen ulossulkeutumiseen. (EAPN-fin 2021, 11; Hannikainen & Saikku 2019, 143-153; Isola & Suominen 2016, 43-44.)

Wanbergin (2012, 370-376) artikkelissa käsitellään yksilökeskeistä työttömyystutkimusta, jossa on tarkasteltu työttömyydestä saatuja kokemuksia työttömän näkökulmasta kansainvälisesti. Artikkelissa kerrotaan, että työttömänä olemiseen liittyvä stressi voi suoraan muuttua fyysisiksi oireiksi tai jopa itsemurhaksi. Lisäksi terveyttä voi heikentää muun muassa kyvyttömyys tai varallisuus terveelliseen ruokaan, muihin välttämättömyyksiin ja terveydenhuoltoon. Esimerkiksi henkilöillä, joilla on vaikeuksia selviytyä psyykkisesti, ei heillä ole välttämättä varaa psykologiseen apuun. Artikkelissa mainitaan, että tutkimuksen mukaan työttömällä oli huomattavasti alhaisempi psyykinen terveystaso kuin työllisillä henkilöillä ja ahdinko oli korkeampi niillä, jotka menettivät työpaikkansa. Työttömyyden aikana psyykkiseen terveyteen vaikuttavat työroolin keskeisyys (kuinka tärkeää työ on yksilölle), selviytyminen resursseista (yksilön persoonallisuus, sosiaalinen tuki, taloudelliset resurssit ja kyky jäsentää aikaa työttömyyden aikana), kognitiivinen arviointi (miten yksilöt tulkitsevat työpaikan menetystä) ja selviytymisstrategiat (kognitiiviset ja käyttäytymisstrategiat). Työnhaku näyttää lisäävän psyykkistä ahdistusta ja psyykinen ahdistus taas puolestaan lisää työnhakutyötä. Psyykkisen terveyden lisäksi se voi myös vaikuttaa fyysiseen terveyteen, itsemurhiin ja kuolleisuuteen.

Wanbergin (2012, 374-376) mukaan vakava taloudellinen rasitus vaikuttaa masennuksen tasoon, mikä puolestaan lisää avuttomuuden tunteita ja murentaa tunteita siitä, että elämän tuloksiin voi vaikuttaa. Henkilökohtaisen hallinnan menettäminen edistää huonoa terveyttä ja heikentää emotionaalista toimintaa. Muita stressiä aiheuttavia tekijöitä voivat olla eläkehakemukset, ansioluettelon päivittäminen, haastattelut, työn hylkäämiset, taloudelliset vastoinkäymiset, parisuhdeongelmat ja ikävystyminen. Negatiiviset tilanteet, arviot ja tehottomat selviytymisstrategiat alentavat hyvinvointia työttömyyden aikana.

Näre & Näre (2022, 249-258) toteavat, että OECD:n tutkimusraportissa (2020) sanotaan, että Suomessa yleinen työllistymisestä on mielenterveysongelmat. Työn pirstaloituminen, työn puute ja masentuneisuus on kytköksissä toisiinsa. Työttömäksi joutuminen hajottaa arjen

merkitykset ja pakottaa löytämään uusia. Samalla työttömyysjärjestelmä rajoittaa merkitystä kontrolloimalla sitä, mitä pitäisi tehdä. Työttömyydestä johtuva jatkuva epävarmuus ja merkityksettömyys voivat laukaista stressin, sairastumisen tai mielenterveysongelmia. Itsesyytökset, pelot ja huolet voivat pahentaa tilannetta entisestään. Kerrotaan, että työttömyyden pitkittyessä sosiaalinen epäluottamus lisääntyy, joka on suoraan yhteydessä koettuun hyvinvointiin. Jos työllisyyspalvelut toimisivat luontevasti, ilman sanktioita seurauksena olisi yhteiskuntaan luottaminen. Teoksessa päätellään, että työllistämiseen liittyvän sanktiopolitiikan aiheuttamalla luottamusvajeella on suora yhteys sairastavuuteen.

Työttömyyteen ja köyhyyteen voivat myös vaikuttaa esimerkiksi työikäisen pitkäaikaissairaus tai vamma. Ne voivat vaikuttaa sekä työn hakemiseen, että työllistymismahdollisuuksiin. Yhteiskunnassa on todella hankalaa työllistyä, jos toimintakyky on heikentynyt. Sairauden tai vamman takia henkilö ei välttämättä koskaan työllisty vaan joutuu elämään elämänsä takuueläkkeen, asumistuen ja mahdollisen toimeentulotuen varassa. Pitkäaikaissairauden takia useampi perhe on joutunut köyhyyserajan alapuolelle. (EAPN-fin 2021, 18-20.)

Köyhyyden ja työttömyyden riskitekijöinä ovat riittämätön perusturva, elämisen kalleus, maksuhäiriöt ja velkaantuminen. Perusturvan riittämättömyys on lapsiperheiden toimeentulovaikeuksien keskeisin syy. Tämä riittämätön perusturva voi johtaa toimeentulotuen pitkäaikaiseen käyttöön ja henkilö saattaa joutua turvautumaan ruoka-apuun. Toimeentulotuki on tarkoitettu vain väliaikaiseksi tueksi. (EAPN 2021, 23-24.)

Työttömyyteen, köyhyyteen ja huono-osaisuuteen vaikuttavat myös sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut ja lääkkeiden hinnat, joita on nostettu useana vuonna peräkkäin. Osa työttömistä ja pienituloisista joutuvat ottamaan lainoja ja pikavippejä, jotta saavat lääkkeitä ja muut tarpeelliset asiat ostettua. Lainat ja vipit tunnetusti lisäävät taloudellista ahdinkoa. Etenkin pikavipit kasvattavat velkataakkaa ja lopulta tilanne voi huonontua, syntyä luottokelpoisuuden menettäminen. Kansainvälisesti vertailluna Suomessa asumismenot ovat kohtuullisia. Korkeat asumiskustannukset etenkin kaupungeissa voivat huonontaa työssä olevien toimeentuloa. Asumiskustannukset vaikuttavat vahvasti perusturvan riittävyteen. Asumistuki korvaa keskimäärin noin puolet todellisesta vuokrasta. Finsote- tutkimuksen mukaan vuonna 2020, suomalaiset (18,35 %) kertoivat joutuneensa tinkimään ruuasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä rahan puutteen vuoksi. Tutkimuksen vastaajista noin 10 % on pelännyt ruoan loppuvan kesken. Vuonna 2020 ruoka-avustuksien ja diakonityölle tulevien avunpyyntöjen asiakasmäärät kasvoivat ja moninkertaistuivat koronaepidemian vuoksi, myös maksuhäiriöisten lukumäärä on ollut kasvussa. Vuoden 2020 lopussa noin 392 200 henkilöllä oli maksumerkintä. (EAPN-fin 2021, 18-25; Näre & Näre 2022, 298.)

2.4.2 Työttömän tunteet

Näre & Näre (2022, 224-228) havaintojen perusteella työttömyys tarkoittaa niin sanotusti torjuttuksi tulemista eikä sen toistuminen helpota uskoa itseän. Hylätyksi tuleminen voi herättää epäilyä, myös itsessään. Itsetunto ja itsesäätely on työttömyydessä monesti koetuksella. Tunteiden itsesäätelyä tarvitaan silloin, kun ihmiset tuntevat olonsa lannistuneiksi, vihaiseksi, huolestuneiksi tai turhautuneiksi monista stressitekijöistä, joita työttömyys aiheuttaa (Wanberg 2012, 374-376). Erityisen kuormittavaa on esimerkiksi autonomisuuden tunteen menetys, joka tarkoittaa sitä, että työllistämistoimien asettamat rajoitukset ja vaatimukset koettelevat oikeutta itseän. Mitä pidemmälle työttömyys menee, sitä enemmän työttömyysturvajärjestelmä ottaa työttömän tunteet hallintaan. Kun tunteet yhdistää taloudelliseen niukkuuteen, se muistuttaa työttömän mielestä totalitaarista järjestelmää, joka heittää työttömän tunne-myrskyyn ja lopulta jyrää sisältä.

Usein koettu köyhyys ja työttömyys aiheuttaa häpeän tunteita, siitä ettei kykene elämään elämää kuin haluaisi. Työttömyys on siis häpeän kokemus, joka vie pahimmillaan toimintakyvyn ja yhteyden muihin ihmisiin, luopumiseen jostakin. Häpeän tunteessa henkilö tuntee itsensä huonoksi. Usein työtön tai köyhä etäännyy häpeällisten tilanteiden vuoksi ja välttelee yhteiskunnallista osallisuutta sekä vaikuttamista. Työtön voi kokea esimerkiksi fyysiset tilat kuten työvoimatoimiston aulan ahdistavaksi, koska se muistuttaa yhteiskunnallisesta asemasta. Työttömyys on siis eräänlainen sosiaalinen kiputila, joka pitkittyessä aiheuttaa muun muassa eristäytymistä. Eristäytyminen on tyypillinen työttömyyden oire, joka taas puolestaan muistuttaa häpeästä. Nykyaikaista häpeäleimaamista ylläpitää epäoikeudenmukaisuus. Häpeän lisäksi työttömyys aiheuttaa katkeruutta ja alentaa kokonaisvaltaisesti työttömän mielialaa. Muita työttömyyden aiheuttamia tunteita ovat syyllisyys, ahdistus, pelko, katkeruus ja viha. Työttömyyttä värittäviä tunnetiloja ovat myös kyynisyys, ironiasarkastisuus ja turhautuneisuus. (Hiilamo yms. 2015, 82-83; Näre & Näre 2022, 220-293.)

Syyllisyys on yleinen työttömyyden aiheuttama tunnetila. Syyllisyys työttömällä pitää huolen siitä, ettei työtön voi olla onnellinen. Työttömien stigmatointi aktivoi etäisyyttä, joka kasvaa sanktiopolitiikan takia ja häpeäkokemuksen pohjalta. Yhteiskunnasta eristäytymisen ja etäännyttymisen lisäksi työttömyys altistaa emotionaaliselle sulkeutumiselle. Jos leimaantumisen pelko saa häpeän vallan voi sosiaalisista suhteista eristäytymisen riski kasvaa. (Näre & Näre 2022, 237-239.)

Ahdistus on eksistentiaalinen tunne, joka voi olla uhka olemassaololle ja aiheuttaa riittämättömyyden tunnetta. Työttömyys itsessään voi nostattaa ahdistuksen kaltaista hajoavaa olotilaa. Työttömällä voi esiintyä esimerkiksi haastatteluahdistusta. Haastattelun aikana työttömät voivat kokea kommunikaatioahdistusta, ulkonäköahdistusta, sosiaalista ahdistusta (esim. pelko), suoritusahdistusta esimerkiksi huoli siitä, mitä tapahtuu, jos he eivät saa työtä) ja/tai

käyttäytymisahdistusta (kättely). Esimerkiksi ahdistuksen vallassa on vaikeaa keskittyä mihinkään ja sen vallassa elämisestä tulee hyvin epävakaa. (Näre & Näre 2022, 240; Wanberg (2012 383-384.)

Toinen voimakas tunnetila on pelko, joka voi työttömyyden aikana ja sen alkaessa esiintyä. Pelkojen taustalla on yleensä haavoittavia kokemuksia. Satuttavimmillaan työttömyyden kokemukset voivat tuottaa posttraumaattisia stressioireita, jotka voivat näkyä pitkienkin aikojen jälkeen pelon lisäksi ahdistuksena, masennuksena, voimattomuutena, vihamielisyytenä, katkeruutena, syyllisyytenä, pakkomielteinä, leimautumisen tunteena, unihäiriöinä ja itsetuhoisuutena. Pitkittyessä epäoikeudenmukaiselta tuntuva tilanne voi johtaa esimerkiksi katkeruuteen. Kolmas voimakas perustunne on viha. Jos se jää piiloon, sillä on taipumus käydä itseä vastaan. Joskus vihan käyttäminen yhteiskuntaa vastaan voi olla myös terapeutista. (Näre & Näre 2022, 240-245.)

2.5 Osallisuus, sosiaalinen hyvinvointi (resilienssi) ja eriarvoisuus

Osallisuus on kiinnittymistä yhteisöön ja yhteiskuntaan sekä siihen vaikuttamista. Yhteiskunnan pyörteistä on helppo tipahtaa syrjäytymisen kierteisiin. Syrjäytymisen kierteessä voi olla esimerkiksi työttömyyttä, pätkätöitä, päihdekäyttöä, sairauksia ja yksinäisyyttä. Pysyvätila luo epävarmuutta, lisää huolia ja vaikeuksia. Mielekkään elämänsisällön lisäksi työttömät niin kuin köyhät ihmiset tarvitsevat kokemuksia siitä, että he pystyvät osallistumaan yhteiskuntaan juuri sellaisenaan kuin ovat. Tutkimuksien mukaan on todettu, että kiitos ja arvostus lisäävät tunnetta pysyvyydestä, vahvistavat uskoa itseän ja elämää sekä tulevaisuuteen. Kun rakennamme itseämme, tarvitaan ainesosia, joita ovat kuulumisen tunne, vertaisuus ja ryhmäjäsenyys. Nämä ainesosat nostavat itsekunnioitusta ja edistävät tunnetuksi tulemistä sekä niistä on hyötyä työllistymisessä. (Björklund, Eskelinen & Saari 2020, 78-83; Heinonen 2019, 80-81; Hiilamo ym. 2015, 84; Näre & Näre 2022, 222-292.)

Työttömäksi joutuminen merkitsee luottamuksen rikkoutumista. Luottamusta on pidetty sosiaalisen pääoman ydinkäsitteenä. Sosiaalinen pääoma on voimavara, joka kehittyy sosiaalisista verkostoista, luottamuksesta ja vastavuoroisuudesta. Esimerkiksi sosiaalinen pääoma voi parantaa tuloja ja helpottaa työnhakua. Luottamus syntyy sitoutumisesta esimerkiksi työpaikan sopimuksen ehtoihin, joiden noudattamiseen luotetaan. Epäluottamus puolestaan voi johtua työn tyytymättömyydestä tai turvattomuudesta työhön. Myös kyykytetyksi tuleminen heikentää luottamusta yhteiskuntaan ja luo turvattomuuden ilmapiiriä. Tasa-arvo taas puolestaan rakentaa luottamusta ja synnyttää kilpailukykyä. On siis erityisen tärkeää pitää huolta siitä, että työttömyysturvajärjestelmään voi luottaa. Epäluottamus voi pahimmillaan olla työttömälle traumaattista ja vievät luottamusta pois yhteiskunnasta. Monet työttömät kokevat työnhakutilanteissa epäluottamuksen ilmapiiriä. Luottamusvajetta lisäävät myös

työvoimapolitiittisten porsaanreikien hyväksikäyttö ja välineellinen suhtautuminen työnhakijoihin. (Näre & Näre 2022, 15-30.)

Useat työttömät joutuvat pettymään myös siihen, miten heidän oma lähipiirinsä suhtautuu työttömäksi ajautumiseen. Suojaavina tekijöinä työttömyydessä toimivat nimittäin ihmissuhteet, jotka kannattelevat, mutta ne voi myös kuormittaa työttömyyden takia. Toiset voivat kärsiä asenteesta, kun taas toiset saavat tukea. Kerrotaan, että pahinta on läheisten ja vanhempien negatiivinen suhtautuminen. Toisinaan patistetaan ja välillä epäillään työhalukkuutta ja syyllistetään työttömyydestä, jolloin työttömäksi joutuminen voi aktivoida ihmissuhteen kannalta haitallisia skeemoja. Esimerkiksi kielteiset tunteet kuten epätietoisuus, hämmennys, pelko ja torjunta aiheuttavat henkistä ajalehtimistä. Parhaimmillaan ihmissuhteet voivat vahvistaa ihmisen luottamusta itseensä, selviytymiseensä ja luovat toiveikkuutta. (Näre & Näre 2022, 214-230.)

Työttömyydestä selviäminen vaatii resilienssiä, psyykkistä palautumista ja selviytymiskykyä. Resilienssillä tarkoitetaan jaloille pääsemistä ja nousemista uudestaan. Resilienssi on hyvinkin suhteellista ja se ilmenee vastoinkäymisissä. Selviytymistä vahvistavat hyvä itsetunto, ongelmanratkaisukyky, hyvät vuorovaikutustaidot ja tunteiden säätely. Toimijuus askareissa, luonnossa ja harrasteissa ovat avainsanoja työttömyydestä selviämiseen ja jaloille pääsemiseen. Esimerkiksi rutiinin järjestäminen voi olla mielekästä tekemistä, joka edes auttaa jaloille pääsyä kuten myös harrastaminen. Vaikka työttömänä joutuisikin luopumaan kalliista harrastuksista, ei se tarkoita sitä, että työttömän pitäisi kokonaan lopettaa harrastukset, on vain siirryttävä halvempiin harrastuksiin. (Näre & Näre 2022, 270-273.)

Työttömyyden koettaessa kodin merkitys voi tulla tärkeämmäksi. Perhe, koti, kotieläimet, suku ja ystävät voivat olla tärkeä tuki resilienssin kannalta. Ne luovat työttömälle turvaa ja suojaa. Monet työttömät saattavat saada vapaaehtoistyöstä tärkeää tukea, joka auttaa jaloille pääsemisessä. (Näre & Näre 2022, 274-280.)

Taiteellinen itsensä ilmaisu parantaa myös resilienssiä. Luovuus pystyy luomaan yhteyden itseseen ja toisiin. Kulttuurien harrastaminen liikunnan, luonnon ja kodinhoidon lisäksi helpottaa työttömän arkea, kuten jo itsessään liikkuminen paikasta toiseen. Työttömyys voi myös antaa tärkeän mahdollisuuden elämän rauhoittumiseen ja mahdollistaa kysymysten tärkeysjärjestyksen. (Näre & Näre 286-288.)

Eriarvoistumiskehitys jatkaa kehittymistään yhteiskunnassamme, eikä sitä ole saatu pysäytettyä. Koronapandemia lisäsi eriarvoisuutta entisestään. Suomessa terveyden eriarvoisuus on laaja. Yhteiskuntamme väestön terveys vaihtelee esimerkiksi sosioekonomisen aseman, siviilisäädyn, sukupuolen, asuinalueen ja äidinkielen mukaan. Eriarvoisuutta löytyy esimerkiksi pääsyssä terveyspalveluihin, koska työssäkäyvillä on työterveydenhuolto maksutta, kun taas työttömien terveyshuolto maksaa. (EAPN-fin 2021, 12-17.)

Wanberg (2012, 385) kertoo, että saatavilla olevat tutkimukset viittaavat siihen, että palkkausprosessissa esiintyy erilaista syrjintää ja se voi hidastaa uudelleentyöllistymisen nopeutta. Tutkimusten mukaan myös palkkauksissa esiintyy ennakkoluuloja rodun/etnisen näkökulman näkökulmasta.

2.6 COVID-19 epidemian vaikutukset, toipuminen ja suojautuminen

Keväällä 2020 alkoi Covid -19 epidemia. COVID-19 epidemian aikana politiikka ja sen luomat työmarkkinavaikutukset johtivat laajoihin työpaikkojen menetyksiin maailmanlaajuisesti. Epidemian vaikutukset ovat vaikuttaneet eniten haavoittuvissa asemassa oleviin, kuten työttömiin, vähemmistöihin, päihde- ja mielenterveyskuntoutujiin, opiskelijoihin ja yrittäjiin, mutta myös huonontanut työntekijöiden tilannetta muun muassa irtisanomisilla ja lomautuksilla. Hallituksen rajoitustoimenpiteiden vuoksi työttömien ja lomautettujen määrä lisääntyi ja uusien avoimien työpaikkojen määrä väheni. Epidemia muokkasi ihmisten elämän tyytyväisyyttä, onnellisuutta, taloudellista tilannetta ja tulevaisuuden näkymiä. (EAPN-fin 2021, 25-26; Kiviholma & Kauhanen 2020, 4; Valtioneuvosto 2020.)

EAPN-fin (2021, 26-28) mukaan useampi henkilö koki, että heidän taloudellinen tilanteensa oli heikentynyt epidemian vuoksi. Epidemia lisäsi erilaisten sosiaalipalvelujen ja etuuksien tarpeita yhteiskunnassa. Yhteiskunta vastasi epidemian aikana etuuksia koskeviin tarpeisiin kohdullisesti ja palvelutarpeisiin heikommin. Konkreettista apua, kuten ruoka-apua ja asumisen tukea tarjottiin yllättävän hyvin. Käyttöön otettiin myös väliaikaisia joustoja etuuksissa. Vaikeissa sosiaalisissa tilanteissa olevien, kuten asunnottomien oli ollut vaikea saada asianmukaista palvelua. Epidemia oli lisännyt erityisesti tarvetta työttömyysturvaan. Vuonna 2020 työttömyysturvan ansiopäivärahan saajat ja ansiopäivärahamenot kasvoivat yli 50 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Myös ruoka-avun tarve kaksin- tai kolminkertaistui. Ruoka-apuun turvautuu vuosittain noin 100 000-200 000 henkilöä. Epidemian kriisin aikana hoitovastuu siirtyi enemmän kotitalouksille, koska tuolloin oppilaat siirrettiin etäopetukseen ja päivähoidoa rajoitettiin. Epidemian aika koetteli monen perheen jaksamista, jolloin esimerkiksi perhe- ja lähisuhdeväkivalta lisääntyi ja perheiden turvaverkko heikentyi.

Epidemian aikana sähköiset palvelut lisääntyivät ja tekivät haasteita monen kansalaisen elämään. Useiden kansalaisten oli vaikeampi esimerkiksi hoitaa omia asioitaan, koska heillä ei välttämättä ollut tietoa ja koulutusta sähköisten palveluiden käytöstä, koska kaikki oli siirretty verkkoon. Yhteiskunta alkoi elää niin sanotusti digitaalisesti etänä. Ihmisiä eristettiin ja toisten auttaminen vaikeutui. Jotkut jäivät vaille tukea. (EAPN-fin 2021, 28-29.)

Epidemian aiheuttamia työttömyyden vaikutuksia lievennettiin, mutta olisi voinut lieventää vielä enemmän esimerkiksi varhaisilla ehkäisytoimenpiteillä ja kriisihoidoilla. Työllisyys ja sen kehitys on ydinosa toimeentuloa ja hyvinvointia. Epidemiasta toipumisessa ja talouden elpymisessä on tärkeää se, parantaako talouden elpyminen myös väestöryhmien työllisyyttä.

(Christensen, Collins, Deady, Harvey, Kugenthiran & Tan 2020, 5; EAPN-fin 2021, 25-26; Näre & Näre 2022, 7.)

Kun suojaudumme vastaisuudessa epidemian aiheuttamasta työttömyydestä, niin silloin tarvitaan vankka sosiaalipolitiikka, jolla varmistetaan riittävät sosiaalietuudet niille, joilla on alhainen tai äkillinen tulonmenetyks. Toiseksi tarvitaan aktiivisia työmarkkinaohjelmia, jotka auttavat työttömiä löytämään työtä tai uudelleen koulutusta. Kolmanneksi ratkaisevan tärkeää, että investoinnit tehdään välittömästi psyykkiseen ja fyysiseen terveyteen. Ohjelmien ja kriisitukipalvelujen laadun, saatavuuden ja saatavuuden parantaminen on elintärkeää. Tärkeää on, että hallitus tarkastelee menoja kaikissa palveluissa, jotta rajalliset varat suunnataan elinkelpoisimmille ja kustannustehokkaimmille palveluille. Kriisiaikoina on olennaisen tärkeää tukea heikoimmassa asemassa olevia ryhmiä kuten sairastuneet, syrjäytyneet ja riskialttiit väestöryhmät sekä huomioida työpaikkojen menetyksien seuraukset. Näitä seurauksia voivat olla esimerkiksi velat ja terveysongelmat. (Christensen ym. 2020, 5-6.)

Viime kädessä epidemiasta johtuvat taloudelliset seuraukset ovat uhka, joka edellyttää kiireellistä käyttöönottoa ja suunnittelua. Nykyinen talouskriisi tarjoaa mahdollisuuden toteuttaa politiikkaa, joka vähentäisi kansallista terveyttä ja taloudellista taakkaa, jonka emotionaalinen ahdistus aiheuttaa, missä tahansa taloussyklissä. Näin toimimalla, voimme selviytyä kriisistä vahvempana ja kestävämpänä. (Christensen ym. 2020, 7.)

2.7 Työttömänä työllistämistoimien pyörteissä

2.7.1 Työttömyysturva ja toimeentulotuki

Työttömän perustoimeentulo turvataan työttömyyspäivärahalla ja työmarkkinatuella. Työttömyyspäivärahan saanti on osittain niin sanotusti vastikkeellistettu. Tämä tarkoittaa sitä, että etuuksien saaminen on sidottu työpanokseen eli työttömän tulee osallistua muun muassa koulutukseen, harjoitteluun tai työn hakemiseen ja vastaanottaakseen työtä. (Kansaneläkelaitos 2022a; Näre & Näre 2022, 109.)

Kun jäädään työttömäksi, ilmoittaudutaan työttömäksi työnhakijaksi ja vasta sen jälkeen pystytään hakemaan työttömyysturvaa joko työttömyyskassasta tai Kelalta. Tätä on hyvä hakea, koska työttömyysturva edes auttaa taloudellisia menetyksiä. Työttömyysturva ja työttömyysturvalaki tukee taloudellisesti esimerkiksi hakiessa työpaikkoja, parantaakseen mahdollisuuksia päästä töihin tai palata työmarkkinoille ja korvata työttömyydestä aiheutuneita taloudellisia menetyksiä. Etuuksia ovat ansiopäiväraha, peruspäiväraha ja työmarkkinatuki. Näiden lisäksi on mahdollista saada korotusosaa tai korotettua ansio-osaa. (Kansaneläkelaitos 2022a; Sosiaali- ja terveysministeriö 2022; Työttömyysturvalaki 1290/2002 luku 1, 1§.)

Työttömyyspäivärahaa saa työtön, joka asuu Suomessa, tarjoutuu työnhakijaksi Työ- ja elinkeinotoimistoon, hakee kokopäivätyötä, on työkykyinen ja käytettävissä työmarkkinoilla. Työssäoloehto työttömyyskassassa täyttyy, kun työtön jäsen on ollut vähintään 26 viikkoa työssä. Ennen ansiopäivärahan tai peruspäivärahan myöntämistä työttömyyskassat tai Kela tarkastaa, että työssäoloehto täyttyy. Kela maksaa työmarkkinatukea, jos jostain syystä työssäoloehto ei täyty tai on jo saanut työttömyyspäivärahaa enimmäisajan. Työssäoloehtoon lasketaan mukaan myös 75 %:n palkkatuki. Työttömyysturvan enimmäiskesto on 400 päivää. Työttömyysturvan saaminen edellyttää jatkuvaa työhakua. (Hakovirta & Kallio 2020, 10; Kansaneläkelaitos 2022a; Sosiaali- ja terveysministeriö 2022; TE-palvelut 2022; Työttömyysturvaki 2002 luku 2, 2§.)

Toimeentulotuki on sosiaaliturvajärjestelmän viimesijainen taloudellinen tuki niille, jotka eivät pärjää taloudellisesti. Toimeentulotukea maksetaan silloin, kun yksilöllä ei ole muita tuloja tai ne ovat vähäiset ja puutteelliset. Henkilö voi saada perustoimeentulotukea, täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea. Perustoimeentulotuen tarkoitus on turvata jokapäiväinen elämä. Täydentävä toimeentulotuki on niitä tilanteita varten, joissa yksilöllä on menoja, joihin ei voi saada perustoimeentulotukea tai menoja, jotka ovat aiheutuneet erinäisistä tarpeista tai niiden olosuhteista. Ehkäisevän toimeentulon tavoitteena on edistää sosiaalista turvallisuutta ja itsenäistä suoriutumista, mutta myös ehkäistä syrjäytymistä ja riippuvuutta toimeentulotuesta. Toimeentulotuen saaminen kertoo usein huono-osaisuudesta. Toimeentulotuen tekijöitä voivat olla esimerkiksi työttömyys, yksinhuoltajuus, yksin asuminen ja matala koulutustaso. Jos toimeentulo katkeaa, se voi aiheuttaa velkakierteen. Kun toimeentulo on katkeamatonta, se voi kannustaa työhakuun ja työtarjojien vastaanottamiseen. (Hakovirta & Kallio 2020, 201-202; Hiilamo ym. 2015, 81-82; Laihiala 2020, 74; Laki toimeentulotuesta 1412/1997 luku 1, 1§; Kansaneläkelaitos 2022b.)

2.7.2 Työnhaku

Hallitus otti käyttöön uuden työvoimamalli 2.5.2022, jolloin moni asia työnhaussa muuttui. Työvoimamallissa työnhakijan palveluprosessi on tiiviimpi kuin aikaisemmin. Työnhaun alussa noin 5 arkipäivän kuluessa järjestetään ensimmäinen haastattelu. Tämän jälkeen työnhakijaa tavataan noin kahden viikon välein. Työnhakijalle järjestetään myös viisi täydentävää työnhakukeskustelua kolmen kuukauden aikana työnhaun alussa. Sen lisäksi työnhakijalle järjestetään noin puolen vuoden välein kuukauden kestävä jakso (2 tapaamista). Uudistuksen tavoitteena on lisätä työnhakijalle yksilöllisempää tukea heti työnhaun alussa kuin sen jatkuessa. Keskeinen työväline on työllistymissuunnitelma, jossa sovitaan työnhakua tukevista palveluista ja työmahdollisuuksien määrästä, jotka arvioidaan yksilökohtaisesti. (Työttömien keskusjärjestö 2022.)

Työvoimamalli edellyttää, että työnhakijan oikeus työttömyysturvaan jatkuu, jos työnhakija hakee sovittua määrää työpaikkoja. Täysi työnhakuvelvoite on neljä työpaikkaa kuukaudessa. Työnhakuvelvoite voi täytyä monella eri tapaa, kuten hakemalla esimerkiksi kaksi viikkoa kestävästä työstä, hakemalla työpaikkoja ja tekemällä CV-esittelyjä. Tästä työnhakija päättää lähtökohtaisesti itse, mitä hakee ja mitä tekee, jotta työnhakuvelvoite täyttyy. Työnhakuvelvoite voidaan myös tarvittaessa alentaa, jos työnhakijalla on esimerkiksi yksilöllisiä syitä. Jos työnhakija laiminlyö velvollisuutta tai ei osallistu sovittuihin palveluihin, hän saa ensin muistutuksen. Esimerkiksi, jos jättää saapumatta työnhakukeskusteluun. Työnhakuvelvoitteen laiminlyönneissä käytössä on lievempiä sanktioita kuin aikaisemmin kuten muistutus ja työttömyysturvan seuraamusjärjestelmän porrastaminen. Muistutus on enemmän neuvontaa, jonka tarkoituksena on esimerkiksi ennaltaehkäistä erehdyksestä johtuvia myöhempiä työttömyysetuuden menetyksiä. (Työttömien keskusjärjestö 2022.)

Työnhaun alussa, kuuden kuukauden aikana työtarjoajat eivät ole työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä. Kun kuusi kuukautta tulee täyteen alkuhaastattelun järjestämisestä, muutuvat työtarjoajat työnhakijaa velvoittaviksi ja työttömyysetuuden saamisen edellytykseksi. Jos työnhakija on täyttänyt jo velvollisuutensa niin tarjotun työn hakeminen ei ole enää velvoittavaa. (Työttömien keskusjärjestö 2022.)

Ensimmäisestä laiminlyönnistä ei tule sanktioita, mutta toisesta laiminlyönnistä seuraa jo viiden etuuspäivän karenssi, kolmannelta 10 etuuspäivän karenssi ja neljännestä 12 viikon työsäolovelvoite. Jos hakija erotetaan tai eroaa ilman pätevää syytä, hänelle asetetaan 45 päivän korvaukseton määräaika ja jos työ on kestänyt enintään viisi päivää, siitä seuraa 30 päivän korvaukseton määräaika. Jos työpaikasta kieltäytyy, hakijalle asetetaan 45 päivän korvaukseton määräaika ja jos työ olisi kestänyt vain kaksi viikkoa korvaukseton määräaika olisi 30 päivää. (Työttömien keskusjärjestö 2022.)

2.7.3 Uudelleentyöllistyminen

Wanbergin (2012, 376-378) mielestä työnhakijan uudelleentyöllistymisenestys riippuu työmarkkinoiden tarpeesta (kansallisesti, alueellisesti, työnhakijan ammatin ja toimialan mukaan) ja työnhakijan inhimillisestä pääomasta kuten työhön liittyvät tiedot, taidot ja kyvyt. Muita tärkeitä tekijöitä ovat työnhakijoiden inhimillisen ja sosiaalisen pääomantaso, työnhakumenetelmät ja työpaikkatietojen lähteet, työnhaun intensiteetti ja laatu, rajoitukset kuten sairaus ja vamma, taloudellisen tarpeentaso, syrjintä, demografiset ja henkilökohtaiset ominaisuudet. Tutkimukset ovat myös osoittaneet, että ne työttömät, jotka harjoittavat huolellista ja harkittua työnhakua, käyttävät urasuunnittelua ja päätöksentekoa ovat varmempia ja tyytyväisempiä työnhaustaan. Se edes auttaa myös työpaikan saamiseen.

Wanbergin (2012, 379-380) tietojen mukaan useimpien työttömien on hankittava tietoa avoimista työpaikoista työpaikkatietolähteiden avulla. Näitä ovat esimerkiksi painetut ja sähköiset

mainokset, työvoimatoimistot ja epäviralliset lähteet kuten ystävät, sukulaiset ja tuttavat. Artikkelissa mainitaan, että työn löytäminen sosiaalisten yhteyksien kautta voi helpottaa työntekijän ja työn parempaa yhteensovittamista, koska työnhakija pystyy varmistamaan työn pysyvyyden ennen työn vastaanottamista. Viime vuosikymmenen aikana tehdyt tutkimukset kansainvälisesti ovat osoittaneet, että merkittävä osa työnhakijoista saa työpaikan sosiaalisten verkostojen kautta. Näitä voivat olla muun muassa LinkedIn, Facebook ja Twitter. Muita työpaikkalähteitä voivat olla esimerkiksi sanomalehti- ja verkkomainokset, suorayhteys työntantajiin ja verkostoituminen. Siksi on suositeltavaa, että työnhakijat käyttävät työnhaussa erilaisia hakumenetelmiä, koska ne, jotka verkostoituvat löytävät todennäköisemmin työpaikoja ja saavuttavat enemmän tarjouksia. Useilla työttömällä voi olla tutkimusten mukaan heikommat verkostot ja näin ollen se hankaloittaa työnhakua.

Uudelleen työllistymisen onnistumisen kannalta muita työnhakukäyttäytymisen ulottuvuuksia ovat intensiteettiponnistelut (kuinka paljon aikaa ja vaivaa hakija käyttää työnhakuun), ajallinen pysyvyys (jatkuuko hakija ponnisteluissaan ja miten työnhaku muuttuu ajan myötä), ja muut haun sisällön ja suunnan näkökohdat (kuten hakukäyttäytymisen laatu). Työn etsiminen on erittäin työlästä ja itsenäistä toimintaa, joka vaatii työttömiä itseorganisoitumaan ja hallitsemaan hakuaan. Lannistuminen, turhautuminen, häiriötekijät, epävarmuus ja monet muut tekijät voivat taas puolestaan vaikeuttaa työnhakua. Ennakoiva persoonallisuus voi auttaa työtöntä saamaan enemmän haastatteluja ja tarjouksia lisäämällä työllisyysluottamusta ja työnhaun intensiteettiä. Ekstraversio, tunnollisuus ja johtamiskokemus voivat taas puolestaan helpottaa haastattelun itsetehokkuutta, mikä puolestaan parantaa haastattelun onnistumisen mahdollisuuksia. (Wanberg 2012, 381-383.) Wanbergin (2012, 383) havaintojen mukaan henkilöt, joilla on korkea itsetehokkuus hakuprosessissa, saavat haastattelussa todennäköisemmin työtarjouksia kuin henkilöt, joilla on alhainen itsetehokkuus.

2.7.4 Traumaattiset kokemukset

Näre & Näre (2022, 99-101) mielestä monille työttömille työttömyysaika on traumaattinen kokemus. ”Työn menettäminen voi murtaa arjen lineaarisuuden, juonellisuuden ja rytmin”. Mitä enemmän arjen rytmi luo turvaa, jatkuvuutta ja struktuuria, sitä vähemmän työn menettäminen traumatisoi. Työttömyystoimet hallitsevat työttömän ajankäyttöä ja luo päivärahan saamiseen liittyviä rutiineja, jotka luovat uutta rytmiä päivään.

Traumaattinen kokemus voi olla tunne siitä, ettei oma elämä olekaan omissa käsissä. Autonomiaamme kuuluu mahdollisuus tehdä omia valintoja, mikä työttömälle ei olekaan mikään itsestäänselvyys. Trauma kokemuksille tyypillisiä tunteita ovat petetyksi tuleminen ja mielekkyyden katoaminen. Kuntouttavaan työtoimintaan joutuminen voi myös herkästi aiheuttaa kokemuksen väärinymmärretyksi tulemisesta. Esimerkiksi työnhakija ei koe tarvitsevan kuntoutusta ja kokee olevansa työkykyinen, mutta joutuu sinne vastoin tahtoaan. Tämä voi

heikentää työn hakemista ja aiheuttaa työttömälle traumaattisen kokemuksen. ”Traumassa ihminen ei tule huomatuksi, kuulluksi eikä peilatuksi”. Tyypillisiä tilanteita ovat myös ne tilanteet, jossa esimerkiksi työttömällä on eri näkemyksiä TE-virkailijoiden kanssa. (Näre & Näre 2022, 103-108.)

Näre & Näre (2022, 109-112) toteavat, että keskinäinen ristiriita voi tulla siitä, että työnhakijat työllistämispalveluissa jätetään oman onnensa nojaan eli ilman palveluja. Tätä kuitenkin ei voida yleistää kaikkien kohdalla, koska toisaalta myös työttömiin kohdistuu ylenmääräinen palvelutarjonta. Työttömät ovat kokeneet myös tilanteita, joissa palveluja ei välttämättä saa, vaikka niitä itse pyytää. On myös tilanteita, joissa työnhakijoita pakotetaan tarpeettomiin toimintoihin ilman hakijan tahtoa. Palvelut toimivat enemmän järjestelmän ja resurssien ehdoilla, jolloin ne näyttäytyvät työnhakijoille kontrolli- ja rankaisutoimenpiteinä eikä niinkään työllistämisen mahdollistajina. Jos työnhakijoiden motiiveja ja kompetensseja tunnustetaan väärin, tällöin se voi loukata hakijan identiteettiä. Jokainen työtön kärsii tahoillaan ja siksi on tärkeää, että heidän kokemuksensa kollektiivisuus tulisi sanallistaa. Työttömät ansaitsevat tulla tunnustetuksi kokemuksin ja näkemyksin. He ansaitsevat tulla merkityksellistetyksi ja kuulluksi.

2.7.5 Vieraantuminen

Näre & Näre (2022, 117-119) kertovat, että TE-virkailijoiden yksi tehtävistä on tarkistaa päiväraha ehtojen täytyminen. TE-virkailijoiden tehtävänä on arvioida, työllistyykö hakija omassa työssään. Työttömät kertoivat systeemin vikana olevan muun muassa virkailijoiden motivoituneisuus työhön. Näihin palvelualltiuden puutteisiin olisi hyvä puuttua, koska syynä voivat olla esimerkiksi uuvuttava henkilöstöpula ja työn kuluttavuus. Virkailijoiden välinpitämättömyys voi olla oire jostain suuremmasta kuten vieraantuminen ja turtuminen. Tuolloin taustalla voi olla eettinen kuormitus. Virkailijat voivat joutua kamppailemaan omatunnon kanssa, kun järjestelmä kääntyy työnhakijaa vastaan, jättämällä taistelemaan yksin perusturvasta. Kun TE-virkailijat selvittävät työttömän tilannetta voivat he joutua epäilemään työnhakijaa. Työnhakijaa kohtaan suunnattu epäily voi puolestaan synnyttää epäluottamusta järjestelmää kohtaan ja traumatisoida. Jatkuva epäily voi myös herättää työnhakijassa kyynisyyttä ja pessimismia. Työttömien haavoittavia tilanteita voivat olla karenssin uhka, järjestelmän arvaamattomuus ja siitä koitua häpeän tunne. Haavoittuvassa olosuhteissa työtön esineellistyy byrokratian pyörteissä ja hänet pakotetaan työttömien identiteetin rituaaleihin, kuten päivärahahakemuksen täyttäminen ja hakeminen.

Työttömyysturvalaki mahdollistaa myös ristiriitaisia tulkintoja ja vaatimuksia, jotka puolestaan vaikeuttavat nuorten siirtymistä opiskeluun ja työelämään kuin työttömän mahdollisuutta kouluttautua uudelle alalle. Järjestelmässä pahinta on kontrollin ja välinpitämättömyyden vaihtelu. Järjestelmän arvaamattomuus on siinä, että pyrkiikö järjestelmä tukemaan,

kurittamaan vai pudottamaan. Kun järjestelmä tukee työtöntä, se tuo mukanaan myös myönteisiä kokemuksia. Näissä kokemuksissa korostuu inhimillinen kohtaaminen ja henkilökohtaisten palvelusuhteiden tärkeys. (Näre & Näre 2022, 123-124.)

2.7.6 Työllistämistoimien sanktioita

Näre & Näre (2022, 134) uskovat, että työllistämistoimen ristiriita piilee passiivisuuden vaatimuksen ja aktiivisuuden patistamisen välillä. Työnhakijan saatavilla oleminen edellyttää tekemisen rajoittamista ja valmiudessa olemista työnkutsun varalta. Aktivointipolitiikka puolestaan edellyttää työttömältä omaa aktiivisuutta työpaikkaa kohtaan. Aktiivisuuden ja passiivisuuden ristiriita on Näre & Näre (2022, 135) teoksen mukaan verrattavissa dissosiaatiokokemukseen, koska vaatimusten täyttämisen mahdottomuus vaikuttaa jakomieliseltä. Pahimmillaan se voi tuottaa kärsimystä ja esimerkiksi eksistentiaalista ahdistusta.

Työttömän kannalta tärkeää pyrkimys voi olla itsensä ja osaamisensa kehittäminen eli esimerkiksi opiskelupaikan hakeminen. Opiskelupaikan hakeminen ei välttämättä riitä selitykseksi kieltäytyä tarjotusta työpaikasta ja tällöin opiskelupaikan hakeminen voi olla rankaistava teko. Määräysten rikkominen voi johtaa karensiin. Karensin saamiseksi ei näytä olevan merkitystä sillä, onko hakija hakenut koulutukseen tai tehnyt virheen tahallisesti tai tahattomasti. Tahattomien virheiden tekeminen on työttömien keskuudessa inhimillistä ja yleistä. Joissakin tapauksissa TE-toimisto voi edellyttää työnhakijaa hakemaan työpaikkaa, joka edellyttää ajokorttia ja autoa. Kun hakija pidättäytyy työpaikan hakemisesta esimerkiksi autottomuuden takia, voi se olla syy saada karensi. Olosuhdetekijät eivät siis riitä syyksi karensin välttämiseksi. Edes muutto toiselle paikkakunnalle ei ole hyväksyttävä syy irtisanoutua työstä. Ei myöskään sairaus aina riitä olosuhdetekijäksi. Esimerkiksi vaikean sairauden kohdalla sairauspäivärahalta ei pääse sairauseläkkeelle, vaan sairas työtön jää niin sanotusti TE-toimiston ja Kelan pompoteltavaksi. (Näre & Näre 2022, 136-140.)

Päivärahan ehtona on työttömän kokopäiväinen käytettävissä olo. Kerrotaan, että erilaiset rituaalit paljastavat yhteiskunnan arvojen perusolemuksen, joka on, ettei mikään tule tai ole ilmaista. Jos ei työnhaku tuokaan toivottua tulosta, voi siitä palkkioksi saada mielipahan tai rangaistuksen eli karensin. (Näre & Näre 2022, 101.)

2.7.7 Työttömän rooli ja näytösluonteisuus

Näre & Näre (2022, 143-144) toteavat, että ”rakenteellinen väkivalta kumpuaa järjestelmän ehdoilla tapahtuvasta toiminnasta, joka jyrää yksilöiden tarpeet ja oikeudet”. Byrokratian keskiössä ei niinkään ole yksilön tukeminen, vaan se miltä prosessi näyttää ulospäin. Teoksen kokemuksista piirtyy vaikutelma jonkinmoisesta performanssista, jossa on osattava esittää tietyt roolit.

Rooliin kuuluu, että työnhakijan on esitettävä hakevansa vaadittua työtä, työmäärää ja suosittava tarvittaviin toimiin karenssin uhalla. Hakijan on myös ymmärrettävä pelisäännöt ja esitettävä sääntöjen edellyttämä rooli kokopäiväisenä työnhakijana. Roolien esittäminen työttömältä voi vaatia omien toiveiden, ajatusten, tunteiden ja mielialan peittämistä sekä se voi välillä tuntua hyvinkin ristiriitaiselta. Monille työttömille virkailijoiden tapaaminen voi olla pelottavaa ja välillä turhauttavaa kuten yhteistilaisuudet. Useat työttömät valittavat muun muassa siitä, että TE-toimiston vaadituilla kursseilla opetetaan vain asioita, jotka voivat olla jo työttömän tiedossa. Toiset taas puolestaan puhuvat, että eivät saa tukea siihen, mitä tarvitsevat vaan pitää osallistua tarpeettomille kursseille pakon sanelemana. Myös kuntouttava työtoiminta vaikuttaa omanlaiselta performanssilta, jossa se tehdään pakon sanelemana ja se voidaan kokea nolona, häpeällisenä, loukkaavana tai leimaavana toimintana. Jos kuntouttava työtoiminta haavoittaa työnhakijaa, puhutaan institutionaalisesta väkivallasta. Väkivalta voi johtua siitä, ettei työnhakijan tarpeita tunnisteta. Tärkeää on, että väkivalta tunnistettaisiin väkivallaksi ja vallankäytön välineeksi, vaikka se olisikin tahatonta. (Näre & Näre 2022, 144-152.)

Työttömän tyhjänpäiväiseen tekemiseen patistaminen tuo työttömälle suurta henkistä kuin taloudellista tuhausta, kun taas esimerkiksi opiskelun tukeminen vie työtöntä lähemmäksi työelämää. Työttömän pakottaminen teeskentelyyn, tuo mukanaan kovan hinnan, jonka yhteiskunnan on maksettava. (Näre & Näre 2022, 156.)

2.8 Hyvinvointivaltio ja työn tulevaisuus

Hyvinvointivaltion tehtävänä on turvata työelämä ja sen reiluus, jotta kukaan ei tarvitse pelätä tyhjän päälle jäämistä (Launonen 2021, 209-210). Launosen (2021, 2010-211) mukaan olennainen kysymys on, että miten meidän tulisi järjestää työmarkkinamme, jotta taloudellinen riippuvuus ja riittävä oman elämäntavan valinnanvapaus olisivat yhteensopivia muiden ihmisten kanssa. Kerrotaan, että Hyvinvointivaltio on työntekijän paras kaveri toimiessaan sekä vapauttaja, että mahdollistaja. Hyvinvointivaltionmalli on rakennettu työssä käyvän keskiluokan varaan. Jos globalisaation ja teknologian aiheuttamat muutokset johtavat keskiluokan huonontumiseen, haastaa se hyvinvointivaltion olemassaolon. Usein haasteet ovat kontaktissa työhön liittyviin kysymyksiin. Kun globalisaatio kiristää kilpailua työmarkkinoilla ja aiheuttaen töiden häviämistä, vaikuttaa se kovasti työllistymiseen.

Kerrotaan, että globalisaation ja digitalisaation vauhdittama tuotannon tehokkuus on hävittänyt Suomesta n. 200 000 työpaikkaa viimeisen kymmenen vuoden aikana, jonka kylkiäisinä on tullut lisääntynyt työttömyys. Työttömyyden lisäksi digikehitys on kuormittanut pahimmillaan työyhteisöä ja aiheuttanut muun muassa stressiä. (Näre & Näre 2022, 42-43.)

Hyvinvointivaltion usein kuultu vaatimus on, että tarvitsemme lisää työtä ja ihmisten pitäisi olla valmiimpia uhrautumaan yhteisen hyvän vuoksi. Uusissa työllisyyden linjauksissa

olennaista on, että työtä on sopivan verran, niin että työttömyyteen liittyvät kustannukset eivät nousisi pilviin ja kasvu olisi mahdollista. Ei niinkään, että kaikille olisi työtä. (Launonen 2021, 212.)

Launosen (2021, 222-223) mielestä teoksen tulevaisuuden näkymät ovat vielä pimeään peitossa. Tiedetään, että teknologian kehitys tulee vaikuttamaan työhön ja työllistymiseen. Myös oletetaan, että palvelujen osuus tulee kasvamaan ja perustuotantoon liittyvät työt vähenevät. Teknologian muutos ei vain tuhoa työtä, vaan myös luo uutta työtä. Palkkatyössä on tapahtumassa muutoksia, jotka lisäävät epävarmuutta, vaikka pysyvä työsuhde on yleisin työnmuoto. Myös itsensä työllistäminen on lisääntymässä. Tulevaisuuteen vaikuttavat myös poliittiset päätökset ja muut ihmisten tekemät valinnat. Jotta muutoksia työelämään saataisiin, on ne tultava työntekijöiden ja ihmisten tarpeista, eikä liike-elämästä. Launonen (2021, 235-237) uskoo, että parempi työelämä edellyttää vallan siirtoa työntekijöille ja ihmisten mahdollisuuden vaikuttaa tärkeisiin asioihin. Näitä vahvistamalla voidaan kehittää kansalaisyhteiskuntaa. Launosen mielestä työllistymisessä tärkeää olisi työn mielekkyyden korostuminen, yhteiskunnallinen hyödyllisyys ja tasa-arvoisempi yhteiskunta.

3 Opinnäytetyön lähtökohdat, tausta ja tarve

Opinnäytetyö sai alkunsa siitä, kun Tatsi työttömien jäsenten tukiyhdistys ry etsi opinnäytetyötekijää jobteacherissa. Tatsi ry ja Työväen sivistysliitto TSL ry olivat käynnistäneet vuoden 2021 lopussa verkkoselvityksen ”Työtön 2020-luvulla”. Tatsi ry toivoi, että työttömyyden ilmiötä tutkitaan ja pohditaan opinnäytetyön raameissa; löytyisikö Tatsi ry kyselyn (Työtön 2020-luvulla) avulla esimerkiksi uutta tietoa tai uusia konsepteja, joita Tatsi ry voisi käyttää työttömyyden ehkäisemiseksi. Tatsi ry halusi, että opinnäytetyössä näkyisi myös Kuopion alueellinen näkökulma.

3.1 Työttömien ay jäsenten tukiyhdistys ry Tatsi

Tatsi ry on työttömien ay-jäsenten edunvalvonta- ja palvelujärjestö. Tatsi ry tukee, auttaa ja palvelee ammattiliittoihin kuuluvia työttömiä. Tatsi ry työntekijät järjestävät tukitoimintaa, koulutusta ja julkaisee omaa TATSI-lehteä. Tatsi ry osallistuu erilaisiin tapahtumiin, tuottaa tietoa ja on rakentamassa uusia toimintamalleja hankkeiden kautta. Tatsi ry tekee yhteistyötä erilaisten verkostojen, projektien ja toimijoiden kanssa. Näitä ovat jäsenliitot, yhteistyökumppanit ja eri sektorit. Tatsi ry tukee työllistymistä ja edistää työttömien ja työttömyysrauhan alla olevien osallisuutta yhteiskunnassamme. Tatsi ry on vuonna 1996 perustettu valtakunnallinen asiantuntija- ja palveluorganisaatio. Työllistyminen mahdollistuu neuvonta-, ohjaus ja tiedotustoiminnalla, ennaltaehkäisevällä ja arkitaitoja ylläpitävillä koulutuksilla. (Tatsi 2022; Tervo-Hiltula 2022.)

Tatsi ry:n muodostavat sen jäsenjärjestöt. Ammattiliittoja ovat: ”Auto- ja kuljetusalan työntekijäliitto AKT ry, Ay-toimihenkilöt ry, Ilmailualan Unioni IAU ry, Julkisten ja hyvinvointialojen ammattiliitto JHL ry, Teollisuusliitto ry, Palvelualojen ammattiliitto PAM ry, Paperiliitto ry, Rakennusliitto ry, Suomen ammattiin opiskelevien liitto SAKKI ry, Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK ry, Sähköalan ammattiliitto ry, Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU ry ja Työläisnuorten tuki ry”. (Tatsi 2022; Tervo-Hiltula 2022.)

Tatsin ry:n kohderyhmää ovat liittojen pätkätyöläiset, pitkäaikaistyöttömät, alanvaihtajat ja valmistuvat opiskelijat. STEA-rahoitteiset Tatsi ry hankkeet ovat yleishyödyllistä ja kaikille avointa toimintaa. Tatsi ry:n käynnissä olevia hankkeita ovat Homepage lahti, Tatsin korttelikeittiö ja erilainen Migle (tapahtuma). Tatsi ry on ollut aikaisemmin mukana useissa eri hankkeissa. (Tatsi 2022; Tervo-Hiltula 2022.)

3.2 Kuopion navigaattori ja Kuopion SAK-alueoimisto

Opinnäytetyö on tehty yhteistyössä Kuopion Navigaattorin kanssa. Navigaattorin työntekijät auttoivat löytämään haastateltavat opinnäytetyötä varten. Kuopion (2022b) sivustolla kerrotaan, että Navigaattori on paikka, josta kuopiolaiset saavat asiantuntijan apua ja tukea esimerkiksi koulutus- ja uravaihtoehtojen löytämiseen, tulevaisuuden suunnitteluun ja työllistymiseen. Navigaattorin työntekijät auttavat niin vanhoja kuin nuoria erilaisissa työhön, koulutukseen ja arkeen liittyvissä asioissa. Kuopiossa myös maaseuduilla kiertelee palveleva navigaattori, joka pitää tuen ja avun lähellä asiakasta.

Yhteistyötä on tehty myös Kuopion SAK:n kanssa. SAK edesauttoi ja tuki verkostojensa kautta saamaan kontakteja, joiden kautta sain haastateltavat opinnäytetyöhön. SAK:n (2022) sivuilla kerrotaan, että SAK: laisten toiminta on näkyvää ja se vaikuttaa ympäri Suomea.” SAK:n tehtävänä on muun muassa jäsenliittojen alueellisen yhteistyön edistäminen, palvelujen ja koulutuksen tarjoaminen, viestintä ja liittojen jäsenhankinnan tukeminen”.

4 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymys

Opinnäytetyössä keskeisin tarkoitus oli selvittää työttömien käsityksiä työttömyyden syistä ja työttömyyden aiheuttamista haasteista sekä siitä, mikä edistää työllistymistä. Lisäksi kartoitettiin hallituksen työllisyystoimenpiteitä ja pohdittiin tuloksia niiden valossa. Tavoitteena oli koota tietoa Tatsi ry:n kyselyn pohjalta, mitä työttömyys on 2020-luvulla ja miten sitä voidaan vähentää. Opinnäytetyöhön haettiin myös alueellinen näkökulma kyselyn ja sähköposti-haastattelun avulla.

5 Opinnäytetyön menetelmät

5.1 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyössä käytettiin sekä määrällistä, että laadullista tutkimusotetta. Määrällinen tutkielma edellyttää teoriaa ja ymmärrystä ilmiöstä, jota opinnäytetyö käsittelee. Määrällisessä tekijät, muuttujat ja niiden väliset erot tulee olla tiedossa, jotta voidaan mitata määrällisesti. Sen ominaispiirteitä ovat esimerkiksi kuvatun tiedon strukturointi, mittaaminen, esittäminen numeroin, objektiivisuus ja vastaajien suuri lukumäärä. Siinä käytetään usein kyselylomaketta, mutta voidaan myös käyttää haastattelu- ja havainnointilomaketta. Menetelmänä kysely on hyvin tehokas ja se voi parhaimmillaan säästää aikaa. (Heikkilä 2014; Sarajärvi & Tuomi 2018; Vilka 2014, 13-14.)

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkielma puolestaan ymmärtää kohdetta, sen käyttäytymistä ja siihen riittää pienikin määrä osallistujia. Laadullisessa tutkielmassa aineistoja kerätään haastattelun, kyselyn, havainnoinnin tai dokumenteista koottujen tietojen avulla, jolloin se tuo vastaajien kokemukset paremmin esille. Se sopii hyvin vaihtoehtojen etsimiseen ja sosiaalisten ongelmien ratkomiseen. (Heikkinen 2014; Puusa & Juuti 2020.)

Opinnäytetyö toteutettiin kyselylomakkeen, sähköpostihaastattelujen ja puheluiden avulla. Sähköpostihaastattelu on kvalitatiivinen aineistonkeruumenetelmä ja sen avulla syntyy dokumentoitu vuoropuhelu haastateltavien kanssa (Sarajärvi ja Tuomi 2018). Opinnäytetyössä käytettiin kyselylomaketta, jossa oli monivalintakysymyksiä ja avoimia kysymyksiä. Yhdessä sekä laadullinen, että määrällinen tutkimusote luo parempaa ymmärrystä ilmiöstä (Sarajärvi & Tuomi 2018).

5.2 Aineiston keruu

Opinnäytetyössä yhtenä aineistona oli valtakunnallinen Tatsi ry kysely ”Työtön 2020-luvulla”. Opinnäytetyön alussa kyselyyn oli jo vastannut 120 henkilöä. Nämä vastaukset on siirretty opinnäytetyöhön. Kyselyä oli jaettu muun muassa Tatsin Facebook -sivuilla ja TSL ry:n sivujen kautta. Ensimmäisen aineiston tavoitteena oli tuoda esille työttömien kokemuksia, näkemyksiä ja mielipiteitä.

Toisena aineistona opinnäytetyössä käytettiin 10 Kuopiolaisen työttömän haastatteluita, joissa pohjana oli käytetty Tatsi ry:n kyselyä. Haastattelut oli tehty sähköpostihaastattelulla ja tämän lisäksi, joidenkin vastaajien kanssa puhelimitse. Opinnäytetyön alussa Kuopion Navigaattorin työntekijät jakoivat kyselyä ja lähettivät vastaukset sähköisesti. Vastaajat olivat jättäneet vastauksiin sähköpostiosoitteensa, joiden avulla sähköpostihaastattelut onnistuivat. Toisen aineiston tavoitteena oli saada alueellinen näkökulma. Yhteistyötä haastattelun eteen

saamiseksi on tehty Kuopion Navigaattorin lisäksi Kuopion SAK aluetoimiston kanssa ja Kuopion työllisyyspalvelut antoivat tutkimusluvan aineiston keräämiselle.

Kolmantena aineistona opinnäytetyössä käytettiin työllisyystoimiin liittyviä Työ- ja elinkeinoministeriön, Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Valtioneuvoston asiakirjoja. Kolmannen aineiston tarkoituksena oli kartoittaa hallituksen työllisyystoimenpiteitä ja pohtia tuloksia niiden valossa vastaavatko työllisyystoimet työttömien kokemuksiin.

5.3 Analysointi

Kyselyissä oleellinen tieto on kerätty monivalintakysymyksillä ja lopuksi oli avoin kysymys. Monivalintakysymysten lisäksi, jokaisessa kysymyksessä oli muu vaihtoehto, johon vastaajat saivat vastata tarkemmin halutessaan.

Kyselyssä kysytään, 1. miksi olet työtön? 2. Työttömänä vaikeinta on? 3. Mikä edistäisi työllistymistäsi (omasta mielestäsi)? 4. Osallistuisitko mieluiten työkykyä ylläpitääksesi tai kehittääksesi? (Mihin toimintaan työtön mieluiten osallistuisi.) 5. Oletko ammattiliiton jäsen? 6. Miinun saa olla yhteydessä (jos kyllä, lisää MUU-vaihtoehtoon puhelinnumero ja/tai sähköpostiosoite? Ja 7. Haluan kertoa vielä? (avoin kysymys). Oleellinen osa kyselyä oli selvittää työttömän kokemuksia työttömyydestä ja heidän toiveistaan. Kyselyn vastauksista on jätetty kuudes kysymys pois vastaajien anonymiteetin vuoksi, koska kysymykseen sai jättää halutessaan yhteystiedot myöhempää yhteydenottoa varten.

Aineisto käsiteltiin sekä kvantitatiivisesti, että kvalitatiivisesti. Kvantitatiivisessa analysoinnissa valtakunnalliset ja alueelliset monivalintakysymykset analysoitiin Google Formsin lomakemenetelmän avulla kysymyksittäin. Ne esitellään ja kuvataan lukumäärien sekä prosenttija-kaumiin avulla. Alussa Google Forms oli tilastoinut ja analysoinut Tatsi ry:n 120:n henkilön vastaukset. Tämän jälkeen Google Formsiin tehtiin erillinen oma kysely, johon alueellisen näkökulman kyselyn vastaukset ja haastatteluista saatu tieto siirrettiin analysointia ja teemoittelua varten kysymyksittäin. Kyselyjen kaikki avoimet vastaukset käsiteltiin laadullisesti, siten että vastauksista nostettiin esille keskeiset teemat. Teemoittelulla tarkoitetaan aineiston jakamista esiin nousseisiin aiheisiin. Teemoittelun helpottamiseksi vastaukset vietiin Google Forms -palvelusta Excel-tiedostoksi, jonka avulla ne olivat helpompi tarkastella.

6 Tulokset

6.1 Työtön 2020-luvulla kyselyn tulokset

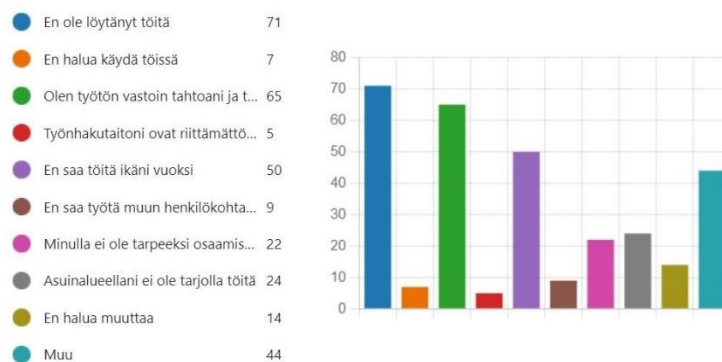
Tatsi ry on laatinut ”Työtön 2020-luvulla” kyselyn. Kyselyssä on monivalintakysymyksiä, joihin vastaajat pystyivät vastaamaan useita vaihtoehtoja ja lisäksi jokaisessa kysymyksessä oli muu

vaihtoehto. Lopuksi oli avoin kysymys (Haluan kertoa vielä?), johon vastaajat pystyivät kertomaan omia ajatuksiaan, näkemyksiään ja kokemuksiaan. Kyselyyn vastasi yhteensä 120 vastaajaa ja avoimeen kysymykseen (Haluan kertoa vielä?) vastasi 38 vastaajaa.

Tulokset käsitellään kyselylomakkeen mukaisessa järjestyksessä. Avoimen kysymyksen vastaukset on kuvattu monivalintakysymysten teemoissa, mikäli aihe koski ko. kysymystä, mutta ne on myös analysoitu erikseen muilta osin.

6.1.1 Miksi olet työtön?

Ensimmäinen kysymys kyselyssä oli, että miksi olet työtön. Kysymyksessä vastaajat pystyivät valitsemaan vähintään viisi vaihtoehtoa. Enemmistö vastaajista koki, että ovat työttöminä, kun eivät ole löytäneet töitä. Toiseksi eniten vastaajat kokivat, että ovat työttöminä vastoin tahtoaan ja toivettaan. Kolmanneksi eniten vastaajat kokivat, etteivät saa töitä ikänsä puolesta. Alla olevasta kuviosta (Kuvio 7) on nähtävillä, miksi vastaajat ovat työttöminä.

Kuvio 7: Miksi olet työtön?

Vastaajista 71 henkilöä vastasi, ettei ole löytänyt töitä.

Olin 5-vuotta kotiäitinä.

Ala, jolla toimin perustuu ammattini kohdalla pätkätyöhön. Se pitää minut työttöminä.

Osatyökykyisille ei ole teollisuudessa tarjota ollenkaan töitä, eikä juurikaan päivätyötä.

Vastaajista 7 vastasi, ettei halua käydä töissä ja vastaajista 65 vastasi, että on työtön vastoin tahtoaan ja toivettaan.

Olen erityislapsen yksinhuoltaja eikä työssäkäyntiin ole todellisia mahdollisuuksia.

Korkea koulutus, mutta epätavallinen osaamisprofiili ja vaikea vakuuttaa työnantajat.

Minut on pakotettu työttömäksi.

Olen ollut usein työttömänä ollessani niin sanotusti ”projektien välissä”.

Moni vastaaja koki, että markkinoilla on liian paljon hakijoita ja kilpailu alalla haastavaa.

Paljon hakijoita samaan työhön.

Alalla liian kova kilpailu työpaikoista.

Kilpailu alallani ja senioriteetti tasollani on todella kovaa.

Olen hakenut tällöin usein töitä alani ulkopuolelta, mutta tuloksetta.

Vastaajista 50 vastasi, ettei saa töitä ikänsä puolesta ja 9 vastasi, ettei saa töitä henkilökohtaisten ominaisuuden vuoksi. Yhä useampi koki ikänsä liittyvän työnhakuun ja työn saamiseen. Moni heistä koki myös, iän tuomaa syrjintää.

Täytin 50-vuotta. Enkä edes pääse haastatteluun, vaikka on ollut työnhakukursseja ja apua.

Selkeä ikäsyrjintä 50-60-vuotiaiden välillä.

Työelämään ei ole enää mitään asiaa 59-vuotiaana, ei ole ollut enää vuosiin. Yleinen asenne on, että vanhat naiset eivät kelpaa enää mihinkään.

Minunlaisia on paljon. Yli 50-vuotiaan työttömän on todella vaikeaa löytää työtä. Kertaakaan en ole noin 1 1/2 vuoden aikana tullut valittua edes haasteltavaksi.

Työtä ei järjesty minkäänlaisen kepin tai pakon kautta, jos työnantajien ja rekrytoijien oletus on, että 50+ ikäinen työnhakija on kykenemätön oppimaan uutta, joustamaan, sopeutumaan uuteen ja työskentelemään pienemmällä palkalla.

Eläkeputki poistettiin omalta ikäluokaltani ja vastaavasti luvattiin tukea, jos jää työttömäksi eläkeiän lähestyessä. Paljonpa on siitä iloa, kun työvuosia olisi edessä vielä kymmenisen vuotta, mutta töihin ei kelpaa!

Jos yhteiskunnassa ei panosteta viisikymppisten kohtaamaan ikäsyrjintään, eläkeläisköyhien määrä tulee olemaan valtava.

Tämä vastaus kiteyttää hyvin, sen miten vaikeaa on iän vuoksi saada töitä.

Yli 50-vuotiaan työttömän on todella vaikeaa löytää työtä. Työura oli jo ennestään rikkonainen, vaikka onkin kaksi suoritettua korkeakoulututkintoa. Olen valmistunut ensimmäisen lamanaikana ja sen jälkeen on ollut työttömyyttä. Lopulta olen tehnyt määräaikaista koulutusta vastaamatonta pätkätyötä. Tämän jälkeen olin lähes kymmenen vuotta työelämässä yhtä soittoa. Se oli jatkuvaa taitojen päivittämistä ja opiskelua työn ohessa. Silti ne eivät merkitse mitään, kun olet ”vanha”.

Kyselyssä korostui myös asuinalue. Vastajista 24 vastasi, ettei asuinalueella ole tarjota töitä ja 14 vastasi, ettei halua muuttaa toiselle paikkakunnalle töiden perässä. Vastauksissa nousi esille myös ajokortin ja auton tarpeellisuus.

Minulla ei ole ajokorttia eikä mahdollisuutta sitä hankkia.

Jos on pitkään työttömänä, joutuu toimeentulotuelle. Tällöin ei ole eikä saa olla säästöjä, joilla ostaisi auton työssäkäyntiä varten. Autoa ei ole varaa pitää myöskään vaikka sattuisi löytymään esim. 2 tai 3 päivää viikossa tehtävä osa-aikatyö.

Vastajista 22 vastasi, että ovat työttöminä siksi, kun ei ole tarpeeksi osaamista ja 5 vastasi, että työhakutaidot ovat riittämättömät.

Koulutukseni ja työkokemukseni ovat vanhentuneet 10+ vuoden sairastamisen aikana.

Minulla ei ole tarpeeksi osaamista tai koulutusta työllistymiseen; en tiedä mitä tekisin.

Minulla on paljon osaamista ja kokemusta, mutta sille ei ole kysyntää.

Vastajista 44 vastasi kysymykseen muu syy. Muita syitä työttömänä olemiseen olivat esimerkiksi työelämän kohtuuttomuus ja verkostojen puute.

Irtisanouduin työstäni työuupumuksen ja erimielisyyksien vuoksi.

Koen työelämän kohtuuttomaksi: 15-vuotta pätkätöitä ja yksityisyrittämistä ajoi loppuun. Olen työmarkkinoiden heittopussi.

En omista kultapossukerhon jäsenkirjaa.

Olen asunut ulkomailla ja verkostoni Suomessa ovat mitättömät.

Työttömät kokivat myös, että ovat työttöminä terveyden tai sairauksien vuoksi.

Terveyteni ei riitä fyysiseen työhön.

En pysty ottamaan vastaan raskaimpia töitä terveyden tilani takia.

Olen työttömänä työnhakijana, vaikka en ole työkykyinen sairauksieni takia mutta en pääse myöskään työkyvyttömyyseläkkeelle.

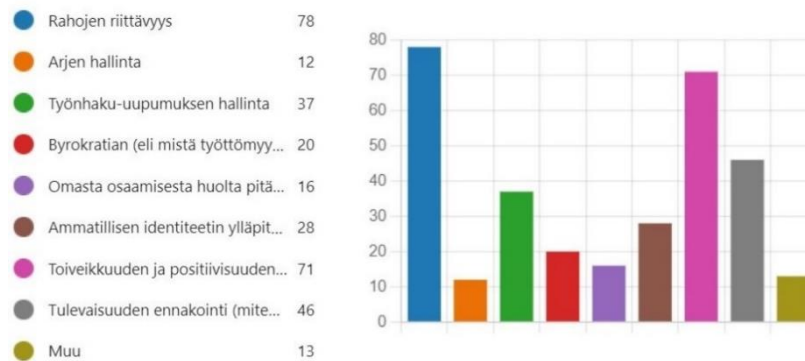
Pitkäaikaissairaus, työkyvyn ja toimintakyvyn puutteita. Minusta kuulun työkyvyttömyyseläkkeelle.

Nivelrikko on sairaus, josta ei voi päästä eläkkeelle.

Olen masennuksen takia työkyvytön tai osatyökykyinen ja masennuksen takia vuorotyö ei tule ollenkaan kyseeseen.

6.1.2 Mikä työttömydessä vaikeinta on?

Toisena kysymyksenä työttömiltä kysyttiin, että mikä työttömydessä on vaikeinta. Vastajat pystyivät valitsemaan maksimissaan kolme vaihtoehtoa. Vastaajien mielestä vaikeinta oli rahojen riittävyys, toiveikkuuden ja positiivisuuden ylläpitäminen työnhaussa, mutta myös tulevaisuuden ennakointi. Alla olevasta kuviosta (Kuvio 8) on nähtävillä, mikä on vastaajien mielestä vaikeinta työttömänä.

Kuvio 8: Työttömänä vaikeinta on?

Vastaajista 78 vastasi kysymykseen, että rahojen riittävyys. Vastaajista 71 vastasi, että toiveikkuuden ja positiivisuuden ylläpitäminen työnhaussa on vaikeinta. Vastauksissa nousivat esille esimerkiksi epävarmuus, masentuneisuus, ulkopuolisuus ja kilpailumentaliteetti.

Työttömyyden keston epämääräisyys: loppuuko tämä koskaan?

Työttömyys masentaa.

Ulkopuolisuus, kun kaikki muut ovat työssäkäyviä.

Kilpailumentaliteetin tuputuksen sietämättömyys.

Tässä seuraavassa kommentissa kiteytyy usean muun vastaajan positiivisen asenteen ja itsetunnon pitämisen haasteellisuus.

Työttömyydessä vaikeinta on positiivisen asenteen ja itsetunnon ylläpitäminen, kun julkisessa keskustelussa kuulet koko ajan kuinka surkea ja hyödytön ihminen olet, kun olet työtön. Yleinen käsitys on, että "kyllä tekeväälle töitä löytyy" ja "hyvä tyyppi saa aina töitä", joten on todella masentavaa, että työttömyyden lisäksi jokainen epäonnistunut työnhakukierros myös kertoo sulle sen, että et ole hyvä tyyppi, koska olet yhä työtön. Myös työssä olevat katsovat sinua alaspäin ja pitävät itseään onnistujina, koska eivät ole koskaan olleet työttömänä. On hirveää olla työtön, kun tietää, että olisi tosi hyvä ja tehokas työntekijä, mutta on pudonnut luoppiin, jossa on joko liian koulutettu tai liian vähän koulutettu, eivätkä työnantajat mielellään palkkaa työttömiä, koska työtön on lähikohtaisesti epäilyttävä luuseri.

Vastaajista 46 vastasi tulevaisuuden ennakkoinnin olevan vaikeaa (Miten vietän kesää, Millainen taloustilanne on vuoden kuluttua). Vastaajista 37 vastasi, että työnhaku-uupumuksen hallinta haastavaa.

Nyt aika toivotonta työelämään pääsy.

On tämä yhtä korpivaellusta. Mikään ei auta. Ei ole toivoa. Kyllä työstä käy uuden työn hakemisen savotta

Vastaajista 28 vastasi, että ammatillisen identiteetin ylläpitäminen vaikeaa. Vastaajista 20 vastasi, että byrokratian (eli mistä työttömyyskorvaus jne.) hallitseminen on haasteellista ja se vaikuttaa kokonaisvaltaisesti elämään ja hyvinvointiin.

Kelan päätökset syö ihmistä. Aina korjata ja pahimmassa tapauksessa kuten minulla; en saa asumistukea enkä toimeentulotukea. En muutakaan.

Työnhaussa; se, että työnhaussa tulee vastauksena aina valinta ei kohdistunut tällä kertaa teihin.

Työvoimaneuvojat eivät ideoitani ymmärrä tai suorastaan vähättelevät.

Vastaajista 16 vastasi, että vaikeinta on omasta osaamisesta huolta pitäminen. Vastauksissa korostui muun muassa tietotekniikkataidot.

En osaa toimistohommia ja tietokoneen käyttö vaikeaa.

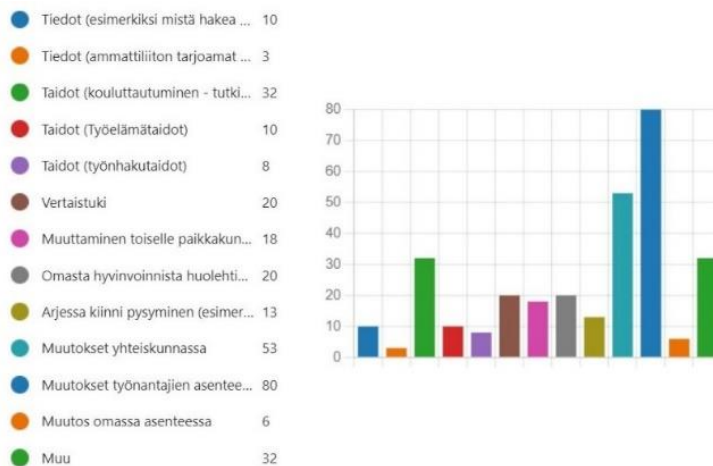
Vastaajista 12 vastasi, että arjen hallinta vaikeaa. Muuhun syyhyn vastasi 13 vastaajaa. Vastauksissa painottui turhanpäiväiset koulutukset, kuntoutukset, vääränlainen tuki ja apu.

Tämän ikäisenä vajaakuntoisena työttömänä on pelko, että minut pakotetaan joutaviin kuntouttaviin. Nyt vasta olen päässyt oikeisiin kuntoutuksiin, mitkä olisivat olleet tehokkaampia esimerkiksi 10-vuotta sitten.

Se, että joka paikasta tarjotaan avuksi lähinnä opetusta oman osaamisen tunnistamiseen ja sanoittamiseen. Olen tehnyt tätä aivan riittävästi, enkä usko, että työpaikan saaminen on siitä kiinni, että saisin tehtyä vielä hitusen paremman hakemuksen, jos ydinongelma on vähäinen kokemus ja osaaminen.

6.1.3 Mikä edistäisi työllistymistäsi?

Kolmantena kysyttiin, että mikä edistäisi työllistymistäsi (omasta mielestäsi) ja muu kohdassa sai kertoa tarkennuksia työllisyyden edistämiseen. Vastaajat saivat valita enintään kolme vaihtoehtoa. Vastauksista nousivat esille muun muassa muutokset työnantajien asenteessa, muutokset yhteiskunnassa ja taidot (kouluttautuminen- tutkinnot ja kurssit). Alla olevasta kuvioista (Kuvio 9) on nähtävillä, mikä vastaajien mielestä edistäisi työllistymistä.

Kuvio 9: Mikä edistäisi työllistymistäsi?

Vastaajista 80 vastasi, että muutoksia tarvitaan työnantajien asenteeseen. Ehdotettuja muutoksia olivat esimerkiksi ikäsyrynnän vähentäminen, avoimuus uusille ideoille ja asenne muutos.

Koira pitää huolen kunnosta, itse pystyn tekemään paljon ja työelämätaidoissa ei ole ongelmaa, ongelma on työnantajien asenteissa.

Avoimuus uusille ideoille (ja niiden esittäjille).

Asenteet pitäisi olla niin, että emme ole osaamattomia, vaikka työtä ei olekaan, eivät ne tiedot ja taidot heti ruostu mihinkään kerran opittuina.

Tämä vastaajan kommentti kiteyttää sen, että työttömät kokevat asenteen olevan este työllistymisessä.

Työpaikkoihin haetaan ideaali-ihmistä, jollaista ei ole. Työnantajien tulisi tarkistaa toiveitaan ja odotuksiaan ja palkata ns. normaalijärjellä varustettuja ihmisiä, kokeneitakin.

Vastaajista 53 vastasi, että erilaiset muutokset yhteiskunnassa voisi edistää työllistymistä.

Vastaajat toivoivat muutoksia työnhakijoita kohtaan ja arvostusta.

Asenteiden pitäisi muuttua.

Porkkanaa, ei keppiä, aikuisille ihmisille ja asenteet yhteiskunnassa järkevimiksi työttömyyttä kohtaan.

Hallituksen pitäisi keskittyä myös parempaan ikääntyvien auttamiseen, palkkatukea joutuu nyt odottelemaan löysässä hirressä toista vuotta, siis 50% ja sekin ei riitä työnantajille.

Haluan palkkatyötä, jota terveyteni kestäisi, jolla eläisi ja jossa minua pidettäisiin ihmisenä.

Vastaajat toivoivat myös byrokratian keventämistä ja sosiaaliturvajärjestelmään muutoksia, niin, että se tukisi enemmän työllistymistä.

Työttömän työnhakijan palkkaaminen pitäisi tehdä yrityksille motivoivaksi. Nykyisellään työpaikat tuntuvat menevän työpaikanvaihtajille.

100 % palkkatuki yli kuusikymppisille kokoaikatyöhön vähintään vuodeksi.

Byrokratian keventäminen, että olisi varaa ottaa myös lyhyitä työkeikkoja.

Työnhakijälähtöiset palvelut ja TE-virkavallan alasajo.

Vastikkeeton ja riittävän korkea perustulo käyttöön, jotta voi tehdä töitä silloin, kun pystyy ilman kauheaa byrokratiaa.

Kansalaispalkka olisi hyvä. Ainakin pieni ja keskituloisuuden kynnyksellä.

Työkyvyn arviointia lisättävä paljon ja työkyvyttömyyseläkkeelle pääsyä helpotettava.

Yhteiskunta voisi tarjota enemmän osa-aikatyö mahdollisuuksia.

Paremmat resurssit ja kannustin koukut kuriin.

Työttömille pitäisi saada lakisääteiset korotukset.

Vastaajien mielestä työelämässä muutoksien ja uudistuksien vauhti on niin kovaa, ettei työnhakijat ja työntekijät pysy niiden perässä. Tämän vuoksi vastaajat toivoivat automaation hidastamista.

Automaation hidastaminen palveluammateissa edistäisi työllistymistä.

Vastaajista 32 vastasi, että työllistymistä edistäisi taidot (kouluttaminen, tutkinnot ja kurssit). Vastaajat kokivat hyötyvänsä esimerkiksi jatkuvasta oppimisesta, headhunting-palveluista ja uudesta ammatista. Moni vastaaja piti opiskelua tärkeänä osana työllistymistä.

Ammattiin valmistavaan koulutukseen pääseminen edistäisi.

Uudenlaiset headhunting-palvelut, joissa osaajat ja työnantajat kohtaisivat helpommin.

Alanvaihto (opiskelu) työllistävämmälle alalle helpottanee.

Voisi olla enemmän erilaisia työpajoja, jossa olisi enemmän itseäni kiinnostavaa tai työtäni lähellä olevaa toimintaa, joka palvelisi minua paremmin. Mutta ehdottomasti olen kiinnostunut vapaa-aikanani kaikesta, mikä mahdollisesti auttaa minua löytämään tulevan työpaikkani ja pitäisi minut aktiivisena.

Vastaajat toivoivat hallitustoimilta työttömyysturvan opiskeluoikeuden vapautusta.

Työttömien opiskeluoikeus työttömyysturvalla pitäisi vapauttaa. Enintään 5 op/kk" -ehto sivutoimisessa opiskelemisessä on ihan naurettava rajoite aikuiselle ihmiselle.

Pitäisi voida opiskella toinen, kolmas tai useampikin tutkinto työttömyystuella ja ilman TE-toimiston lupaa, koska nykyiset koulutukset vanhenevat hetkessä. Mieluummin sitä opiskelee töiden haun ohella kuin ei tee mitään.

Loput vastaukset jakautuivat tasaisesti. Vastaajista 20 oli sitä mieltä, että vertaistuki edistäisi työllistymistä. 20 vastaajaa oli puolestaan sitä mieltä, että omasta hyvinvoinnista huolta pitäminen edistäisi työllistymistä. Muun muassa mielenterveyspalvelut.

Itsetunnon ylläpitäminen.

Työttömien terveystarkastukset kuntoon.

Mielenterveyspalvelut.

Vastaajista 18 oli sitä mieltä, että töiden vuoksi pitäisi muuttaa toiselle paikkakunnalle. Vastaajista 13 oli sitä mieltä, että arjessa kiinni pysyminen auttaisi (esimerkiksi säännöllinen päivärytmi) työllistymistä ja vastaajista 10 oli sitä mieltä, että omia tietoja (esimerkiksi mistä hakea töitä) pitäisi kartoittaa.

Työllistymiseen; tietotaito, mitä ja miten?

Vastaajista 10 vastasi, että työelämäntaitoja tarvitaan lisää.

Opetettaisiin työelämässä tarvittavaa englanninkielistä sanastoa.

Vastaajista 8 vastasi, että tarvitsee työnhakutaitoja.

Henkilökohtainen apu ja tuki.

Ammatinvalinnan ohjaus tms.

Vastaajista 3 oli sitä mieltä, että ammattiliiton tarjoamat palvelut edistäisivät työllistymistä ja 6 vastaajan mielestä oma asenne on olennaista. Vastaajista 32 vastasi kohtaan muu. Näitä olivat pitkäaikaistyöttömille oma virasto, perhetilanteen helpottaminen ja palaajan mahdollinen työllistyminen.

Pitkäaikaistyöttömille pitäisi olla oma virasto.

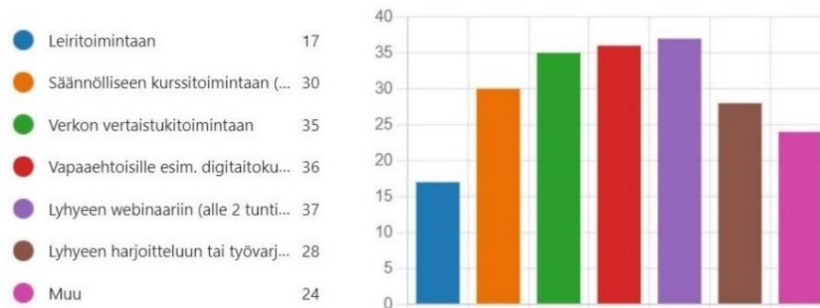
Perhetilanteen helpottaminen, koska vaatii nyt paljon läsnäoloa.

Ulkomailla vaativissa tehtävissä ollut palaaja saataisiin mahdollisimman pian samantasoisiiin tehtäviin.

6.1.4 Osallistuisitko mieluiten työkykyä ylläpitääksesi tai kehittääksesi? (Mihin toimintaan työtön mieluiten osallistuisi.)

Neljäntenä kysyttiin, osallistuisiko vastaaja mieluiten työkykyä ylläpitääkseen tai kehittääkseen. Vastauksista erottautui, että vastaajat osallistuisivat mieluiten lyhyempiin koulutuksiin,

ajasta vapaisiin koulutuksiin ja vertaistukeen. Alla olevasta kuviosta (Kuvio 10) on nähtävillä, mihin työttömät voisivat osallistua ylläpitääkseen tai kehittääkseen työnhakua.

Kuvio 10: Osallistuisitko mieluiten työkykyä ylläpitääksesi tai kehittääksesi?

Vastaajista 37 osallistuisi lyhyempiin koulutuksiin. Vapaaehtoisiin koulutuksiin osallistuisi 36 vastaajaa ja vertaistukeen 35 vastaajaa. Työvarjostukseen tai harjoitteluun vastasi 28 vastaajaa. Vastaajista osa koki, ettei harjoittelu saisi olla kuitenkaan ilmaista.

Harjoittelu ei saa olla missään tapauksessa ilmaista, koska harjoittelijallakin on aina annettavaa harjoituspaikassa. Lisäksi harjoituspaikoissa pitää olla aidosti työn kysyntä.

Säännölliseen kurssitoimintaan (esim. 1 kerta / kuukaudessa) vastasi 30 vastaajaa ja leiritointiin vastasi 17 vastaajaa. Muuhun toimintaan vastasi 24 vastaajaa. Vastaajista osa vastasi, ettei tarvitse kursseja tai webinaareja.

En tarvitse mitään lyhyitä kursseja, webinaareja tms. vaan vapaan oikeuden opiskella, vaikka uuden tutkinnon tarvittaessa!

Muita työkykyä ylläpitäviä tai kehittäviä toimintoja vastaajien mielestä olisi esimerkiksi kurssit ja koulutukset.

Laitoin ruksin digitaitokurssille, jos se tarkoittaa, että opetellaan työelämässä käytettävien ohjelmien käyttämistä, esim. Excel.

Uusille verkkokursseille eli itse valitsisin sen, mitä tarvitsen.

Vieraan kielen opetukseen osallistuminen olisi ok.

Ammattiin liittyvien järjestelmien koulutus, jottei jää jälkeen, mikäli töitä olisi tarjolla. Jatkokoulutus!

Tarvitsisin nähtävästi jonkinlaisen välikäden apua, koska en pysty brändäämään.

Opiskelu uuteen ammattiin tai opiskeluun avoimessa amk:ssa.

Kun taas toiset toivoivat apua ja tukea hyvinvointiin, terveyteen ja vertaistukitoimintaan.

Terveyttä ylläpitävään hoitoon.

Ottaisin vastaan samanlaista hemmottelua kuin työssä olevat saavat, esim. pikku lahjoja ja työhyvinvointipäiviä.

Alan AMK vertaistukitoiminta ylläpitäisi työkykyä.

6.1.5 Oletko ammattiliiton jäsen?

Viidentenä kyselyssä kysyttiin, että oletko ammattiliiton jäsen. Enemmistö vastaajista kuului tai ei kuulunut ammattiliittoon. Alla olevasta kuviosta (Kuvio 11) on nähtävillä kuuluvatko vastaajat ammattiliittoon vai ei. Vastaajat pystyivät myös vastaamaan kohtaan muu.

Kuvio 11: Oletko ammattiliiton jäsen?

Vastaajista 48 % (67 henkilöä) kuuluu ammattiliittoon. Vastaajat kuuluivat seuraaviin ammattiliittoihin: Ammattiliitto Pro; PAM, Viesti ry, JHL, AKT, YKA, JYTY, journalistiliitto, Teollisuusliitto, Suomen Elintarviketyöläisten Liitto, Merimiesammattiliitto, ammatti-Pro, Viesti ry ja AKAVA.

Vastaajista 10 % (14 henkilöä) on ollut aiemmin, mutta on eronnut.

Olen ollut aiemmin, mutta erosin, koska työttömyys pitkittyi ja 6 kuukauden välein jäsenmaksuvapautusilmoittautumismenettely turhautti.

Olen ollut aiemmin, mutta eronnut; Jos ei ole toivoakaan työllistymisestä enää koskaan, ei tarvitse myöskään liittoa mihinkään. Jäsenmaksu on turha kuluerä vähistä rahoista.

Olen ollut aiemmin, mutta eronnut; Ammattiyhdistykseni loi ammatistani virheellistä kuvaa ja asetti ammattini työnantajan eduksi.

Olen ollut aiemmin, mutta tipuin kelan rahoille, koska en muistanut ilmoitella tilanne ei ole muuttunut.

Vastaajista 26 % (36 henkilöä) vastasi en.

En; En tiedä mihin liittoon voisin kuulua.

En; Liiton maksut tuntuvat suurilta tai haastavilta maksaa. Esim. prosentti osuuteen palkkiosta perustuva maksu lisää omaa henkistä taakkaa.

Muuhun kohtaan vastasi 16 % (23 henkilöä).

Kuulun yleiseen työttömyyskassaan, YTK.

6.1.6 Haluan kertoa vielä? (Avoin kysymys)

Kyselyn lopuksi oli avoin kysymys (Haluan kertoa vielä?), jossa jokainen vastaaja sai kirjoittaa kokemuksistaan ja näkemyksistään. Avoimeen kysymykseen vastasi 38 vastaajaa. Vastajat ottivat kantaa byrokraatiaan ja työnhakuun.

Aktiivimalli oli ihan turhanpäiväinen, kun työnantajat eivät itse kelpuuta pitkäaikaistyöttömiä töihin.

Työnhakuprosessit ovat amerikkalaista näytelmätaloutta parhaimmillaan, henkilöbrändejä luodaan ja videoesittelyitä nauhoitetaan.

Nykyinen järjestelmä on työläs ja jäykkä eikä todellakaan edesauta työnhakijan asemaa ja silti haukutaan, ettei työt kelpaa.

Monille tahoille pitäisi myös muistuttaa, että osa-aikatyöstä saatu työttömyys-turva on pieni ja sillä ei juurikaan pärjää ilman Kelan tukia.

Palkkatuki aiheutti ihmetystä.

Eikö kaikille kuulu työnantajan maksaa palkka eikä niin, että työntekijä maksaa itse osan palkastaan? Sillä kun yhteiskunta tukee jotakin, vaikkapa yritystä palkanmaksussa, niin ne varat otetaan veroista, joita työntekijätkin maksavat. Minullekin on tarjottu palkkatukea, vaikkei minulla ole mitään vikaa työntekokyvyssä eikä osaamisessa.

Digitalisaation kasvu ei auta työttömiä työllistymään.

Työt digitalisoidaan seuraavan kymmenen vuoden aikana, niin miksei sitä huomioida työttömien asioiden hoitamisen piirissä? Ihmiselle töitä on yhä vähemmän, kun ladattavalla robotilla teetetään työ kuin työ.

Muita työttömien esille nousseita ajatuksia olivat opiskelu työttömänä. Vastajat kokivat olevansa eriarvoisessa asemassa kuin muut.

Olin 10 kuukautta työttömänä, koska minut irtisanottiin enkä olisi halunnut palata tekemään samaa työtä. Yritin vaihtaa alaa, olin aktiivisesti itse työkkäriin yhteydessä ja pääsin Focus työpalveluun, tulin valituksi työvoimakoulutukseen mutta en löytänyt yhteistyöyritystä, missä olisin voinut harjoittelun suorittaa. Palasin sitten työskentelemään vanhalle alalle, että sai edes jotain työtä. Työttömänä opiskelu on tehty tosi vaikeaksi.

Esimerkiksi, mitä tulee opiskelumahdollisuuksiin työttömät ovat todella eriarvoisessa asemassa suhteessa toistaiseksi voimassa olevissa työsuhteissa oleviin henkilöihin.

Vastaajien mielestä korkeakoulututkintojen pyynnit ovat kasvaneet räjähdysmäisesti, niin ettei työllistyminen ole tänä päivänä helppoa.

Suureksi ongelmaksi on myös muodostunut se, että meidät kokeneet blokataan työhakemuksista ulos, koska korkeakoulututkintojen pyynnit ovat kasvaneet räjähdysmäisesti ihan vaatimattomampiinkin tehtäviin. Nämä vaatimattomat tehtävät on ennen pystynyt tekemään vähemmälläkin koulutuksella, yhtäkkiä kokemus ja eri tutkinnot eivät ole mitään!

Vastaajat ihmettelevät myös koulujen haluttomuutta astua 2000-luvulle.

Koulutus ei voisi vähempää kiinnostaa, koska koulut eivät ole halukkaita tulemaan vastaan ja tarjoamaan erilaista koulutusta täysin etänä. En näe mitään syytä, miksi koulua ei voisi käydä täysin etänä. Paitsi tietenkin koulujen haluttomuus astua 2000-luvulle. Mutta miten työllistyä, jos ei ole koulutusta? Korona opetti, että koulut voi käydä etänä ja työt voi myös tehdä etänä.

Nuoriin panostaminen koettiin myös tärkeäksi.

Kannattaisi panostaa jo nuortenkin ihmisten kohdalla.

Lopuksi vastauksissa korostui työttömien kokemat tunteet. Tunteita nostattaa esimerkiksi muiden asenne työttömiä kohtaan. Seuraavien vastaajien kommentit tuovat näkyviin sen, miten vastaajat kokevat työttömyytensä.

Käytännössä kaikki työttömät haluavat töihin, koska ei kukaan tällaisessa [heikossa taloudellisessa] asemassa oikeasti halua olla.

Pitkäaikaistyöttömänä oppii, miten arvottomina meitä pidetään. Kukaan työssäkäyvä ei ymmärrä, millaista oikea työttömyys on, joka päivä saa lukea mediassa haukkuja laiskoiksi ja hyödyttömiksi kulueriksi ja joka välissä saa tuntea itsensä ulkopuoliseksi, kun etenkin korkeakoulutetut jauhavat koko ajan työstään. Sitten valitetaan, että tuet ovat niin korkeita, että työttömät makoilevat mieluiten sohvalla, vaikka todellisuudessa tuet ovat niin pienet, ettei kukaan niillä selviä. Käytännössä kaikki työttömät haluavat töihin, koska ei kukaan tällaisessa asemassa oikeasti halua olla. Mutta niin päättäjinä kuin toimittajina on vain ihmisiä, jotka eivät ole koskaan olleet työttömiä ja tietävät etteivät koskaan joudukaan olemaan. Ei meiltä työttömiltä kukaan koskaan kysy mitään. Työttömyys on niin voimakas stigma, että on yleensä parempi, kun ei asiasta sano mitään.

Täältä yhteiskunnan ulkopuolelta näyttää siltä, että kaikki hoituu, työntekijöitä on ihan tarpeeksi! Vaikka olen TE toimistossa, vammaistyössä (ei näkyvää vammaa, eikä mielenterveys statusta, vaan harvinaissairaus) osa-aikatyössä palkkatyö, silti olen sitä mieltä, että olen väliinputoaja ja yhteiskunnan ulkopuolella. Olen huutolaisen lapsenlapsi, äitini sai tuberkuloosin luustoon eli hänestä tuli vammaainen. Eli ei ole koskaan ollut sosiaalista pääomaa! Ja on vaikea puhua sosiaalialan ammattilaisten kanssa, koska en puhu samaa kieltä. He ovat keski- luokkaisia! Minä en ole edes työväenluokkainen. Minulta puuttuu myös kokonaan kaikki se mitä keskimääräisellä palkkatyössä olleella perheellä on. Koko elämäntyyli, ajatukset. En voi käyttäytyä siten, ajatella siten, vaikutan oudolta ja epäilyttävältä, enkä pääse työpaikkahaastatteluissa mihinkään. Menin kerran läpi tämän sosiaalitoimiston eläkeselvityksen. Ihmettelin, kun olin kuin syytetytyn asemassa, kuin rikollinen, työtä pakeneva. Sitä ei sanottu, mutta sen tunsin.

Minulla ei ole opintovelkaa, tai muuta velkaa, saati ylivelkaa. Ei ole päihdeongelmaa. Olen tullut vähitellen huomaamaan, että sosiaaliala ei osaa käsitellä kaltaistani. En pääse töihin, enkä pääse eläkkeelle. Kun mulla ei ole ollut mitään mahdollisuuksia. Esimerkiksi tästä, että on huutolaisen lapsenlapsi ei saa muka puhua! Mutta kun se vaikuttaa yhä, ne, jotka haluavat tukkia suuni sanovat, että sosiaalityö on hoitanut kaiken tämän, se ei ole ollenkaan totta. Sosiaalityössä on historiaa tuntemattomia ihmisiä, jotka eivät osaa kuvitella mitään muita tilanteita kuin päihteet tai oppimisvaikeudet. Sitten ne vain tuijottavat minua ja ajattelevat, että jokin kierous tässä on ja silmään sahaus. Siis, että hyödyn.

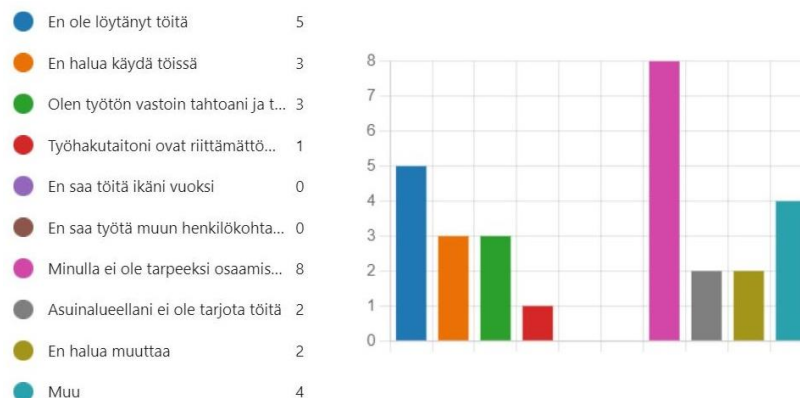
6.2 Työtön 2020-luvulla kyselyn alueellisen näkökulman vastaukset

Alueellinen näkökulma opinnäytetyöhön tuli Tatsi ry:n kyselyn ja sähköpostihaastattelujen avulla. Kyselyihin ja sähköpostihaastatteluun vastasi 10 henkilöä Kuopiosta. Kyselyssä on monivalintakysymyksiä, joihin vastaajat pystyivät vastaamaan useita vaihtoehtoja ja lisäksi jokaisessa kysymyksessä oli muu vaihtoehto. Lopuksi oli avoin kysymys (Haluan kertoa vielä?), johon vastaajat pystyivät kertomaan omia ajatuksiaan, näkemyksiään ja kokemuksiaan. Avoiimeen kysymykseen vastasi puolet eli 5 vastaajaa.

Tulokset käsitellään kyselylomakkeen mukaisessa järjestyksessä. Avoimen kysymyksen vastaukset on kuvattu monivalintakysymysten teemoissa, mikäli aihe koski ko. kysymystä, mutta ne on myös analysoitu erikseen muilta osin.

6.2.1 Miksi olet työtön?

Ensimmäinen kysymys kyselyssä oli, että miksi olet työtön? Kysymyksessä vastaajat pystyivät valitsemaan vähintään viisi vaihtoehtoa. Vastauksista kävi ilmi, että enemmistö oli sitä mieltä, että heillä ei ole tarpeeksi osaamista ja koulutusta tai eivät ole löytäneet töitä. Alla olevasta kuviosta (Kuvio 12) on nähtävillä, miksi vastaajat ovat työttömänä.

Kuvio 12: Miksi olet työtön?

Vastaajista 8 henkilöä vastasi, ettei heillä ole tarpeeksi osaamista ja koulutusta työllistymiseen. Vastaajista 5 henkilöä vastasi, ettei ole löytänyt töitä. Vastaajista 3 vastasi, ettei halua käydä töissä. Vastaajista 3 vastasi, että ovat työttömänä vasten tahtoaan ja toivettaan. Vastaajista 2 vastasi, ettei asuinalueella ole tarjota työtä. Vastaajista 2 vastasi, etteivät halua muuttaa työn perässä ja 1 vastaajista oli sitä mieltä, että hänen työnhakutaitonsa ovat riittämättömät. Yksikään vastaaja ei vastannut kohtaan: en saa töitä muun henkilökohtaisen ominaisuuden takia tai kohtaan en saa töitä ikäni puolesta. Muu kohtaan vastasi neljä vastaajaa. Muita syitä olivat perhevapaat, terveysongelmat ja yksinhuoltajuus.

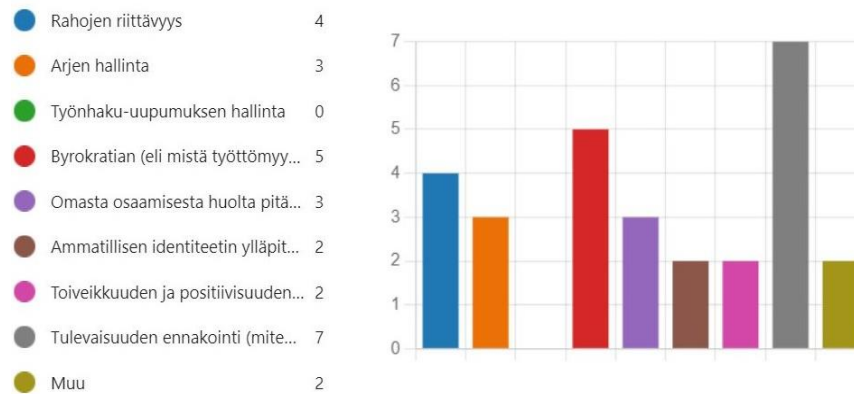
Olen palaamassa työelämään pitkän perhevapaan jälkeen.

Mielenterveysongelmat, sairausloma ja syöpähoidot.

Autistisen lapsen yksinhuoltaja, joten kaikki työn muodot eivät sovi minulle.

6.2.2 Mikä työttömyydessä vaikeinta on?

Toisena kysymyksenä työttömiltä kysyttiin, että mikä työttömyydessä vaikeinta on. Vastaajat pystyivät valitsemaan kolme vaihtoehtoa. Vastaajien mielestä vaikeinta oli tulevaisuuden ennakointi, byrokratia ja rahojen riittävyys. Alla olevasta kuviosta (Kuvio 13) on nähtävillä, mikä työttömyydessä on vaikeinta.

Kuvio 13: Työttömänä vaikeinta on?

Vastaajista 7 vastasi, että tulevaisuuden ennakointi on haasteellista ja 5 vastaajaa oli sitä mieltä, että työttömyydessä vaikeinta on byrokratia. 4 vastaajaa oli sitä mieltä, että rahojen riittävyys.

Lapset ja niiden harrastusten maksaminen.

Pitäisi olla 2 työtä, jotta pärjäisi. Osa-aikaisesta työstä ei jää mitään käteen.

Vastaajista 3 oli sitä mieltä, että vaikeinta on arjen hallinta ja omasta osaamisesta huolta pitäminen. Vastaajista 2 vastasi, että ammatillisen identiteetin ylläpitäminen ja toiveikkuuden ja positiivisuuden ylläpitäminen työhaussa vaikeinta.

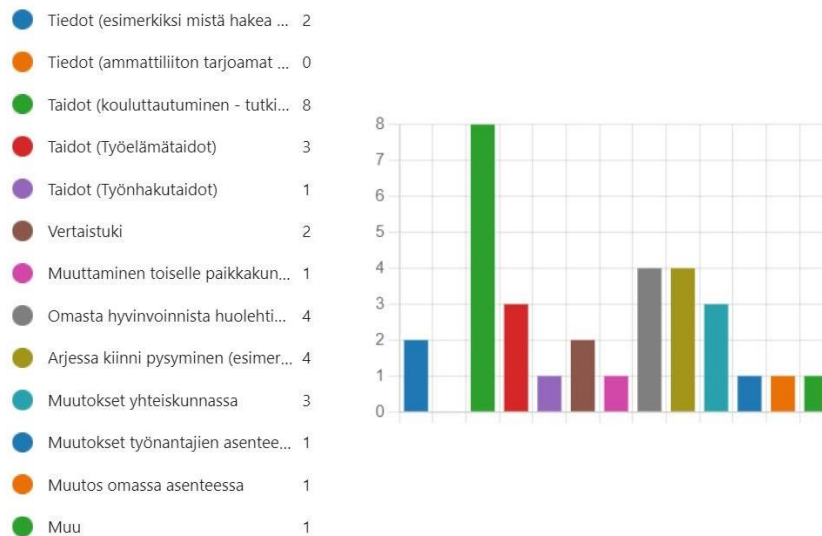
Vaikeaa on se, että se vaikuttaa koko perheeseen.

Muu kohtaan vastasi 2 vastaajaa. Muu kohdassa vaikeinta oli etsiä töitä, kun oman alan töitä on liian vähän tarjolla.

Oman alan työpaikkoja on liian vähän.

6.2.3 Mikä edistäisi työllistymistäsi?

Kolmantena kysyttiin, että mikä edistäisi työllistymistäsi (omasta mielestäsi) ja muu kohdassa pystyi kertomaan tarkennuksia työllisyyden edistämiseen. Vastaajat saivat valita enintään kolme vaihtoehtoa. Vastauksista nousi esille kouluttautuminen (tutkinnot ja kurssit), arjessa kiinni pysyminen ja omasta hyvinvoinnista huolehtiminen. Alla olevasta kuviosta (Kuvio 14) on nähtävillä, mikä edistäisi vastaajan työllistymistä.

Kuvio 14: Mikä edistäisi työllistymistäsi?

Vastaajista 8 vastasi, että kouluttautuminen edistäisi työllistymistä. Vastaajista 4 vastasi, että arjessa kiinni pysyminen on olennaista. Omasta hyvinvoinnista huolehtimisen tärkeäksi koki 4 vastaajaa. Vastaajista 3 vastasi, että työllistymistä edistäisi työelämätaidot ja 3 vastasi, että muutokset yhteiskunnassa tukisivat työllistymistä. Vastaajista 2 vastasi tiedot (mistä hakea töitä) ja vertaistuki. Vastaajista 1 vastasi, että muutokset työnantajien asenteessa ja muutokset omassa asenteessa olisi hyväksi. Vastaajista 1 vastasi, että muuttaminen toiselle

paikkakunnalle voisi edistää työllistymistä ja vastaajista 1 vastasi, että tarvitsee työhakutai-toja lisää. Muuhun kohtaan vastasi 1 vastaaja.

Pätkätyö pitäisi huomioida paremmin.

6.2.4 Osallistuisitko mieluiten työkykyä ylläpitääksesi tai kehittääksesi? (Mihin toimintaan työtön mieluiten osallistuisi.)

Neljäntenä kysyttiin, osallistuisiko vastaaja mieluiten työkykyä ylläpitääkseen tai kehittääkseen. Vastauksista nousi esille lyhyet harjoittelut tai työvarjostukset, lyhyet webinaarit ja vertaistuki. Alla olevasta kuvioista (Kuvio 15) on nähtävillä osallistuisiko vastaaja mieluiten työkykyä ylläpitääkseen tai kehittääkseen.

Kuvio 15: Osallistuisitko mieluiten työkykyä ylläpitääksesi tai kehittääksesi?

Vastaajista 5 osallistuisi lyhyihin harjoitteluihin tai työvarjostukseen ja vastaajista 4 osallistuisi mieluiten lyhyihin webinaareihin. Vertaistukitoimintaan osallistuisi 3 vastaajaa, leiritointaan 2 vastaajaa ja säännölliseen kurssitoimintaan 2 vastaajaa. Vapaaehtoisille esimerkiksi digikursseille osallistuisi 1 vastaaja. Muu kohtaan vastasi 1 vastaaja.

Osallistuisin lyhyeen harjoitteluun tai työnvarjostukseen, jos siitä saa palkkaa. En ole enää 17- vuotias.

6.2.5 Oletko ammattiliiton jäsen?

Viidentenä kyselyssä kysyttiin, että oletko ammattiliiton jäsen. Enemmistö vastaajista ei kuulunut ammattiliittoon. Alla olevasta kuvioista (Kuvio 16) on nähtävillä kuuluvatko jäsenet ammattiliittoon.

Kuvio 16: Oletko ammattiliiton jäsen?

Vastaajista 18 % (2 henkilöä) kuuluu ammattiliittoon ja 55 % ei (6 henkilöä). Vastaajista 18 % (2 henkilöä) on ollut aiemmin, mutta ovat eronneet.

Olin aiemmin, mutta en saanut apua silloin, kun sitä tarvitsin. Jouduin itse tais-telemaan asian eteen.

6.2.6 Haluan kertoa vielä? (avoin kysymys)

Kyselyn lopuksi oli avoin kysymys (Haluan kertoa vielä?), jossa työttömät saivat tuoda julki omia ajatuksia, näkemyksiä ja kokemuksia työttömyydestä. Avoimeen kysymykseen vastasi 5 vastaajaa. Vastaajat ottivat kantaa asenteisiin.

Jonkin verran on vielä asenteissa tekemistä mielenterveysongelmia kohtaan, varsinkin mitä pienempi paikkakunta on kyseessä.

Vastaajien mielestä sairauslomalle ei kannata jäädä, koska se vaikuttaa toimeentuloon ja rahojen viivästymiseen.

Sairauslomalle ei kannata jäädä työttömänä. Siitä saa kärsiä. Sairauslomarahaa haetaan Kelalta, koska työttömyyskassa ei maksa päivärahoja. Kelalla menee 37 vrk ennen kuin tekevät päätöksen ja siitä vielä muutama päivä ennen kuin sairauspäivärahat ovat tilillä eli n. 40 päivää siitä, kun olet jäänyt sairauslomalle. Sairauspäiväraha on 70 % työttömyyspäivärahasta. Tuona aikana voi hakea toimeentulotukea, joka täytyy maksaa takaisin, kun sairauspäiväraha tulee. Hakiessa toimeentulotukea joutuu tekemään ison työn tuloksetyössä, mitä olet ansainnut ja mihin raha menee. Helpommalla saisi pankista lainan. Suorastaan nöyryyttävää pakottamista.

Vastaajat ottivat myös kantaa työvoimamalliin ja sen tuomiin haasteisiin.

Koulunkäynninohjaajan määräaikainen työsopimus loppuu koulun loppuun ja alkaa jo usein syksyllä uudestaan. Eli kesällä olen työtön. Työnhakuvaiheen vuoksi joudun hakemaan työpaikkoja 4 kertaa kuukaudessa. Kesällä on haastavaa hakea työpaikkoja, kun ei niitä ole, johon tutkintoni kävisi, koska en tarvitse kuin kahdeksi kuukaudeksi työpaikkaa. Kesällä joutuu etsimään työpaikkoja kiven alta, koska kesäisin haetaan vähemmän työntekijöitä, joihin ammattini käy. Se on kohtuutonta työtöntä ja työnantajaa kohtaan. Työnantajaa kohtaan kohtuutonta, koska hakemuksia voi olla paljon eikä kaikilla ole koulutusta siihen, mitä hakevat. Miten siis täytät työnhaun velvoitteen, jos ei ole työpaikkoja eikä koulutusta. Suorastaan nöyryyttävää työtöntä kohtaan. Kun otat os aikaisen työn vastaan niin siitä huolimatta, on ilmoitettava työttömyyskassasta erotuksen, kun ei ole kokoaikaista työtä. Työnhakuvaiheesta on enemmän haittaa kuin hyötyä.

Vastauksissa esiin nousi positiivinen kokemus Ohjaamo-toiminnasta.

Olen saanut tarvittavaa apua esim. Ohjaamosta.

Vastauksissa nousivat esille myös työttömien tunteet.

En halua olla riippuvainen toisista. Nimimerkillä olen joutunut käymään isän kukkarolla ja olen jo 40-vuotias.

Muita vastaajat tuomia näkemyksiä ja kokemuksia olivat muun muassa työttömille enemmän oikeuksia.

Työttömillä pitäisi olla enemmän oikeuksia eikä vain katsottaisi velvoitteita.

Työttömillä pitäisi olla myös kesäloma niin kuin muillakin.

6.3 Hallituksen tavoitteet ja työllisyystoimet

Hallituksen tavoitteena on tehdä Suomesta sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävä hyvinvointivaltio. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan hyvinvoinnin perusta on tällä hetkellä osaamisessa, työssä ja yrittäjyydessä. Työelämässä tärkeitä ovat vahvat perustaidot, osaamisen kehittäminen ja kyky oppia uutta. Hallituksen toive on, että Suomessa olisi maailman paras työelämä ja, että Suomi on onnellinen ja hyvinvoiva. Hallitus myös toivoo, että jokaisen ammattilaisen tiedot ja taidot olisivat työelämän käytössä. Hallitus haluaa, että yhteiskunnassamme käytetään kaikkien potentiaalia, jotta Suomesta saadaan onnellinen ja hyvinvoiva. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022a).

Hallitus on sitoutunut pitkäjänteiseen työhön työttömyyden ehkäisemiseksi ja on tehnyt johdopäätöksen, joilla saavutetaan arviolta noin 80 000 työllistä. Hallituksen tavoitteena tällä hetkellä on nostaa työllisyysastetta 75 prosenttiin. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022a; Työ- ja elinkeinoministeriö 2022g.)

Hallituksen ensimmäinen tavoite on päästä kohti korkeampaa työllisyyttä. Näitä toimia ovat muun muassa työllisyyspalveluiden hallinnan ja palveluiden kehittäminen, työttömyysturvan ja palveluiden uudistus, yksityisen sektorin palkkatuen lisääminen, kolmannen sektorin palkkatuen uudistus, kokeilu Pk-yritysten rekrytuesta ja yksinyrittäjän työllistämiskynnyksen mataltamisesta. Tavoitteena myös nuorten, osatyökykyisten ja erityistä tukea tarvitsevien työllisyyden tukeminen ja osatyökyvyttömyyseläkkeen kannustinkoukkujen purkaminen. (Valtioneuvosto 2022.)

Toisena tavoitteena on nostaa Suomi tasa-arvon kärkimaaksi. Keinoja siihen ovat tasa-arvo-ohjelma, palkka-avoimuus, samapalkkaisuusohjelma, syrjinnänehkäisy ja perhevapaat. (Valtioneuvosto 2022.)

Kolmantena tavoitteena on saada sopimisella vakautta ja luottamusta työmarkkinoille. Näitä keinoja ovat muun muassa yhteistoimintalain uudistus, paikallinen sopiminen, työllisyyden ja kilpailukyvyn kehittäminen, pienyritysten neuvonta ja tukeminen. Tavoitteena on myös kehittää työaikajoustoja, kilpailukieltosopimuksia, työsuojelua, vuosilomia, nollatuntisopimuksia ja maahanmuuttoa. (Valtioneuvosto 2022.)

Neljäntenä tavoitteena on saada turvaa osaamisesta työn murrokseen. Keinoja työn murrokseen ovat työntekemisen uudet muodot, ennakointi ja muutosturva, työn ja työhyvinvoinnin kehittämisohjelma, osaamisen kehittäminen työelämässä ja oppisopimus. (Valtioneuvosto 2022.) Seuraavassa taulukossa (Taulukko 1) on esitetty, mitä toimenpiteitä tehdään ja mikä vaikutus toimenpiteellä on sekä missä vaiheessa eteneminen on menossa.

Toimenpide	Työllisyysvaikutus	Eteneminen
Työkanava	1,000	valmis
Hankinnoilla työllistämisen vauhditusohjelma	2,000	käynnissä
yhteiskunnallisten yritysten toimintaedellytysten vahvistaminen	Ei arvioitu	Valmis
Yhteiskunnallisten yritysten toimintaedellytysten vahvistaminen	(ei arvioitu)	valmis
Työkykyohjelman laajentaminen ja palkkatuen uudistus (STM., TEM)	5 500-6 500	käynnissä
Työkyvyttömyyseläkkeiden ja sairauspoissaolojen ennaltaehkäisy	2,5	käynnissä
TE-palvelut 2024-uudistus	7 000-10 000	käynnissä
Pohjoismainen työvoimapalvelumalli	9 500-10 000	valmis
TE-digi	700	valmis
Työttömyysturvan työssäoloehdon uudistaminen	1,5	käynnissä
Työnhakuvelvoite omaehtoiseen opiskeluun	1,1	käynnissä
Kotoutumistoimien uudistaminen (TEM, OKM)	2	käynnissä
Työperäisen maahanmuuton edistäminen (TEM, OKM, SM)	10	valmis
Jatkuvan oppimisen uudistus (OKM, TEM, STM.)	11	käynnissä
Aikuisenkoulutustuen uudistaminen (STM.)	200	valmis
Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen (STM.)	2 500-3 600	valmis
Oppivelvollisuuden laajentaminen (OKM)	1,6	valmis
Opintotuen tuloarajojen korotus (OKM)	2,5	valmis
Ikääntyneiden työllisyyden nostaminen		valmis
Yli 55-vuotiaiden työllisyysasteen nostaminen (TEM, STM.)	10,3	valmis
Työttömyysturvan lisäpäiväoikeuden alaikärajan nosto (STM.)	6 500-7 000	valmis

Taulukko 1: Työllisyystoimien taulukkona (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022a).

6.3.1 Työkyvyn ylläpitäminen ja osatyökykyiset

Hallituksen tarkoituksena on vahvistaa työllisyyttä, mutta samalla kehittää työelämää ja kansalaisten työkykyä. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää osatyökykyisten mahdollisuutta tehdä työtä ja rakentaa yhteiskuntaa. Työllisyystoimien kokonaisuutta on työkykyohjelma, jonka tarkoituksena on parantaa työllisyyttä ja työssäjaksamista. Työ- ja elinkeinoministeriön tiedotteessa kerrotaan, että työelämän ulkopuolella olevia osatyökykyisiä on arviolta 65 000,

jotka pystyvät ja haluavat tehdä töitä. Työkykyohjelman tavoitteena on muun muassa tunnistaa tarve, tarjota yksilöllisiä ja sopivia palveluita, vahvistaa osaamista ja palvelujen parantamista, edistää työpaikkojen syntymistä, kehittää palveluja rekrytoinnin helpottamiseksi, uudistaa kuntoutuspolkua ja kuntoutuspalveluja. Työkykyohjelma myös osallistuu sosiaaliturva-uudistuksen valmisteluun. Työkykyohjelmaa toteutetaan vuosina 2019-2023. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022j; Työ- ja elinkeinoministeriö 2022l.) Seuraavassa taulukossa (Taulukko 2) on esitetty, mitä toimenpiteitä tehdään ja mikä vaikutus toimenpiteellä on.

TYÖLLISYYSSTOIMI	VAIKUTUS	TALOUDELLISET JA SOSIAALISET VAIKUTUKSET
TYÖKANAVA OY	1 000	Työkanavan tarkoituksena on työllistää huolestuttavassa tilanteessa olevia osatyökykyisiä ja edistää heidän mahdollisuuttaan hankkia työllä toimeentulonsa. Tärkeässä osassa on myös yhteisöllisyyden kokeminen.
Hankinnoilla työllistämisen vauhditusohjelma	2 000	Vauhditusohjelma helpottaa huolestuttavammassa asemassa olevia saamaan työtä. Tavoitteena on pitkäaikais-työttömien, nuorten, vajaakuntoisten tai muutoin huolestuttavassa työmarkkina-asemassa olevien työllistämisen edistäminen ja heidän mahdollisuuttaan hankkia työllä toimeentulonsa. Tärkeässä osassa on myös yhteisöllisyyden kokeminen.
Yhteiskunnallisten yritysten toimintaedellytysten vahvistaminen	(ei arvioitu)	Yksi hallituksen työmarkkina keinoista on rakentaa yritystoimintaa, niin että se nostaa työllisyysastetta. Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskuksen (YYO) tavoitteena on saada Suomeen lisää yrityksiä, vahvistaa yritystoimintaa ja edistää osatyökykyisten työllisyyttä.
Työkykyohjelman laajentaminen (stm.) ja palkkatuen uudistus (TEM.)	5 500-6 500	Työkykyohjelman hankkeet edesauttavat hyvinvointialueiden palvelujen toimintaa ja niiden tarkoituksena on tuetun työllistymisen menetelmien käyttö. Puolestaan palkkatuki uudistuksen tavoitteena on lisätä palkkatuen käyttöä, jotta se edistää vaikeasti työllistyvien ryhmien työllistymistä ja osallisuutta yhteiskuntaan.
TE-palvelupilotit ja työkykykoordinaattoreiden lisääminen	(ei arvioitu)	Tavoitteena tarjota kohdennettuja palveluja ja palvelukonaisuuksia. Työkykykoordinaattorien lisääminen parantaa palveluja niin, että työvoiman kysyntä kohdistuisi enemmän osatyökykyisiin työnhakijoihin. Molemmat edistävät osatyökykyisten työllistymistä ja osallisuutta yhteiskuntaan.
Työkyvyttömyyseläkkeiden ja sairauspoissaolojen ennaltaehkäisy (stm.)	2 500	Tavoitteena on työkyvyn ylläpito, sairauslomien ja työkyvyttömyyseläkkeen vähentäminen.

Taulukko 2: Työkyvyn ylläpitäminen ja osatyökykyiset (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022j).

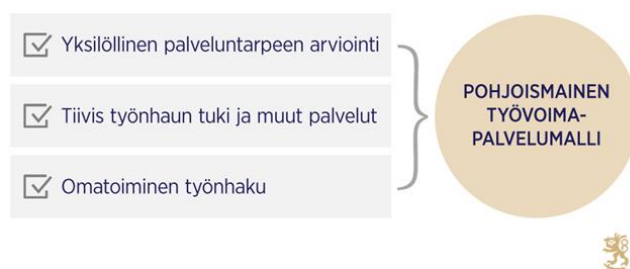
6.3.2 TE-palvelut, kuntakokeilut ja pohjoismainen työvoimapalvelumalli

Hallituksen tarkoituksena on kohdentaa palvelut työntekijöiden tarpeisiin tehokkaammin. TE-palvelujen uudistus tarkoittaa sitä, että TE-palvelut siirtyvät paikallistasolle, jolloin palvelut olisivat lähempänä asiakasta. TE-palvelut siirtyvät kuntien vastuulle vuoden 2025 alussa. Kun kaikki palvelut ovat lähellä asiakasta ja saman järjestäjän vastuulla, ne tukevat paremmin

työllistymisen tavoitetta. Siirtymisen tarkoitus olisi saavuttaa 7 000-10 000 lisätyöllistä. Uudistuksessa huomioidaan yhdenvertaisuus, kielellisten oikeuksien toteutuminen ja turvataan palvelut niille, jotka ovat heikoimmassa työmarkkina-asemassa. Uudistuksessa on vielä paljon valmistelussa ratkaistavia asioita. Myös digitaaliset TE-palvelut uudistetaan. Uudistuksen tavoitteena on tarjota työnhakijoille ja työnantajille digitaaliset palvelut. TE-palveluiden uudistuksen osana luotiin uusi palvelualusta ja digitaaliset palvelut löytyvät jatkossa työmarkkinatorista toukokuun (2022) alusta lähtien. ”Hallituksen esityksen (HE 225/2021 vp) mukaan TE-digin työllisyysvaikutukseksi arvioitiin noin 200-1200 henkilöä”. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022i; Työ- ja elinkeinoministeriö 2022m.)

Maaliskuussa 2021 käynnistyivät ensimmäisen kerran työllisyyden kuntakokeilut, joiden tavoitteita ovat palvelujen yhteensovittaminen ja oikean palvelun löytyminen. Kuntakokeiluihin osallistui 118 kuntaa ja 25 kokeilualuetta. Kokeiluihin ohjattiin työnhakijat, joilla ei ollut oikeutta ansiopäivärahaan. Kokeiluihin ohjattiin myös maahanmuuttajat ja vieraskieliset, jotka ovat joko työttömänä tai työvoimapalveluissa. Kuntakokeiluiden tarkoituksena on muun muassa edistää työllistymistä, koulutukseen ohjautumista, tuoda uusia ratkaisuja ja parantaa huonommassa asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille. Kuntakokeilut loppuvat vuoden 2024 loppuun mennessä ja kuntakokeilussa olevat asiakkaat jatkavat kuntakokeilussa siihen asti, kunnes palvelut siirretään. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022c.)

Toukokuun (2022) alussa otettiin käyttöön pohjoismainen työvoimapalvelumalli. Palvelumalli on uudenlainen työvoimamalli, joka käytännössä tarkoittaa sitä, että työntekijät hakevat työtä omatoimisesti ja saa työnhakuunsa yksilöllistä tukea. Tähän liittyy myös se, että työnhakijat hakevat tiettyä määrää työpaikkoja, jotta oikeus työttömyysturvaan säilyy. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022n.)

Kuvio 17: Pohjoismainen työvoimapalvelumalli (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022n).

Seuraavassa taulukossa (Taulukko 3) on esitetty, mitä toimenpiteitä tehdään ja mikä vaikutus toimenpiteellä on.

TYÖLLISYYSTOIMI	VAIKUTUS	TALOUDELLISET JA SOSIAALISET VAIKUTUKSET
Pohjoismainen työvoimapalvelumalli	9 500-10 000	Mallin tarkoitus on tukea nopeaa työhön pääsyä. Tarkoituksena on, että työnhakijat saavat tukea tiiviimmin ja heillä on mahdollisuus vaikuttaa omaan työhaakuunsa. Työllisyystoimi vahvistaa osallistumista yhteiskuntaan ja ehkäisee syrjäytymistä.
TE-palvelut 2024-uudistus (TEM, stm.)	7 000-10 000	Palvelujen siirto kuntiin tuo palvelut lähemmäksi työnhakijoita. Tarkoituksena on, että työnhakijat saavat kohdennettuja ja työmarkkinoiden tarpeisiin sopivia palveluita. Uudistus vahvistaa muun muassa kuntien elinvoimaa ja yritysten taloudellisia toimintaedellytyksiä.
Digitaalisten te-palvelujen uudistus	700*	Sähköisten palvelujen tarkoitus on tehostaa työnvälitystä ja tällöin työnhakijat saavat ajantasaista tietoa työmarkkinoista. Tarkoituksena on, että työt ja tekijät löytävät toisensa helpommin ja työttömyysjaksot lyhenevät.
Työnhakuvelvoite omaehtoiseen opiskeluun	1 100	Työnhakuvelvoite omaehtoiseen opiskelun tavoite on, että työttömien opiskelumahdollisuuksia ja omaa osaamista parannetaan, niin ettei se vaikuta työttömyysetuuden menettämiseen. Uudistuksen tarkoituksena on lisätä yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta.
Työttömyysturvan työssäoloehdon uudistaminen (stm.)	1 500	Uudistuksen tarkoitus on lisätä työllisyyttä ja vahvistaa julkista taloutta.

Taulukko 3: Työttömyysjaksojen lyhentämiseksi ja TE-palveluihin (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022i).

6.3.3 Maahanmuutto, jatkuva oppiminen, työvoiman tarjonta ja kohtaanto

Maahantulon ja tänne asettautumisen pitää tapahtua jouhevasti. Kotouttaminen on hyvin olennaista ja hallitukselle tärkeää, koska maahanmuuttajataustainen väestö lisääntyy. Kotouttaminen edellyttää sekä yhteiskunnalta, että maahanmuuttajalta sitoutumista. Valtioneuvosto esittää kotouttamiseen laajan ohjelman. Sen tavoitteena on nopeuttaa jokaisen polkua työhön ja koulutukseen, edistää osallisuutta työelämässä ja yhteiskunnassa ja tukea maahanmuuttajaperheen juurtumista Suomeen. Tavoitteena myös lisätä työelämän saatavuutta ja ehkäistä yhteiskunnallista polarisaatiota. Työ- ja elinkeinoministeriön (2022g) artikkelissa kerrotaan, että Suomessa työikäisten määrä on vähentymässä ja puolestaan maahanmuuton kautta väestö lisääntymässä. Tämän vuoksi sekä Työ- ja elinkeinoministeriö, että opetus- ja kulttuuriministeriö yhdessä luotsaavat Talent Boost -toimenpideohjelmaa, jonka tarkoituksena on tukea hallituksen työllisyysastetavoitetta. Toimenpideohjelma on erityisasiantuntijoiden, työntekijöiden, opiskelijoiden ja tutkijoiden maahanmuutto-ohjelma. Ohjelman tavoitteita ovat Suomen nostaminen houkuttelevammaksi ja kansainvälisemmäksi paikaksi. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022b; Työ- ja elinkeinoministeriö 2022h; Työ- ja elinkeinoministeriö 2021.)

Työntekijöiden osaamista tulee kehittää koko ajan, jotta yritykset löytävät tarvitsemiansa tekijöitä töihin. Hallituksen toimenpiteiden tarkoituksena on muun muassa lisätä jatkuvaa oppimista ja koulutusta, parantaa työvoiman kohtaantoa (työpaikkojen ja työvoiman kohtaamista, esim. työtehtävissä tarvittava osaaminen) ja tukea työntekijöiden työkykyä ja pysymistä työelämässä. Jatkuvan oppimisen uudistamisessa hallitus tarkastelee esimerkiksi ”koulutuksen tarjontaa, rahoitusta ja opintojen aikaista toimeentuloa”. Jatkuvalla oppimisella vastataan osaamisen kehittämiseen ja uudistamiseen. Kehittämiskohteita ovat muun muassa eri koulutusasteiden toiminta, ohjaus ja rahoitus, oppisopimus ja korkeakoulujärjestelmä, opintovapaa ja aikuiskoulutustuki, mutta myös kehitetään osaamisen tunnistamista, työllistymistä ja lisätään työelämän muunto-, täydennys- ja erikoistumiskoulutuksia. Tarkoituksena on myös parantaa työttömien sivutoimista opiskelua. Suomessa on tällä hetkellä vajaa puoli miljoonaa asukasta, jotka ennakoinnin mukaan tarvitsevat uudelleen koulutusta tai laajaa täydennyskoulutusta lähivuosina. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021; Työ- ja elinkeinoministeriö 2022b.)

Muita työllisyystoimia maahanmuuton kotouttamisen ja jatkuvan oppimisen lisäksi ovat työperäisen maahanmuuton edistäminen, aikuiskoulutustuen uudistaminen, varhaiskasvatustuksumaksujen alentaminen, oppivelvollisuuden laajentaminen ja opintotuen tulorajojen korotus (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022e). Seuraavassa taulukossa (Taulukko 4) on esitetty, mitä toimenpiteitä tehdään ja mikä vaikutus toimenpiteellä on.

TYÖLLISYYS-TOIMI	VAIKUTUS	TALOUDELLISET JA SOSIAALISET VAIKUTUKSET
Kotoutumistoi- mien Uudista- minen (Hanke)	2 000	Kotoutumistoi- mien uudistamisen tarkoitus on vahvistaa työllisyyttä, työllistymistä tukevia valmiuksia, kielitaitoa ja osallisuutta. Uudistuksen edistäminen edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja myös vahvistaa työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien kotoutumista.
Työperäisen Maahanmuu- ton Edistämi- nen	10 000	Yritykset ja muut organisaatiot tarvitsevat osaavaa työvoimaa ja erityisosaamista, joita ei Suomessa välttämättä ole. Osaajien maahanmuutto vahvistaa ja tukee kansainvälisten sijoituksen saamista Suomeen. Tämän tarkoituksena on lisätä työpaikkojen ja yritysten kansainvälistymistä.
Aikuiskoulu- tustuen Uudis- taminen (Stm.)	200	Uudistus tavoite on tukea työn ja opiskelun yhteensovittamista.
Varhaiskasva- tustuksumaksu- jen Alentaminen (OKM)	2 500-3 600	Uudistuksen tarkoituksena on tukea pieni- ja keskituloisia perheitä ja lisää lasten osallistumista varhaiskasvatukseen.
Oppivelvolli- suuden Laa- jentaminen (OKM)	1 600	Tavoitteena on oppivelvollisuus pienentää työttömyyden ja pienituloisuuden riskiä.

TYÖLLISYYSTOIMI	VAIKUTUS	TALOUDELLISET JA SOSIAALISET VAIKUTUKSET
Opintotuen Tulorajojen Korotus (OKM)	2 500	Tavoitteena on työnteon kannattavuuden kasvaminen.

Taulukko 4: Osaavan työvoiman tarjonta ja kohtaanto (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022e).

6.3.4 Nuorten työllistyminen

Ohjaamo-toiminta edistää nuorten työllisyyttä. Ensimmäinen ohjaamo perustettiin vuonna 2015. TE-palveluiden uudistuksen myötä Ohjaamo-toiminta siirtyy myös kunnille. Ohjaamo-toiminta on tärkeässä roolissa nuorten työllistämisen kannalta, joten sitä täytyy kehittää uudistusten myötä. Ohjaamo-toiminta on tarkoitettu kaikille alle 30-vuotiaille. Ohjaamossa saa maksutonta apua ja tukea monenlaisiin nuorta koskeviin asioihin. Ohjaamo-toimintaa on saatavilla, myös Pohjois-Savossa. Ohjaamon työntekijät auttavat, ohjaavat ja tukevat nuoria esimerkiksi arjen haasteissa, työhön ja koulutukseen hakemisessa tai erilaisissa tukiasioissa. (Ohjaamo 2022; Savolainen & Lehto 2021.)

6.3.5 Ikääntyneiden työllisyyden nostaminen

Työmarkkinat tarvitsevat työntekijöitä iästä riippumatta. Hallituksen työllisyystoimet haluat edistää yli 55-vuotiaiden työllistymistä, koska nykypäivän ikääntyneet ovat paremmassa kunnossa kuin aikaisemmin. Tämän työllisyystoimen tarkoituksena on edistää ikääntyvien työllisyyttä, työssä jaksamista ja työkykyä sekä vahvistaa osaamista ja muutosturvaa. Hallituksen mielestä ikä ei ole este työllistymiselle. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022p). Seuraavassa taulukossa (Taulukko 5) on esitetty, mitä toimenpiteitä tehdään ja mikä vaikutus toimenpiteellä on.

Työllisyystoimi	Vaikutus	Taloudelliset Ja Sosiaaliset Vaikutukset
Yli 55-Vuotiaiden työllisyysasteen nostaminen: lisäpäiväoikeuden poistaminen, muutosturvapaketti, palkkatuki, työtulovähennyksen korottaminen, uudelleen työllistymisen nopeuttaminen. (TEM, STM.)	10 300	Uudistukset edistävät yli 55-Vuotiaiden mahdollisuuksia jatkaa työuraansa. Tavoitteena ikääntyvien tulojen nostaminen ja osaamisen sekä työssä jaksaminen parantaminen. Tavoitteena on myös lisätä yhdenvertaisuutta, yhteisöllisyyttä ja oikeudenmukaisuutta.
Työttömyysturvan lisäpäiväoikeuden alaikärajan nosto (STM.)	6 500-7 000	Uudistuksen tavoitteena on pidentää työuria ja lisätä työllisyyttä.

Taulukko 5: Yli 55-vuotiaiden työllisyyden nostaminen (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022p).

6.3.6 Työvoimatietokartat

Työvoimatietokartta on hanke, jonka tarkoitus on helpottaa työvoima pulaa ja löytää ratkaisuja eri toimialojen työvoimatarpeisiin. Hankkeen tarkoituksena on etsiä erilaisia toimia, joiden avulla avoimet työpaikat ja työttömät työnhakijat kohtaavat toisensa. Sen tarkoitus on myös selvittää, miten paljon Suomi tarvitsee työ- ja koulutusperäistä maahanmuuttoa. Työvoimatietokartat laaditaan työ- ja elinkeinoministeriön johdolla. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022o.)

6.3.7 Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden yhteiskunta

Nykyinen hallitus aloitti toimintansa vuonna 2019 ja se on Suomen 76. hallitus. Tämänhetkinen tilanne on, että työllisyys on kehittynyt myönteiseen suuntaan viime vuosien aikana. Hallituksen työllisyystoimet kohdentavat tuen osatyökykyisten, vaikeasti työllistyvien, nuorten, ikääntyvien ja maahanmuuttajataustaisten auttamiseen. Työttömyys on ruvennut selvästi alentumaan kaikissa näissä ryhmissä. Tuottavuutta parantava tekijä on osaaminen ja teknologian kehitys ja ilmastonmuutos, joka vaikuttaa työelämään ja ammattirakenteisiin. Hallitus on ennakoanut, että talouskehitys heikentyy, koska työikäinen väestö ikääntyy ja syntyvyys alentuu. Se puolestaan haastaa työmarkkinat. Yhteiskuntamme osaaminen on kääntynyt laskuun ja useilla suomalaisilla on puutteita perusosaamisessa. Haasteita työttömyyden ehkäisemiseksi tuo myös työnmuutos, työelämänlaatu ja tasa-arvo. Valtioneuvoksen hallitusohjelman mukaan naisen euro on edelleen 84 senttiä. (Valtioneuvosto 2022.)

7 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön aiheeksi valikoitui yhteiskunnallisesti tärkeä ilmiö, mikä koskettaa suuresti yhteiskuntamme juuria. Työttömyys on ollut vahvasti esillä Covid 19 -epidemian myötä, jolloin moni henkilö menetti työnsä ja joutui työttömyyden rattaisiin. Tämän vuoksi aihe on ajankohmainen ja eettisesti relevantti.

Opinnäytetyössä on noudatettu hyvää tieteellistä käytäntöä, tutkimuseettisiä sääntöjä ja eettisiä arvoja antamalla kunnia sille, kenelle se kuuluu. Opinnäytetyössä ei ole plagioitu toisten tekstejä, tutkimuksia tai opinnäytetöitä. Opinnäytetyössä ei yleistetä tuloksia kritiikittömästi eikä raportti ole harhaanjohtava. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2016, 25-27; Vilka 2021, 197-202.)

Tiedonkeruu tehtiin kyselylomakkeiden ja sähköpostihaastattelujen avulla. Näiden avulla työttömän ääni pääsi paremmin esille. Aineiston keräämisvaiheessa asiakkaille oli kerrottu, että kyselyiden tuloksista voidaan koostaa kehittämistyönmateriaalia esimerkiksi opinnäytetyön muodossa (Tatsi ry 2022). Kyselyn vastaajilla oli täysi vapaus valita, osallistuvatko

vastaajat kyselyyn tai sähköpostihaastatteluun. Kyselyn lomakkeet olivat anonyymeja, mutta halutessaan kyselyyn pystyi laittamaan yhteystiedot myöhempää yhteydenottoa varten. Haastattelussa kunnioitettiin vastaajien yksityisyyttä ja itsemääräämisoikeutta. Kyselylomakkeita ja haastatteluja säilytetään valmistumiseen saakka, jonka jälkeen ne hävitetään asianmukaisesti. Lisäksi Kuopion työllisyystoimilta oli haettu tutkimuslupa opinnäytetyötä varten. Tietoja kyselyistä ja haastatteluista ei luovuteta kenellekään ulkopuoliselle.

Opinnäytetyössä on huomioitu, kenen ehdoilla aihe on valittu ja miksi se toteutetaan (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2016, 186). Opinnäytetyössä esiintyviä asioita on käsitelty neutraalisti ja luottamuksellisesti. Opinnäytetyöhön on kirjoitettu työttömien kirjallisia, että suullisia mielipiteitä ja kommentteja niitä vääristelemättä. Aineiston keräämisessä on noudatettu eettisiä periaatteita tutustumalla laajasti opinnäytetyön kannalta relevanttiin aineistoon (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2016, 186). Opinnäytetyön aineistoon on käytetty mahdollisimman uutta tietoa tuoreiden julkaisujen avulla.

Opinnäytetyössä tulee arvioida myös luotettavuutta. Luotettavuuden arvioinnissa tarkastellaan koko prosessia, joka näkyy johdonmukaisena työskentelynä. Kysymykset mitä, miksi ja miten oli koko opinnäytetyön ajan esillä. Opinnäytetyön tekijän rehellinen ja reflektiivinen asenne tuo mukanaan läpinäkyvyyttä ja uskottavuutta opinnäytetyöhön. Opinnäytetyön luotettavuutta arvioidaan validiteetin ja reliabiliteetin avulla. Opinnäytetyön tulosten tulee olla luotettavaa, puolueetonta ja tulokset eivät saa olla sattumanvaraisia. Luotettavuuden kannalta olennaista on, että koko opinnäytetyön prosessi on saatavilla ja tarkistettavissa. (Hiltunen 2009; Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2016, 231; Kananen 2015, 355-356; Vilkkä 2021, 185-187.)

Validiteetilla tarkoitetaan sitä, miten käytetyt mittausten menetelmät mittaavat sitä, mitä niiden kuuluukin mitata. Tunnuksia ovat sekä oikea kohderyhmä, että oikeat kysymykset. Arvioinnissa olennaista on, että kuinka hyvin tapa ja menetelmät, joilla opinnäytetyö tehdään, vastaavat ilmiötä. Tuloksia arvioitaessa on otettava huomioon myös tulosten yleistettävyyttä (ulkoinen validiteetti). Reliabiliteetilla puolestaan tarkoitetaan sitä, miten luotettavasti ja toistettavasti menetelmä mittaa haluttua ilmiötä, ei sattumanvaraisesti. Reliabiliteetti tarkoittaa mittarin tarkkuutta, täsmällisyyttä ja pysyvyyttä. Reliabiliteettia voidaan arvioida muun muassa toistomittauksilla. Jos mittaus tulos olisi joka kerta erilainen ensimmäiseen mittaukseen verrattuna, tulos olisi sattumanvarainen. Opinnäytetyön tuloksista tulee arvioida, onko teoria ja mittari valittu tai muodostettu oikein ja mittaako mittari juuri sitä, mitä sen kuuluu mitata. (Hiltunen 2009; Hyväri & Vuokkila-Oikkonen 2016.)

Luotettavuuden näkökulmasta katsottuna, on huomioitava myös se, että kyselyyn vastanneet ja haastateltavat osallistuivat vapaaehtoisesti joko Tatsi ry:n verkkosivujen kautta tai Kuopion Navigaattori-toiminnan kautta. Verkkokyselyn ja sähköpostihaastattelun hyvä puoli oli

se, että vastaajat saivat itse päättää sopivan ajan kohdan vastata kyselyyn. Huono puoli verkkokyselyssä on, että se voi houkutella henkilöitä, joilla ei ole omakohtaista kokemusta ilmiöstä. Verkkokyselyssä esiintyy, myös riski, että sama vastaaja on vastannut kyselyyn useasti.

Opinnäytetyö on toteutettu sekä eettisyyden, että luotettavuuden näkökulmasta. Opinnäytetyötä tehdessä on noudatettu myös huolellisuutta ja avoimuutta. Opinnäytetyö on toteutettu täysin puolueettomasti, eikä oma kokemus ilmiöstä ole vaikuttanut syntyneeseen tulokseen. Tietoja työttömyydestä on yhdistetty ja tulkittu niin, että opinnäytetyö pystyi kertomaan, mitä työttömyys on 2020-luvulla ja vastaavatko työllisyysaste työttömien kokemuksiin ja näkemyksiin.

8 Johtopäätökset

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys antaa tietoa työttömyydestä, koetusta työttömyydestä ja siihen liittyvistä moninaisista kysymyksistä. Tämän tiedon perusteella tiedetään, että työttömyys aiheuttaa köyhyyttä, huono-osaisuutta ja erilaisia vastoinkäymisiä. Näiden tietojen perusteella voidaan sanoa, että työttömyys ei ainoastaan vaikuta työttömään itseensä, vaan koko perheeseen, läheisiin ja yhteiskuntaan.

Nykyinen hallitus on päättänyt tavoitella työllisyysasteen nousua 75:n prosenttiin ja on sitoutunut tavoittelemaan sitä pitkäjänteisesti. Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä esitetyt työllisyys- ja työttömyysasteet kertovat siitä, että koko maassa työllisyys on nousussa ja työttömyys laskussa. (Kuopio 2022a; Tilastokeskus 2022b; Tilastokeskus 2021; Työ- ja elinkeinoministeriö 2022l; Valtioneuvosto 2022; Valtioneuvosto 2020.) Viimeisin mitattu työllisyysaste koko maassa oli heinäkuussa 2022, jolloin se oli 73,7 % ja työttömyysaste 6,8 %. Tilastokeskuksen mukaan työllisiä oli tuolloin 50 000 enemmän kuin vuosi sitten ja työttöminä 12 000 vähemmän kuin vuosi sitten. (Tilastokeskus 2022d.) Viimeisimmän tilastotiedon mukaan voidaan päätellä, että työllisyys on edelleen kasvussa ja työttömyys laskussa. Tilastotiedoissa on myös selvästi nähtävillä, että pitkäaikaistyöttömyys koko maassa on kasvanut vuodesta 2019 (Kuopio 2022a; Työ- ja elinkeinoministeriö 2022g; Työ- ja elinkeinoministeriö 2022l). Tältä osin, onkin erittäin tärkeää tarkastella, mikä nostaa yhteiskuntamme pitkäaikaistyöttömien määrää ja miten sitä pystyttäisiin vähentämään.

Tatsi ry:n kyselyyn vastanneista enemmistö oli työttöminä siksi, kun vastaajat eivät olleet löytäneet töitä tai olivat työttömänä vastoin tahtoaan ja toivettaan. Vastaajat vastasivat olevansa työttöminä esimerkiksi pätkätöiden, perhetilanteen, osatyökyvyn, koulutuksen ja pakottamisen takia. Osa vastaajista koki, että ovat työttömänä siksi, kun tänä päivänä työmarkkinoilla on liian kova kilpailu.

lökkäämmät vastaajat kokivat, että ovat työttömänä ikänsä puolesta. Useat vastaajat toivat esille, että hallituksen pitäisi keskittyä enemmän ikääntyvien auttamiseen. Vastaajat toivoivat myös enemmän työkyvyn arviointia ja palkkatuen vapauttamista, mutta myös työkyvyttömyyseläkkeelle pääsyn helpottamista. Useat työttömät kokivat, että heillä on vielä paljon annettavaa työmarkkinoille. Vastauksissa esille nousi myös ikäsyrrintä. Vastaajien mielestä ikäsyrrintä hidastaa työllistymistä. Vastaajat toivoivat ikäsyrrinnän poistamista yhteiskunnasta. Jotta pystyttäisiin puuttumaan ikäsyrrintään, olisi hyvä esimerkiksi tutkia, mitkä työnhakijan ominaisuudet ovat kaikkein alttiimpia syrrinnälle. Leppänen (2018) kertoo, että ikäsyrrintä haaste on työelämässä ja työttömyydessä. Elinkeinoelämän keskusliitto EK mukaan ikäsyrrintää koetaan eniten työtä hakiessa ja vähiten työn päättyessä. Yli 55-vuotiaat kokivat kyselyn mukaan eniten ikäsyrrintää. Syrrintää koettiin työnantajan, työkavereiden ja asiakkaiden taholta. Työ- ja elinkeinoministeriön (2022p) mukaan työllisyystoimet pyrkivät vastaamaan ikääntyvien esiin tuomaan työllistymisen haasteeseen. Työllisyystoimen tarkoituksena on edistää yli-55-vuotiaiden työllistymistä.

Kyselyssä korostui se, että vastaajat ovat työttömänä, koska asuinalueella ei ole tarjolla töitä. Tämä nousi myös esille alueellisessa näkökulmassa. Vastaajat myös kokivat tarvitsevana ajokortin ja auton, jotta voisivat käydä töissä muualla. Ongelmaksi tästä nousi, ettei heidän rahansa riitä auton ylläpitämiseen. Vastauksissa korostui myös oma osaaminen ja koulutuksen puute. Useat kokivat, että ovat työttömänä siksi, kun ei ole osaamista ja työttömänä opiskelu on tehty hankalaksi.

Vastaajat kertoivat, että terveys ja sairaudet ovat osasyllisiä työttömyydelle. Vastaajat kokivat, etteivät he enää pysty tekemään töitä samalla tavalla kuin aiemmin. Vastaajilla oli esimerkiksi työkyvyn ja toimintakyvyn puutteita. Hallitustoimilla olisi tarkoitus tukea ja edesauttaa osatyökykyisten työllistymistä sekä sairauslomien ja työkyvyttömyyseläkkeiden vähentämistä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022j). Muita syitä työttömyyteen olivat muun muassa työssä jaksaminen, työelämän kohtuuttomuus, verkostojen puute ja ammatinvaihto.

Työttömien mielestä vaikeinta työttömyydessä oli rahojen riittävyys, toiveikkuuden ja positiivisuuden ylläpitäminen työnhaussa ja tulevaisuuden ennakointi. Näihin vaikuttivat esimerkiksi työttömyyden kesto, ulkopuolisuus ja häpeän tunne, pakottamisen pelko, osatyökyky, vääränlaisena koettu apu ja tuki. Vastaajien mielestä toiveikkuutta ja positiivisuutta heikensi muun muassa työhaastatteluun pääseminen ja työnantajien kieltävät vastaukset. Hallitustoimet pyrkivät vastaamaan näihin haasteisiin esimerkiksi lisäämällä osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja tasa-arvoa. Hallitus on luvannut, että muun muassa TE-palveluiden tuominen lähemmäksi työnhakijaa edesauttaa työtöntä työllistymään ja saamaan onnistumisen kokemuksia työnhaussa.

Vastaajien työllistymisen kannalta haasteita esiintyy myös hyvinvoinnissa ja terveydessä. Vastauksissa nousi esille psyykinen ja fyysinen terveys kuten sairaudet ja vammat sekä mielen-terveysongelmia kuten masennus. Tehtyjen tutkimusten mukaan työttömillä on todettu olevan heikompi fyysinen ja psyykinen terveys kuin niillä, jotka käyvät töissä ja tiedetään, että sairastavuus on yhteydessä sekä toimeentulon vaikeuksiin, että työttömyyteen (Wanberg 2012, 370). Vastaajat kokivat, että työttömien terveystarkastukset ja kattavammat mielen-terveyspalvelut tukisivat työllistymistä. Alueellisessa haastattelussa esille nousi myös sairausloma, joka on tehty työttömälle hyvin haastavaksi rahojen riittävyyden takia. Koettiin vääryyttä siitä, että sairauslomasta rankaistaan rahallisesti.

Vastaajien mielestä vaikeinta on myös ammatillisen identiteetin ja osaamisen ylläpitäminen, digitalisaatio, ikäsyrijntä, työnantajien ja yhteiskunnan negatiivisena koettu asenne. Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä ja työttömien vastauksissa on nähtävillä työttömien kielteiset, negatiiviset tunteet ja kokemukset. Nämä tunteet korostuvat enemmän kuin positiiviset. Vastaajien negatiivisia tunteita kohotti esimerkiksi TE-toimiston ja Kelan toiminta, byrokratia ja työllisyystoimet. Yhä useampi vastaaja koki, ettei heillä ole sosiaalista pääomaa ja he ovat väliinputoajia. Monet kokivat, ettei oma elämä ollutkaan enää omissa käsissä, kun jäi työttömäksi, kun työttömyyden mukana tuli velvoitteita, pakotteita ja sanktioita. Alueellisen näkökulman vastauksissa esille nousi myös, että työttömällä voisi olla enemmän oikeuksia eikä vain velvoitteita. Luottamuspulaa työllisyystoimiin aiheuttivat vastaajien aiemmat kokemukset. Monet kokivat, ettei heitä kuunneltu ja välillä heistä tuntui, ettei heitä ymmärretty lainkaan eikä heidän tarpeitansa tunnistettu tai heidät ymmärrettiin väärin. Luottamuspulaa työllisyystoimiin lisäsi turhanpäiväisenä koetut koulutukset ja kuntoutukset. Työttömyyden kokemukseen vaikuttaa myös se, että työtön pystyisi luottamaan yhteiskuntaan ja sen tarjoamaan apuun ja tukeen (Näre & Näre 2022, 15-30). Tämän vuoksi onkin olennaista, että työllisyystoimia kehitetään luottamuksen suuntaan ja niitä kehitetään yhdessä työttömien kanssa.

Muita työttömyyden aiheuttavia negatiivisia tunteita olivat epävarmuus, nöyryytys, ulkopuolisuus, syrjintä, pakottaminen, riippuvuus toisista, kulueränä oleminen, arvottomuus, pelko, epäoikeudenmukaisuus ja epätasa-arvo. Aiemmin tehdyt tutkimukset ovat myös osoittaneet, että työttömyys on stressaavaa ja aiheuttaa tällöin negatiivisia kokemuksia ja tunteita (Wanberg 2012, 388).

Vastauksista voidaan päätellä, että tänä päivänä ei ole helppoa löytää töitä ja työn hakeminen on haasteellista, koska työttömiä muistutetaan joka paikassa siitä, kuinka epäonnistuneita he ovat, kun eivät ole löytäneet töitä. Tämä vaikuttaa kokonaisvaltaisesti työttömän koettuun elämänlaatuun ja hyvinvointiin.

Vastaajien mielestä työllistymistä edistäisi eniten muutokset työnantajien asenteessa, erilaiset muutokset yhteiskunnassa (esim. asenteet ja byrokratia) ja kouluttautuminen.

Alueellisten vastauksien perusteella esille puolestaan nousivat kouluttautumisen lisäksi arjessa kiinnipysyminen ja omasta hyvinvoinnista huolehtiminen. Useampi vastaaja koki, että työnantajien ja yhteiskunnan asenne työttömiä kohtaan oli vähättelevä. Asennemuutos olisi olennaista, koska se tukisi niin osallisuutta kuin tasa-arvoa yhteiskunnassa. Muutos toisi mukanaan, myös eriarvoisuuden vähenemistä, joka puolestaan tukisi työttömien kokonaisvaltaisempaa hyvinvointia ja elämää, mutta myös työllistymistä.

Vastaajat kokivat, että koulutus on olennaista työllistymisessä. Koulutuksen näkökulmasta vastaajat kertoivat hyötyvänsä esimerkiksi jatkuvasta oppimisesta, headhunting-palveluista, palkkatukityöstä, uudesta ammatista ja työttömyysturvan opiskeluoikeuden vapauttamisesta. Työmarkkinatorin (2022) sivuilla kerrotaan, että työtön voi rahoittaa opintoja esimerkiksi työttömyysturvalla, jolloin opintojen tulisi kestää ainakin 2 kuukautta. Tällöin työttömän pitää olla työnhakijana TE-toimistossa tai kuntakokeilussa ja oltava vähintään 25-vuotias. Omaehtoisessa opiskelussa opintojen tulee olla päätoimisia, joka tarkoittaa sitä, että ne johtavat tutkintoon ja joiden laajuus on keskimäärin 5 opintopistettä viikossa. TE-toimiston virkailijat arvioivat jokaisen hakijan tilanteen erikseen, onko oikeutta työttömyysturvaan vai ei. Työtön pystyy myös opiskelemaan sivutoimisesti. Tämä puolestaan tarkoittaa sitä, että työttömän tulee hakea koko ajan kokoaikatyötä. Sivutoimiset opinnot eivät johda tutkintoon. Sivutoimisten opintojen laajuus saa olla korkeintaan alle 5 opintopistettä, 3 opintoviikkoa tai 4,5 osaamispistettä tai alle 25 viikkotuntia. Työttömällä on myös mahdollisuus lyhyt kestoiseen (alle 6 kuukautta) kestäväan opiskeluun. Työttömyysturvalla opiskeleva opiskelija ei voi kieltäytyä työtarjouksista opintojen aikana, muuten se vaikuttaa työttömyysturvan saamiseen. Lyhytkestoisen opiskelun mahdollisuus on kertaluontoinen, mutta työnhakija voi saada oikeuden uudelleen, jos 26 viikon työssäoloehto täyttyy.

Tämä tuntui vastaajista ihan järjettömältä, että opintoja rajoitetaan eikä saa opiskella kuukaudessa yhtään enempää. Työttömien mielestä rajoitus estää esimerkiksi oman osaamisen kehittämistä ja jatkuvaa oppimista. Vastaajat kertoivat, että tänä päivänä ei yksi tutkinto riitä työllistymiseen ja siksi onkin olennaista, että kaikille taataan tasa-arvoinen opiskelumahdollisuus. Yhtenä työllisyystoimenpiteiden tarkoituksena on parantaa kohtaantoa ja lisätä jatkuvaa oppimista (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022b). Hallitustoimet pyrkivät vastaamaan jatkuvaa oppimiseen, työttömien opiskelumahdollisuuksien parantamiseen ja osaamisen kehittämiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021; Työ- ja elinkeinoministeriö 2022i). Vielä on kuitenkin liian aikaista sanoa, tukeeko hallitustoimet työttömien oppimista, koulutusta ja työllistymistä tarpeeksi. Tärkeää tässä on se, että hallitustoimien tulee ottaa huomioon, ettei opiskelu saa vaikuttaa työttömän toimeentuloon ja kaikille pitäisi suoda mahdollisuus kouluttautua ja kehittää itseään.

Osallisuutta, sosiaalista hyvinvointia ja syrjäytymistä edistäisi puolestaan se, että työttömät ja köyhät saisivat äänensä kuuluviin muun muassa kirjoittamalla mielipidekirjoituksia ja

blogitekstejä, joiden avulla he voisivat vaikuttaa yhteiskuntaan. Yhteiskunnassamme koulutus on keskeisin sosiaalisen nousun väline ja ehkäpä, myös merkittävin syrjäytymistä ja huono-osaisuutta ehkäisevä tekijä. (Björklund, Eskelinen & Saari 2020, 78-83; Heinonen 2019, 80-81; Hiilamo ym. 2015, 84; Näre & Näre 2022, 222-292.) Tämän vuoksi koulutus ja jatkuva oppiminen on tärkeässä roolissa työllistymistä.

Vastaaajat olivat sitä mieltä, että muita työllistymistä edistäviä tekijöitä olisivat ikäyrjinnän ja eriarvoisuuden poistaminen, yritysten palkkaamisen motivointi, osa-aikatyön ja pätkätyön mahdollisuuksien lisääminen sekä uusien työpaikkojen luominen. Vastaaajat toivoivat myös palkkatuen muuttamista, automaation hidastamista, toimeentulon korottamista, työttömyys-asiavaltuutetun etsimistä ja enemmän resursseja työnhakuun. Vastaaajat toivoivat vastikkeetoman ja riittävän suuren perustulon käyttöönottoa, joka maksettaisiin ilman ehtoja toimeentuloa varten ja byrokratian keventämistä esimerkiksi erilaisten leikkauksien poistamista ja kannustinkoukkujen purkamista.

Vastauksissa esille nousi myös itsensä brändäys, joka auttaisi työllistymisessä. Olisikin tärkeää, että työttömille järjestettäisiin koulutusta itsensä brändäyksestä, koska tänä päivänä markkinointi on olennaista työnhaussa. Meltwater (2020) artikkelissa kerrotaan, että itsensä brändäys tarkoittaa sitä, että meillä jokaisella on oma brändi. Itsemme brändäys voi olla parhaimmillaan hyvää sisältömarkkinointia, joka vaikuttaa esimerkiksi työllistymiseen. Henkilöbrändäys on mielikuvan rakentamista ja sen keinot riippuvat esimerkiksi tavoitteista. Itsensä brändäys ei ole kaikille itsestänselvyys, vaan siihen joutuu tekemään töitä. Esimerkiksi oman osaamisen tunnistaminen saattaa olla haastavaa.

Työttömät kokivat myös, että työkyvyn ylläpitäminen olisi tärkeää. Työttömät toivoivat, että heille järjestettäisiin erilaisia lyhyitä webinaareja, koulutuksia ja ajasta vapaita koulutuksia sekä vertaistukea, mutta myös tukea omasta hyvinvoinnista ja terveydestä ylläpitämiseen. Monet vastaaajat toivoivat, että koulutukset kehittäisivät tarvittavia tietotaitoja työelämässä kuten esimerkiksi ammattiin tai tietotekniikkaan tarvittavia tietoja ja taitoja. Harjoittelun ja työn varjostuksen kohdassa vastaaajat nostivat esille sen, etteivät he suostu tekemään sitä palkattomana, koska se ei tukisi esimerkiksi heidän taloudellista asemaansa. Opopassi (2022) kertoo, että työvarjostuksella eli uravarjostuksella tarkoitetaan työelämässä tapahtuvaa oppimista, jossa työtön seuraisi ammattilaisen työskentelyä. Työvarjostuksen tavoitteena on nähdä työelämää käytännössä ja päästä keskustelemaan ammattilaisen kanssa.

Työttömät kokivat samankaltaisia kokemuksia kuuluvatko he liittoon tai ei. Liitoilla ei siltä osin ollut merkitystä työllistymiseen, vaikka muutama vastaaaja toi esille ammattiliittojen koulutuksen olevan tarpeellista. Työttömät kokivat, että jäsenmaksu on kuluerä vähistä rahoista, koska rahat juuri ja juuri riittävät elämiseen.

Vastauksissa esiintyy nuorille suunnattu Ohjaamo-toiminta, joka sai kiitosta nuoremmilta vastaajilta tukemisesta ja auttamisesta. Hallitus pitää myös Ohjaamo-toimintaa tärkeänä ja halua vakiinnuttaa Ohjaamo-toiminnan osaksi työttömyys taistelua. Ohjaamo-toiminnassa hallitustoimet ja vastaajat ovat yhtä mieltä siitä, että Ohjaamo-toiminta on hyödyllinen nuorille.

Vastauksissa nousee useammassa kohdassa esille palkkatuki ja työvoimamalli. Palkkatukeen liittyvissä kokemuksissa vastaajilla oli hyvin eriäviä mielipiteitä. Moni työtön koki, että palkkatuki pitäisi vapauttaa tai siihen pitäisi tehdä muutoksia (palkkatuen korottaminen). Toisten mielestä palkkatukea tarjottiin työttömälle vääristä syistä. Työ- ja elinkeinoministeriön (2022f) mukaan se on tarkoitettu työnhakijan työllistymisen edistämiseksi, harkinnanvaraiseksi tueksi. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että työnantaja, joka palkkaa työttömän työnhakijan, voi saada taloudellista tukea. Hallitus on tekemässä kokonaisuudistuksen palkkatukeen ja lainsäädäntöön, jossa olisi tarkoitus vähentää työnantajabyrokratiaa ja nostaa vaikeasti työllistyvien palkkatuen enimmäismäärää. Miten muutokset vaikuttavat työllisyyteen ja työttömien toiveisiin, se jää nähtäväksi.

Työvoimamalli on otettu käyttöön toukokuussa 2022. Työnhaunvelvoite on aiheuttanut työttömille ahdistusta ja haasteita työnhakuun. Vastaajien mielestä työnhakuprosessit ja aktiivimallit ovat näytelmätaloutta ja turhanpäiväisiä, koska työnantajat eivät itse kelpuuta esimerkiksi pitkäaikaistyöttömiä töihin. Ylen (2022) uutisissa kirjoitetaan, että uusi työnvoimamalli kerää sekä kritiikkiä, että kiitosta. Uusi työnvoimamalli on saanut kiitosta TE-virkailijoiden ja työttömien aktiivisemmasta vuorovaikutuksesta. Kritiikkiä on puolestaan tullut työnhakuveloitteesta, joka aiheuttaa huolta. Monet työttömät ovat kokeneet, ettei heille ole tarjolla työpaikkoja. Työhakemuksia on lähetetty niin sanotusti pakon edessä, eikä tarjolla ole työpaikkoja, jotka vastaisivat työnhakijan toiveita, tarpeita tai osaamista.

Johtopäätös työnvoimamallista on, ettei se toimi oikein. Työnhaun velvoite on suorastaan epäoikeudenmukainen sekä työnantajaa, että työtöntä kohtaan. Työnantajalle tulee liikaa hakemuksia, eikä hakijoilla ole välttämättä koulutusta työhön. Eikä se välttämättä edesauta työnsaamisessa, vaan aiheuttaa kielteisiä kokemuksia ja epäluottamusta työllisyyspalveluita kohtaan. Työnhakuveloitteen vaikuttavuutta olisi hyvä tutkia enemmän.

Wanbergin (2012, 388-389) mukaan työnhakua tulisi kehittää huomattavasti enemmän, jotta saataisiin kokonaiskuva siitä, mitä työnhakuprosessissa tapahtuu. Tärkeää on myös tutkia, miten sosiaaliset verkostot auttavat työnhaussa työttömiä löytämään töitä.

Työllisyyden parantamiseksi kirjallisuudesta löytyi hyviä ehdotuksia. Näitä ehdotuksia ovat enemmän resursseja TE-toimistoon, koulutusten sisältöjen räätälöiminen ja omaehtoisopiskelun keventäminen. Kehitettävää olisi esimerkiksi koulutusten sisällöissä, terveyspalveluissa ja palvelujärjestelmässä (tukee työttömien hyvinvointia edistäen heidän työllistymistensä ja työkykyä), palkkatukijärjestelmässä ja työharjoitteluissa, työmarkkinoiden vastaavuudessa ja

etuusjärjestelmässä (tukisi osatyökykyisten työllistymistä paremmin). Riittävä toimeentulo on olennainen osa hyvinvointia, jolloin se pitäisi ottaa huomioon, jottei toimeentuloon kohdistuisi enempää painetta. (Hannikainen & Saikku 2019, 152-154; Näre & Näre 2022, 201.) Samoja ehdotuksia kuului myös työttömien vastauksissa.

Tärkeää olisi myös tehdä yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa käynnistämällä yhteisiä projekteja, joissa kokemusasiantuntijoina olisivat työttömät, huono-osaiset, pienituloiset ja köyhät. Näin ollen sosiaaliturvanpalvelut voisivat tukea paremmin työttömien ja köyhien selviytymistä yhteiskunnassa. (Hiilamo ym. 2015, 85.)

Monet vastaajat pitivät tärkeänä, että olisi kiinnitettävä enemmän huomiota ensisijaiseen ennaltaehkäisyyn eli työttömyyden vähentämiseen, mutta myös Wanbergin (2012, 386-388) ehdottamaan työttömyyden toissijaiseen ennaltaehkäisyyn (keston lyhentäminen) ja korkeasteen ennaltaehkäisyyn (yksilön selviytyminen työttömyydestä).

Tuloksista päätellen voidaan todeta, että korkeampaan työllisyysasteeseen päästäessä hallituksen tulisi kuulla enemmän työttömien kokemuksia ja ääntä, jotta työllisyystoimet vastaisivat työttömien toiveisiin ja kokemuksiin. Useamman työttömän äänessä kuului halu mennä töihin, koska moni heistä ei halunnut olla tällaisessa asemassa. Osa koki, että olivat asemassa pakon sanelemana. Työttömät itse ovat oman itsensä asiantuntijoita, eikä kukaan muu pysty kertomaan, mikä parantaa työllisyyttä paremmin, kuin asiantuntijuus. Työttömien omat kokemukset haastavat työllisyyspolitiikan, jotta löytyisi keinoja kohentaa työllisyyttä (Näre & Näre 331). Päätelmässä voidaan myös todeta, että työttömien oma ääni jää enemmän politiikan puheen varjoon kuin tulee näkyväksi.

Lopuksi tuloksista voidaan päätellä, että alueellisen ja valtakunnallisen kyselyn vastaukset ovat suurimmaksi osaksi yhtenäisiä toistensa kanssa. Puutteellisiksi tuloksissa voidaan esittää ne hallituksen työllisyystoimet, hankkeet, ehdotukset ja kokeilut, jotka eivät ole vielä valmiita tai ovat vielä käynnissä tai kokeiluvaiheessa. Tästä näkökulmasta on vaikeaa vielä arvioida vastaavatko kaikki hallitustoimet työttömien kokemuksiin. Voidaan kuitenkin todeta, että työllisyystoimet eivät täysin kohtaa ja keskustele työttömien kokemusten kanssa. Tästä huolimatta voidaan todeta, että suunta työttömyyden vähentämiseksi on oikea.

9 Pohdinta

Tarkastellessa koettua työttömyyttä, esiin heräsi kysymyksiä. Kysymyksiä olivat muun muassa miten voisimme vähentää negatiivisesti koettua työttömyyttä? Miten ennakoasenteita saataisiin muokattua? Miten voisimme tukea työtöntä, jotta hän ei tuntisi negatiivisia tunteita kuten häpeää? Mitä voisimme tehdä, että jokaisen työttömän ääni tulisi kuuluviin? Huomiota herätti työttömien kokema syrjintä, jota olisi hyvä tarkastella myös enemmän. Vaikka tiedämmekin,

että työllisyys on nousussa, siitä huolimatta työttömät kokevat järjestelmän byrokraattisena ja hankalana, joka puolestaan luo epäluottamusta yhteiskuntaan.

Opinnäytetyön tekeminen oppimisprosessina oli mielenkiintoinen ja todella antoisa, mutta myös haasteellinen. Opinnäytetyön alussa haasteena olivat muun muassa rajaaminen ja millä tavoin opinnäytetyön aihetta pitäisi käsitellä, jotta saataisiin vastaukset kysymyksiin. Haasteiden jälkeen työn tekeminen muuttui helpommaksi. Opinnäytetyön menetelmiin tutustuminen vei paljon aikaa, mutta muuttui koko ajan selkeämmäksi prosessin edetessä. Tutkielmassa saatiin vastaus kysymyksiin.

Työttömien saaminen haastateltavaksi oli haasteellista. Se johtui mahdollisesti työttömien kokemasta häpeästä. Tämä myös korostui vastauksissa niin, että monet varmistivat anonymiteettiään. Huomiota herätti myös se, että ne vastaajat, jotka tulivat haastateltavaksi, kertoivat mahdollisesti enemmän negatiivisia tarinoita kuin positiivisia (tavallisia tarinoita). Tämän voimme päätellä siitä, että koko opinnäytetyössä ja työttömien vastauksissa korostui enemmän negatiiviset asiat kuin positiiviset.

Yhteistyön tekeminen Tatsi ry:n, Kuopion aluetoimiston SAK:n ja Kuopion navigaattorin kanssa oli mielenkiintoista ja antoisaa. Opinnäytetyö sai kaikilta osin lämpimän vastaanoton. Heidän kaikkien ammatillinen näkemys ja tuki opinnäytetyön tekemisessä oli mitä mainioin. Jokainen heistä tekee tahoillaan tärkeää työtä työttömyyden vähentämiseksi ja työttömien tukemiseksi. Laajemmin yhteistyötä tehtiin Tatsi ry kanssa pitkin opinnäytetyön prosessia. Tämä on erityisen hyvä siksi, että työ vastasi työelämänedustajan Tatsi ry:n toiveita. Tatsi ry antoi pitkin prosessia mielipiteitä siitä, mitä mieltä he ovat työnsisällöstä.

Tästä opinnäytetyöstä on hyötyä kaikille niille, jotka työskentelevät ihmisten parissa. Jokaisen työntekijän tulee tietää ja tunnistaa työttömyyden ilmiö, koska työttömyyttä on kaikkialla ja se vaikuttaa niin yksilöön, perheeseen kuin yhteiskuntaan.

Kokonaisuudessa opinnäytetyö toi mukanaan johtopäätöksen, että työttömiä pitää tukea ja auttaa entistä enemmän. Tärkeää olisi myös oikeasti kuulla, mitä työttömillä on kerrottavana. Olennaista on myös se, että työttömyyttä tutkittaisiin lisää erilaisista näkökulmista, jotta saataisiin kokonaisempi kuva siitä, mitä työllisyystoimien pyörteissä oikeasti tapahtuu ja saavatko työttömät työllistymiseen toivomaansa apua ja tukea.

Lähteet

Painetut

- Björklund, L., Eskelinen, N. & Saari, J. 2020. Raskas perintö. Ylisukupolvinen huono-osaisuus Suomessa. Tallinna: Raamatutrükikoja oü, 72-83.
- Calleja, M. 2020. Korona virus, joka mullisti maailman. Helsinki: Oppian, 107-109.
- Hakovirta, M. & Kallio, J. 2020. Huono-osaisuus ja köyhyys lapsiperheissä. Teoksessa Hakovirta, M. & Kallio, J. (toim.) Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus. Tampere: Vastapaino, 9-202.
- Hannikainen, K. & Saikku, P. 2019. Työttömien ja työllisten koettu työkyky ja toimeentulo. Teoksessa Kestilä, L. & Karvonen, S. (toim.) Suomalainen hyvinvointi 2018. Helsinki: Punamusta oy, 143-154.
- Hiilamo, H., Hänninen, S., Isotalo, A., Karjalainen, J. & Turunen, E. 2015. Syrjäytynyt ihminen ja kunta. Kunnallisan alan kehittämissäätöön tutkimusjulkaisu. Julkaisu nro 84. Sastamala: Vammalan kirjapaino oy, 81-85.
- Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara. 2016. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell oy, 25-231.
- Heinonen, j. 2019. 20-luvun hyvinvointimalli. Riika: Dardedze holografija, 73-81.
- Isola, A-M. & Suominen, E. 2016. Suomalainen köyhyys. Riika: Dardedze holografija, 43-196.
- Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu. Jyväskylä: Juvenes print, 201-356.
- Laihiala, T. 2020. Huono-osaisuus ja köyhyys lapsiperheissä. Teoksessa Hakovirta, M. & Kallio, J. (toim.) Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus. Tampere: Vastapaino, 74.
- Launonen, R. 2021. Taistelu työstä kohti inhimillistä työelämää. Helsinki: Tammi, 209-237.
- Näre, S. & Näre, L. 2022. Työttömyys sattuu. Arjen kamppailuja työllistämistoimien rattaissa. Tallinna: Gaudeamus, 10-335.
- Vilkkä, H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Keuruu: Otavan kirjapaino oy, 187-202.

Sähköiset

Christensen, H., Collins, D., Deady, M., Harvey, S., Kugenthiran, N. & Tan, L. 2020. Unemployment, suicide, and COVID-19: Using the evidence to plan for prevention. Viitattu 22.8.2022. New South Wales Australia: Faculty of Medicine Sydney, 5-7.

<https://www.mja.com.au/system/files/2020-06/Deady%20mja20.00600%20-%2022%20June%202020.pdf>

EAPN-fin. 2021. Köyhyysvahti. Suomen köyhyys raportti 2021. Viitattu 31.3.2020.

<https://www.eapn.fi/wp-content/uploads/2021/10/EAPN-FIN-Koyhyysvahti-2021-Suomen-ko-yhyysraportti.pdf>

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2022. Elintaso. Viitattu 22.4.2022. <https://ek.fi/tutkittua-tietoa/tietoa-suomen-taloudesta/elintaso/>

Hiltunen, L. 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 19.9.2022.

http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ ja_reliabiliteetti.pdf

Heikkinen, T. 2014. Kvantitatiivinen tutkimus. Viitattu 16.9.2022. <http://tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>

Hyväri, S. & Vuokila-Oikkonen, P. 2016. Tutkimus- ja kehittämistyön luotettavuus. Päivitetty 2020. Diakonian-ammattikorkeakoulu. Viitattu 18.9.2022.

<https://libguides.diak.fi/c.php?g=670543&p=4760642>

Kansaneläkelaitos. 2022a. Pikaopas työttömyysturvaan. Viitattu 1.4.2022.

<https://www.kela.fi/tyottoman-pikaopas>

Kansaneläkelaitos. 2022b. Toimeentulotuen kokonaisuus. Viitattu 14.3.2022.

<https://www.kela.fi/toimeentulotuki-kokonaisuus>

Kiviholma, S. & Kauhanen, M. 2020. Työvoimapula, työvoimapeikot ja avoimien työpaikkojen laatu -12 ammattiryhmän tarkastelu. Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry. Palkansaajien julkaisu raportti 42. Viitattu 31.3.2022. https://labore.fi/wp-content/uploads/2020/06/200625B_Raportti_SAK.pdf

Kuopio. 2022a. Kuopion väestö, työttömyys ja rakentaminen tammi-huhtikuu 2022. Viitattu 14.6.2022. https://www.kuopio.fi/documents/7369547/8999962/Tilastotiedote+7_2022+v%C3%A4est%C3%B6%2C+ty%C3%B6tt%C3%B6myys+ja+rakentaminen+huhtikuu+2022.pdf/1b88ccd3-9646-44d4-b074-c61d098f248a

Kuopio. 2022b. Navigaattori. Viitattu 22.9.2022. <https://www.kuopio.fi/navigaattori>

Laki toimeentulotuesta 1412/1997. Viitattu 4.4.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971412>

Leppänen, K. 2018. Vain joka kymmenes tekee ilmoituksen kokemastaan ikäsyrynnästä työelämässä. Elinkeinoelämän keskusliitto. Viitattu 4.9.2022. <https://ek.fi/ajankohtaista/tiedotteet/vain-joka-kymmenes-tekee-ilmoituksen-kokemastaan-ikasyrynnasta-tyoelamassa/>

Meltwater. 2020. Mikä ihmeen henkilöbrändäys? Viitattu 5.9.2022. <https://www.meltwater.com/fi/blog/mika-ihmeen-henkilobrandays>

Ohjaamo. 2022. Ohjaamo-Kuopio. Viitattu 28.8.2022. <https://ohjaamot.fi/web/ohjaamo-kuopio>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2021. Jatkuva oppiminen. Viitattu 25.5.2022. <https://okm.fi/jatkuva-oppiminen>

Opopassi. 2022. Uravarjostus/job shadowing. Viitattu 28.9.2022. <https://www.opopassi.com/uravarjostus>

Puusa, A. & Juuti, P. 2018. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. E-kirja. Tal-
linna: Gaudeamus.

SAK. 2022. Aluetoimistot. Viitattu 28.9.2022. <https://www.sak.fi/yhteystiedot/aluetoimistot>

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. E-kirja. Helsinki: Kus-
tannusosakeyhtiö Tammi.

Savolainen, J. & Lehto, J. 2021. Ohjaamot uudistuksen kohteena. Blogikirjoitus. Työ- ja elin-
keinoministeriö. Viitattu 21.9.2022. <https://tem.fi/blogi/-/blogs/ohjaamot-uudistusten-aa-rella->

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2022. Työttömyysturva. Viitattu 16.3.2022. <https://stm.fi/tyotomyysturva>

Suomen perustuslaki 1999/731. Viitattu 14.7.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Tatsi. 2021. Tatsi -lehti. Viitattu 31.3.2022. https://tatsityottomanpuolella-my.sharepoint.com/personal/peppi_tervo-hiltula_tatsi_fi/_layouts/15/onedrive.aspx?id=%2Fpersonal%2Fpeppi%5Ftervo%2Dhiltula%5Ftatsi%5Ffi%2FDocuments%2FLiitteet%2FTatsi%5F2021%281%29%2Epdf&parent=%2Fpersonal%2Fpeppi%5Ftervo%2Dhiltula%5Ftatsi%5Ffi%2FDocuments%2FLiitteet&ga=1

- Tatsi. 2022. Työttömien ay-jäsenten tukiyhdistys ry. Viitattu 31.3.2022. <https://tatsi.fi/info/>
- Tilastokeskus. 2022a. Kansantalous. Viitattu 22.4.2022. https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_kansantalous.html#Bruttokansantuote%20asukasta%20kohti
- Tilastokeskus. 2022b. Työllisyys kasvoi edelleen helmikuussa. Viitattu 26.4.2022. https://www.stat.fi/til/tyti/2022/02/tyti_2022_02_2022-03-22_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus. 2022c. Työtön. Viitattu 2.4.2022. <https://www.stat.fi/meta/kas/tyoton.html>
- Tilastokeskus. 2022d. Työllisiä heinäkuussa 2022 enemmän kuin vuosi sitten. Viitattu 22.9.2022. <https://www.stat.fi/julkaisu/cktr2evs8b1w0b53yjlbeoks>
- Tilastokeskus. 2021. Työllisyys kääntyi laskuun vuonna 2020. Viitattu 1.4.2022. https://www.stat.fi/til/tyti/2020/13/tyti_2020_13_2021-03-04_tie_001_fi.html
- TE-palvelut. 2022. Työttömyysturva. Viitattu 1.4.2022. <https://toimistot.te-palvelut.fi/pirkanmaa/tyottomyysturva>
- Työttömien keskusjärjestö. 2022. Uusi työvoimapalvelumalli voimaan 2.5.2022 - mikä muuttuu? Viitattu 23.8.2022. <https://tyottomat.fi/tiedotteet/uusi-tyovoimapalvelumalli-voimaan-mika-muttuu/>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2022a. Hallituksen työllisyystoimet ja niiden vaikutukset. Viitattu 21.9.2022. <https://tem.fi/hallituksen-tyollisyystoimet-ja-niiden-vaikutukset>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2022b. Jatkuva oppiminen. Viitattu 21.9.2022. <https://okm.fi/jatkuva-oppiminen>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2022c. Kuntakokeilut. Viitattu 21.9.2022. <https://tem.fi/tyollisyyskokeilut>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2022d. Maahanmuuttajien kotouttaminen. Viitattu 21.9.2022. <https://tem.fi/maahanmuuttajien-kotouttaminen>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2022e. Osaavan työvoiman tarjonta ja kohtaanto. Viitattu 21.9.2022. <https://tem.fi/osaavan-tyovoiman-tarjonta-ja-kohtaanto>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2022f. Palkkatukea työnantajalle työttömän palkkaamiseen. Viitattu 5.9.2022. <https://tem.fi/palkkatuki>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2022g. Päätökset valtionaloutta vähintään 110 miljoonalla eurolla vahvistavista työllisyystoimista tehty. Viitattu 25.5.2022. <https://tem.fi/-/paatokset-valtionaloutta-vahintaan-110-miljoonalla-eurolla-vahvistavista-tyollisyystoimista-tehty>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2022h. Talent-Boost-toimenpideohjelma. Viitattu 21.9.2022. <https://tem.fi/talent-boost>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2022i. TE-palvelut 2024-uudistus. Viitattu 21.9.2022. <https://tem.fi/te-palvelut-2024-uudistus>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2022j. Työkykyohjelma. Viitattu 21.9.2022. <https://tem.fi/tyokykyohjelma>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2022k. Työkyvyn ylläpitäminen ja osatyökykyiset. Viitattu 21.9.2022. <https://tem.fi/tyokyvyn-yllapitaminen-ja-osatyokykyiset>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2022l. Työllisyyskatsaus helmikuu 2022. Viitattu 2.4.2022. https://www.temtyollisyyskatsaus.fi/Textbase/Tkat/Pdf/Tkat_fi.pdf

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2022m. Työttömyys jaksojen lyhentäminen ja TE-palvelut. Viitattu 21.9.2022. <https://tem.fi/tyottomyysjaksojen-lyhentaminen-ja-TE-palvelut>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2022n. Työvoimamalli. Viitattu 20.9.2022. <https://tem.fi/pohjois-mainen-tyovoimapalvelumalli>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2022o. Työvoimatiekartat. Viitattu 21.9.2022. <https://tem.fi/tyovoimatiekartat>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2022p. Yli 55-vuotiaiden työllisyyden nostaminen. Viitattu 21.9.2022. <https://tem.fi/yli-55-vuotiaiden-tyollisyyden-nostaminen>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2021. Kotoutumisen selonteko esittää laajan ohjelman nopeuttamaan kotoutumista. Viitattu 21.9.2022. <https://tem.fi/-/kotoutumisen-selonteko-esittaa-laajan-ohjelman-nopeuttamaan-kotoutumista>

Työmarkkinatori. 2022. Toimeentulo opintojen aikana. Viitattu 23.9.2022. <https://tyomarkkinatori.fi/henkiliasiakkaat/koulutus/toimeentulo-opintojen-aikana>

Työtön 2020 -luvulla. 2022. Kyselylomake. Viitattu 14.4.2022. <https://forms.office.com/Pages/ResponsePage.aspx?id=1C0KF0CObUeT2TERkrcB1JQM9QeesuxBv3FzlxTQI15UMUpSWLYwMUpQVjRNVkpFWk45SU42WFhCMC4u&wdLOR=c2581E748-4B0A-4FF7-B4D6-B209B3F7D0D6>

Työttömyysturvalaki 1290/2002. Viitattu 4.4.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20021290>

Valtioneuvosto. 2022. Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi. Viitattu 25.5.2022. <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/luottamuksen-ja-tasa-arvoisten-tyomarkkinoiden-suomi>

Valtioneuvosto. 2020. Työttömien työnhakijoiden määrä lähes kaksinkertaistui huhtikuussa. Viitattu 22.4.2022. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/tyottomien-tyonhakijoiden-maara-lahes-kaksinkertaistui-huhtikuussa>

Vilkkä, H. 2014. Tutki ja mittaa. Viitattu 19.9.2022. [Tutkija.indd \(vilkkä.fi\)](#)

Wanberg, C. 2012. The Individual Experience of Unemployment. Viitattu 22.8.2022. University of Minnesota, 370-389. https://www.researchgate.net/profile/Connie-Wanberg/publication/51460306_The_Individual_Experience_of_Unemployment/links/0fcfd511a645e5f04f000000/The-Individual-Experience-of-Unemployment.pdf

Yle. 2022. Uusi työnhakumalli kerää kritiikkiä ja kiitosta. Yle 12.7.2022. Viitattu 21.9.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-12530521>

Julkaisemattomat

Tervo-Hiltula, P. 2022. Työttömien yhdistysten tunteja. Viitattu 5.5.2022. Helsinki.

Kuviot

Kuvio 1: Työttömien työnhakijoiden kuukausivertailu	9
Kuvio 2: Työttömät työnhakijat ikäryhmän mukaan	9
Kuvio 3: Pitkäaikaistyöttömät	10
Kuvio 4: Työllisyysaste kuukausittain 2019-2022	10
Kuvio 5: Työttömät ja pitkäaikaistyöttömät huhtikuu 2018-2022	11
Kuvio 6: Bruttokansantuote asukasta kohden.....	11
Kuvio 7: Miksi olet työtön?	32
Kuvio 8: Työttömänä vaikeinta on?.....	35
Kuvio 9: Mikä edistäisi työllistymistäsi?	37
Kuvio 10: Osallistuisitko mieluiten työkykyä ylläpitääksesi tai kehittääksesi?	40
Kuvio 11: Oletko ammattiliiton jäsen?.....	41
Kuvio 12: Miksi olet työtön?	44
Kuvio 13: Työttömänä vaikeinta on?	45
Kuvio 14: Mikä edistäisi työllistymistäsi?	46
Kuvio 15: Osallistuisitko mieluiten työkykyä ylläpitääksesi tai kehittääksesi?	47
Kuvio 16: Oletko ammattiliiton jäsen?.....	47
Kuvio 17: Pohjoismainen työvoimapalvelumalli.	52

Taulukot

Taulukko 1: Työllisyystoimien taulukkona	50
Taulukko 2: Työkyvyn ylläpitäminen ja osatyökykyiset	51
Taulukko 3: Työttömyysjaksojen lyhentämiseksi ja TE-palveluihin	53
Taulukko 4: Osaavan työvoiman tarjonta ja kohtaanto	55
Taulukko 6: Yli 55-vuotiaiden työllisyyden nostaminen	55

Liitteet

Liite 1: Työtön 2020-kysely (2022)	74
--	----

Liite 1: Työtön 2020-kysely (2022)

Työtön 2020-luvulla

Kuka ja millainen on työtön 2020-vuosikymmenellä? Vastaa Työttömien ay-jäsenten Tatsi ry:n ja Työväen sivistysliiton TSL:n kyselyyn! Käytämme vastauksia osallistuessamme julkiseen keskusteluun työttömyydestä, seminaarin taustamateriaalina sekä Tatsin toiminnan suunnittelussa vuosien 2020-luvulla. Kyselyyn saa vastata anonyymisti.

Kysely on auki toistaiseksi, jotta voimme kerätä tietoa pitkäjänteisesti. Tuloksia on tarkoitus julkaista alustavasti kahdesti vuodessa: marraskuussa ja huhti-toukokuussa. Tuloksista voidaan koostaa kehittämistyön materiaalia esimerkiksi opinnäytetyön tai tutkimuksen muodossa. ("Työtön 2020-luvulla - Työttömien ay-jäsenten tukiyhdistys ry - Tatsi")

Kysymyksiä voidaan lisätä tarpeen mukaan. Tietoa kyselystä saa Työttömien ay-jäsenten tukiyhdistyksen toiminnanjohtajalta Peppi Tervo-Hiltulalta (peppi.tervo-hiltula@tatsi.fi)

Tule mukaan Tatsin toimintaan! Seuraa verkkosivuja www.tatsi.fi sekä <https://www.facebook.com/TATSI.org>

1. Miksi olet työtön? (vastaa enintään viisi tärkeintä syytä)

- En ole löytänyt töitä
- En halua käydä töissä
- Olen työtön vastoin tahtoani ja toivettani
- Työnhakutaitoni ovat riittämättömät
- En saa töitä ikäni vuoksi
- En saa työtä muun henkilökohtaisen ominaisuuden kuten sukupuolen, nimen tai oletetun taustan vuoksi
- Minulla ei ole tarpeeksi osaamista tai koulutusta työllistymiseen
- Asuinalueellani ei ole tarjolla töitä
- En halua muuttaa
- Muu: _____

2. Työttömänä vaikeinta on (valitse Max 3 vaihtoehtoa)

- Rahojen riittävyys
- Arjen hallinta
- Työnhaku-uupumuksen hallinta
- Byrokratian (eli mistä työttömyyskorvaus jne.) hallitseminen
- Omasta osaamisesta huolta pitäminen

- Ammatillisen identiteetin ylläpitäminen
- Toiveikkuuden ja positiivisuuden ylläpitäminen työhaussa
- Tulevaisuuden ennakointi (miten vietän kesää, millainen taloustilanne on vuoden kuluttua)
- Muu: _____

3. Mikä edistäisi työllistymistäsi (omasta mielestäsi). Valitse enintään kolme (3).

- Tiedot (esimerkiksi mistä hakea töitä)
- Tiedot (ammattiliiton tarjoamat palvelut)
- Taidot (kouluttautuminen - tutkinnot ja kurssit)
- Taidot (Työelämätaidot)
- Taidot (työnhakutaidot)
- Vertaistuki
- Muuttaminen toiselle paikkakunnalle
- Omasta hyvinvoinnista huolehtiminen
- Arjessa kiinni pysyminen (esimerkiksi säännöllinen päivärytmi)
- Muutokset yhteiskunnassa
- Muutokset työnantajien asenteessa
- Muutos omassa asenteessa
- Muu _____

4. Osallistuisitko mieluiten työkykyä ylläpitääksesi tai kehittääksesi

- Leiritoimintaan
- Säännölliseen kurssitoimintaan (esim. 1 kerta / kuukaudessa)
- Verkon vertaistukitoimintaan
- Vapaaehtoisille esim. digitaitokursseille
- Lyhyeen webinaariin (alle 2 tuntia)
- Lyhyeen harjoitteluun tai työvarjostukseen
- Muu: _____

5. Oletko ammattiliiton jäsen (kysymme tätä, sillä meidän taustatahojamme ovat SAK:n alaiset ammattiliitot. Vaikka et olisi jäsen TAI olisit esimerkiksi akavalaisen liiton jäsen, vastauksesi on meille arvokas ja tärkeä!). Muu-kohdassa voit halutessasi kertoa, minkä liiton jäsen olet tai miksi et ole jäsen.

Kyllä

En

Olen ollut aiemmin, mutta eronnut

Muu _____

6. Minuun saa olla yhteydessä (jos kyllä, lisää MUU-vaihtoehtoon puhelinnumero ja/tai sähköpostiosoite

Olen kiinnostunut kuulemaan toiminnasta (leirit, kurssit, webinaarit)

Olen kiinnostunut antamaan haastatteluita

Olen kiinnostunut lyhyestä harjoittelusta tai esimerkiksi palkkatukityöstä

Muu _____

6. Haluaisin kertoa vielä (sana on vapaa):

Kiitos!